

Masarykova univerzita  
Filozofická fakulta  
Historický ústav

**Mimořádný lidový soud v Brně a ženy, 1945-1948**

(bakalářská diplomová práce)

Kristýna Čížková

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Černý, Ph.D.

Brno 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla všechnu použitou literaturu a prameny.

datum

vlastnoruční podpis

### **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. Vladimíru Černému, PhD. za jeho čas a za to, že mi poskytl svou studii *Mimořádný lidový soud v Brně v letech 1945-1948*, která v průběhu psaní této práce nebyla ještě otištěna. Velký dík patří také pracovníkům Archivu bezpečnostních složek v badatelně v Kanicích za jejich lidský a osobní přístup.

## Obsah

Úvod .....	6
1. Retribuční soudnictví.....	10
1.1. Vznik .....	10
1.2. Vybrané dekrety .....	12
1.3. Činnost v letech 1945-1947.....	16
1.4. Obnovená retribuce v roce 1948.....	18
2. Mimořádné lidové soudy .....	22
2.1. Stručný exkurz do jejich složení.....	22
2.2. MLS Brno .....	24
3. Ženy v Protektorátu Čechy a Morava.....	25
3.1. Postavení žen ve společnosti .....	25
3.2. Ženy v nacistickém aparátu .....	27
4. Kauzy s absolutním trestem.....	30
4.1. Josefa Schönflocková .....	30
4.2. Karolína Chobotská .....	32
4.3. Marie Rittichová.....	33
5. Kauzy s doživotními tresty .....	36
5.1. Helena Franková.....	36
5.2. Regina Foretová.....	38
5.3. Anna Winklerová.....	39
5.4. Marie Tomková .....	41
6. Kauzy s víceletými tresty .....	43
6.1. Štěpánka Přichystalová.....	43
6.2. Jana Remenovská .....	44
6.3. Anežka Haasová .....	45



7. Kauzy s osvobozujícím rozsudkem .....	48
7.1. Božena Ctiborová .....	48
7.2. Anna Vašíčková.....	49
8. Nástin „typických“ ženských retribučních zločinů .....	51
9. Dobové reflexe ženských trestů smrti .....	53
Závěr .....	57
Seznam pramenů a literatury .....	59
Seznam použitých zkratek .....	62
Seznam použitých příloh .....	64
Přílohy .....	65

## Úvod

Když se vysloví slovo retribuce,<sup>1</sup> mnohým z nás se vybaví krví zalité dny jara roku 1945, kdy na samém konci druhé světové války na našem území plošně docházelo k násilným střetům Čechů s Němci v rámci tzv. divokého odsunu. Moravská metropole byla Rudou armádou osvobozena 26. dubna 1945,<sup>2</sup> přesto se boje o nadvládu nad některými městskými čtvrtěmi protáhly až do počátku května téhož roku.<sup>3</sup> Zmíněné „vyřizování účtů“ s domnělými viníky z řad německého, ale také maďarského etnika, neprobíhalo pouze spontánně v režii davu, ale zároveň bylo podporováno z vlivných míst, dokonce představiteli exilové vlády. Tajemník prezidenta Beneše a budoucí ministr spravedlnosti, Prokop Drtina k této problematice uvedl: „*Musíme začít s vyháněním Němců z našich zemí ihned, okamžitě, všemi způsoby, před ničím se nesmíme zarazit a zaváhat*“.<sup>4</sup> Do jaké míry podobná provolání skutečně podnítila případy násilí, ke kterým by jinak nedošlo, zůstává předmětem spekulací. Nutno dodat, že podle hesla „zmýlit se může každý“ reflektovala násilné excesy i vláda a prezident Beneš se snažil uspišit vytvoření platné normy, která by retribuci uzákonila a právně zakotvila.

Tuto první vlnu retribuce, formálně spíše odplatu či pomstu na německém, ale i domácím obyvatelstvu, někteří historici označují termínem „divoká retribuce“.<sup>5</sup> Skutečnost, že se někteří lidé pasovali do rolí samozvaných soudců v improvizovaných revolučních tribunálech a některých národních výborech, neštitíc se použít ani těch nejprimitivnějších prostředků, ukazuje na mimořádnou vyhrocenost tehdejší společnosti a kritickou vážnost poválečné situace. Násilí mělo „očistit“ společnost poznamenanou léty tvrdého okupačního režimu od zla, které ji každodenně obklopovalo.

Tato bakalářská diplomová práce se nebude zabývat divokou retribucí, nýbrž retribucí institucionalizovanou, založenou na platném právním rámci. Jeho jádro tvoří dekrety prezidenta

---

<sup>1</sup> Z latinského originálu *retributio* = odplata, vrácení či odměna; ve slovnících cizích slov je termín retribuce vysvětlován také jako proces, jehož cílem bylo potrestání Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů za činy, kterých se dopustili na československém lidu v období nesvobody v letech 1938-1945.

<sup>2</sup> VÁLKA, Z.: *Brno pod hákovým křížem*. Praha 2004, s. 146.

<sup>3</sup> Osvobození Brna se věnuje publika Jana Břečky, která navazuje na proběhlou výstavu Moravského zemského muzea „Brněnské jaro 1945“, uskutečněnou v roce 2005, viz BŘEČKA, J.: *Brněnské jaro 1945*. Poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou armádou. Brno 2005, s. 64.

<sup>4</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 72.

<sup>5</sup> Podrobně se touto problematikou, včetně excesů na území města Brna zabýval Tomáš Staněk, viz STANĚK, T.: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, č. 41, Praha 2005.

republiky,<sup>6</sup> někdy zvané též „Benešovy dekrety“,<sup>7</sup> které mají povahu zákonů. Pro účely provádění poválečné retribuice na základě dekretů prezidenta republiky byly v českých zemích nově zřízeny instituce tzv. Mimořádných lidových soudů (dále MLS), Národního soudu a trestních nalézacích komisí. Činnost mimořádných lidových soudů byla opakovaně prodlužována, ale v zásadě ji můžeme rozdělit do dvou oddělených a zároveň svým charakterem velmi odlišných období. První fáze trvala od června roku 1945 do května roku 1947, tedy necelé dva roky. Druhá fáze úzce souvisí s nástupem komunistů k moci po únorovém převratu roku 1948. Datujeme ji od března do prosince 1948. Jako modelový příklad pro pochopení činnosti mimořádných lidových soudů nám bude sloužit brněnský MLS, tedy jeden z 24 soudů tohoto typu působících ve výše zmíněném období na našem území.

Autorka této práce se pokusí na základě studia vhodné odborné literatury pochopit život a postavení ženy v Protektorátu Čechy a Morava, tedy v období, které chronologicky spadá do doby zvýšeného ohrožení republiky.<sup>8</sup> Toto období slouží jako časový rámec pro retribuční delikty souzené v obou fázích poválečné retribuice. V kontextu období protektorátu, s obecným přehledem o ženských formách nacistických sociálních struktur a úloze žen v nacistickém aparátu, můžeme přejít k vlastní analýze konkrétních retribučních procesů se ženami, pachatelkami zločinů, souzenými brněnským MLS mezi lety 1945-1948. Autorka svou pozornost zaměří na čtyři skupiny souzených žen tvořené celkem 12 případy. V první řadě to budou případy všech tří žen odsouzených brněnským MLS k trestu smrti. Dále se bude zabývat případy žen odsouzených k doživotním a víceletým trestům odnětí svobody. V neposlední řadě bude zkoumat případy žen, které byly brněnským MLS osvobozeny.

Vzhledem k tomu, že samotnou retribuici budeme zkoumat chronologicky, ve dvou fázích naznačených výše, rozhodla se autorka textu stejným způsobem postupovat i v případě vybraných kauz žen. Ženy v kapitolách 4, 5, 6, a 7 proto nebudou řazeny abecedně podle příjmení, ale v rámci každé kapitoly chronologicky podle data vynesení rozsudku senátem MLS. V příloze č. 4 jsou ženy rozděleny stejným způsobem nehledě na jejich předchozí členění do kapitol.

---

<sup>6</sup> Klíčové pro nás budou především dekrety č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech; č. 17/1945 Sb., o Národním soudu a č. 138/1945 Sb., o potrestání některých provinění proti národní cti.

<sup>7</sup> Toto nepřesné označení má dnes v kruzích jejich odpůrců pejorativní význam, viz KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002, s. 9-18.

<sup>8</sup> Podle českého práva se jedná o období od 21. května 1938 až do 31. prosince 1946.

Cílem práce je analýza tzv. „ženské retribuce“. Interpretaci konkrétních retribučních procesů se ženami souzenými brněnským MLS mezi lety 1945-1948 ve dvou fázích retribuce se autorka pokusí doložit, v jakých ohledech se „ženská“ retribuce odlišovala od té většinové, kterou tvořily delikty mužů. Naznačí také, zda lze hovořit o „typických“ ženských retribučních zločinech, a v případě kladné odpovědi se pokusí vysvětlit, jaké to jsou.

V průběhu práce byla užita především metoda sondy a metoda komparace. Metoda sondy byla použita pro definování žen ve zkoumaných skupinách a metoda komparace například při práci s články o třech ženách odsouzených k trestu smrti, které byly otištěny ve čtyřech různých periodikách čtyř politických stran Národní fronty (NF) působících v českých zemích, vycházejících regionálně pro Moravskoslezskou zemi. Autorka srovnávala články z periodik *Slovo národa*, listu Československé strany národně-socialistické, *Rovnost*, listu Komunistické strany Československa, *Čin*, listu Československé sociálně-demokratické strany a *Národní obroda*, listu Československé strany lidové.

Pokud bych měla nějakým způsobem nastínit současný stav bádání o retribučním soudnictví, soudím, že téma není ani zdaleka vyčerpané a má nejen historikovi<sup>9</sup> co nabídnout. Vzhledem k obrovskému množství archivních materiálů, které ještě nebyly zkoumány, lze odhadovat, že retribuce bude ještě po dlouhou dobu předmětem studia řady badatelů. Co se týče „ženské retribuce“, chtěla bych poukázat na trend současné české historiografie, kterým je od 90. let 20. století snaha rozšířit pole výzkumu o „ženský pohled“ na dějiny a začlenit tak ženy do většinově „mužské“ historie. Vznikají tak práce zabývající se postavením ženy ve společnosti, různými aspekty ze ženského života, dějinami žen či gender history.

Pro tuto práci byly stěžejní archivní prameny uchovávané v Moravském zemském archivu v Brně (MZA) a v Archivu bezpečnostních složek v Kanicích (ABS). V MZA jsem studovala prameny z fondu Mimořádného lidového soudu Brno C141 a z fondu Veřejného žalobce u mimořádného lidového soudu Brno C130. V ABS jsem studovala prameny ze Studijního ústavu MV (ministerstvo vnitra) z fondu 2M Odbor politického zpravodajství MV, dále z fondu 52 Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD (Sicherheitsdienst) a z fondu 305 Ústředna státní bezpečnosti. V příslušných citacích budou uvedeny zkrácené tvary.

---

<sup>9</sup> Otázka retribuce na našem území nespádá jen do odborného zájmu historiků, ale i např. právních znalců.

Retribuční soudnictví se z důvodu uzavřených archivů do roku 1989 stalo samostatným předmětem historického zkoumání až v 90. letech 20. století, ale v současnosti se těší čím dál tím většímu zájmu badatelů.

Na tomto místě je nutné zmínit průlomovou práci Mečislava Boráka *Spravedlnost podle dekretu*.<sup>10</sup> Další významné publikace, o které se bude opírat i vlastní text této bakalářské diplomové práce, jsou od autorů Benjamina Frommera,<sup>11</sup> Lucie Jarkovské,<sup>12</sup> Ivo Pejčocha a Jiřího Plachého,<sup>13</sup> Jana Kuklíka,<sup>14</sup> Karla Jecha a Karla Kaplana<sup>15</sup> a mnohých dalších.<sup>16</sup> Co se týče výzkumu brněnského MLS, ten na svou samostatnou studii stále čeká.<sup>17</sup> „Ženská retribuce“ není zatím samostatným a svébytným předmětem historického bádání, ale okrajově v rámci výzkumu konkrétního MLS nebo pro účely srovnání, se jí ve svých pracích věnuje již zmiňovaný Benjamin Frommer, Lucie Jarkovská nebo Mečislav Borák. Pomyslnou první vlaštovkou je publikace Ivo Pejčocha a Jiřího Plachého<sup>18</sup> vydaná v loňském roce, která obsahuje krátké, několikastránkové medailonky o všech 67 ženách, které byly v rámci poválečného retribučního soudnictví v Československu odsouzeny MLS k trestu smrti.

---

<sup>10</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998.

<sup>11</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010.

<sup>12</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008.

<sup>13</sup> PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J. (edd.): *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha 2010.

<sup>14</sup> KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002.

<sup>15</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012.

<sup>16</sup> Nelze opomenout práce Pavla Kmocha, Tomáše Staňka nebo publikaci Blanky Jedličkové. Retribuci se dále věnují např.: Václav Jiřík a Kateřina Lozoviuková Kočová.

<sup>17</sup> Snad brzy se dočkáme vydání sborníku grantového projektu Právní formy perzekuce 1939-1960: srovnávací aspekty s otiskem studii Vladimíra Černého Mimořádný lidový soud v Brně v letech 1945-1948.

<sup>18</sup> PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J.: *Ženy na popravišti*. Tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948. Cheb 2016.

# 1. Retribuční soudnictví

## 1.1. Vznik

Před válkou postíženou Evropou stála v prvních poválečných měsících neodkladně otázka, jakým způsobem se vypořádat s „pachateli zla a příkoří“, s nacisty, a s jejich „domácími pomocníky“, kolaboranty. Tento úkol muselo řešit i Československo, které stejně jako Francie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, či Norsko,<sup>19</sup> přistoupilo k užití mimořádných soudních orgánů na základě nově kodifikovaných retribučních dekretů, které se svým charakterem dosti vymykaly tehdejšímu právnímu zvyklostem. Retribuční dekrety totiž fungovaly na principu retroaktivity (zpětné působnosti). To znamená, že postihovaly zločiny spáchané v době, kdy ještě nebyly trestné. Kriminální delikty tedy určitým způsobem formovaly zákon.

O povahu retribuice se vedly spekulace ještě dlouho před koncem II. světové války. Debaty probíhaly nejen v prostředí exilové vlády v Londýně, ale i na mezinárodní úrovni. Klíčovým dokumentem je tzv. Svatojakubská deklarace, vydaná v rámci mezispojenecké konference zástupců exilových vlád Belgie, Československa, Francie, Jugoslávie, Lucemburska, Nizozemí, Norska, Polska a Řecka v Londýně dne 13. ledna 1943.<sup>20</sup> Svatojakubská deklarace odsuzovala všechny mocenské zásahy z rukou Němců v okupovaných zemích. Zároveň také apelovala na začlenění potrestání válečných zločinců mezi cíle Spojenců. Válečné zločiny měla v globálním měřítku za úkol vyšetřovat v říjnu 1943 vzniklá organizace UNWCC (United Nations War Crimes Commission).

Dalším význačným dokumentem je tzv. Moskevská deklarace z 1. listopadu 1943 vyhlášená vládami USA, SSSR a VB, která požadovala repatriaci válečných zločinců do země, ve které tyto osoby zločiny spáchaly. Veškerá komunikace velmocí vygradovala 8. srpna 1945 dohodou o zřízení mezinárodního vojenského tribunálu (IMT).

Právní soustavu retribuice souhrnně tvoří samotné retribuční dekrety, směrnice a vyhlášky ministerstva vnitra, obsahující upřesňující pokyny pro výklad dekretů, vládní nařízení a související zákony. Dekrety prezidenta republiky vydával prezident Edvard Beneš. To ale neznamená, že byl jejich jediným tvůrcem a iniciátorem jejich vzniku. Obecně se na přípravě tzv. Benešových dekretů v letech 1940-1945 podílel širší okruh osob, především byly vydávány

---

<sup>19</sup> KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002, s. 354.

<sup>20</sup> KMOCH, P.: *Provinění proti národní cti*. „Malá retribuice“ v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy. Praha 2015, s. 53.

na návrh exilové vlády.<sup>21</sup> Odborný poradní orgán tvořila Právní rada, exilová obdoba Nejvyššího správního soudu, a od října 1942 do dubna 1945 dekrety projednávala Státní rada.<sup>22</sup> Složení Státní rady zhruba připomínalo politické spektrum v poválečném Československu.<sup>23</sup> Veškeré dekrety byly Prozatímním národním shromážděním dne 28. března 1946 pomocí ústavního zákona č. 57/1946 Sb. ratifikovány, čímž byly dodatečně prohlášeny za zákony.<sup>24</sup>

V československém prostředí měl hrát klíčovou roli tzv. Londýnský dekret. Práce na něm započaly již v roce 1942 a první verze jeho osnovy byla ministrem spravedlnosti Jaroslavem Stránským předložena londýnské vládě ke schválení v březnu následujícího roku.<sup>25</sup> Návrh vyvolal u exilových politiků odlišná stanoviska, takže v roce 1943 ještě schválen nebyl. Kontroverze vyvolával především již zmíněný princip retroaktivity, rozlišování viníků podle národnosti na české, německé a slovenské a otázka, zda bude před soud postavena protektorátní vláda v čele s prezidentem Emilem Háchou.<sup>26</sup> Vznikl proto nový návrh a finální podoba dekretu byla schválena až na schůzi konané 6. října 1944. V tomto stadiu už chyběl jen podpis prezidenta Beneše. Předtím, než došlo k samotnému aktu podpisu, si prezident vymohl možnost dodatečných úprav dekretu po návratu do vlasti. Považoval za nutné dojít konsenzu s názory a připomínkami od domácích politických představitelů, kteří okupační režim zažili „na vlastní kůži“. Dekret č. 6/1945,<sup>27</sup> o potrestání válečných zločinců, byl podepsán 1. února 1945 a 6. března téhož roku publikován v Ústředním věstníku československém, který byl vydáván v Londýně.<sup>28</sup> Účinnosti nabyl ihned 6. 3. 1945.<sup>29</sup>

Velkou měrou se na podobě dekretu chtělo podílet exilové vedení KSČ v Moskvě. Ministr spravedlnosti Stránský vzal v úvahu jejich návrh na zřízení instituce Národního soudu, se kterým se pro budoucnost počítalo. Otázku retribucí řešila také IX. kapitola politického programu první vlády Národní fronty Čechů a Slováků, Košického vládního programu,

---

<sup>21</sup> Dekrety prezidenta republiky svůj název získaly proto, že až do vzniku Košického vládního programu dne 5. 4. 1945 byl prezident Beneš jediným nositelem zákonodárné moci ve státě, viz BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948*. Šenov u Ostravy 1998, s. 19.

<sup>22</sup> Tamtéž.

<sup>23</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 14.

<sup>24</sup> Dostupné z [https://iuridictum.pecina.cz/w/Bene%C5%A1ovy\\_dekrety](https://iuridictum.pecina.cz/w/Bene%C5%A1ovy_dekrety) (ověřeno březen 2017)

<sup>25</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 13-16.

<sup>26</sup> Tamtéž.

<sup>27</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 168.

<sup>28</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 13-16.

<sup>29</sup> STANĚK, T.: *Retribuční vězni v Českých zemích 1945-1955*. Opava 2002, s. 6.

schváleného 5. dubna 1945.<sup>30</sup> Kupříkladu němečtí a maďarští váleční zločinci působící v nacistických a fašistických organizacích měli být umístěni do zvláštních internačních táborů. Košický vládní program také deklaroval vznik Národního soudu a mimořádných lidových soudů. Platnost Londýnského retribučního dekretu byla původně zamýšlená i pro Slovensko, ale na schůzi vlády dne 28. 4. 1945 bylo vzhledem ke slovenským požadavkům od tohoto záměru upuštěno.<sup>31</sup> České a slovenské cesty v retribuaci se tak rozdělily.

Retribuční dekret č. 6/1945 Sb. měl tvořit základní stavební kámen jednotné právní úpravy retribučních procesů v celém Československu. Jak jsme si řekli výše, tento dekret na Slovensku nikdy v platnost nevstoupil. Nyní je čas si ujasnit, do jaké míry a v jakém období platil Londýnský dekret v Čechách. Na českém území se podle něj řídil v červnu 1945 pouze MLS v Brně. Na hlavní právní normu, kterou se stal dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, jinak zvaný velký retribuční dekret, společnost musela počkat do 19. června 1945.

## 1.2. Vybrané dekrety

Velký retribuční dekret č. 16/1945<sup>32</sup> Sb. byl podepsán prezidentem Benešem 19. června 1945 a veřejně vyhlášen 9. července, kdy také nabyl účinnosti. Od londýnské verze dekretu se v zásadě lišil jenom v tom, že nově postihoval ve společnosti velmi rozšířený zločin udavačství.<sup>33</sup> Velký retribuční dekret soudil zločiny vymezené dobou tzv. zvýšeného ohrožení republiky, která byla stanovena od 21. května 1938 až do 31. prosince 1946.<sup>34</sup> Vlastní retribuční dekret obsahuje 34 paragrafů a je rozdělen do dvou hlav. Hlava I. obsahuje 20 paragrafů a vymezuje zločiny proti státu (§ 1-4), zločiny proti osobám (§ 5-7), zločiny proti majetku (§ 8-10), zločin udavačství (§ 11) a posledních devět paragrafů obsahuje všeobecná ustanovení. Hlava II. (od § 21) se věnuje mimořádným lidovým soudům. Upravuje jejich složení a sídlo (§ 22-23), jmenování veřejného žalobce (§ 24), vlastní průběh řízení před MLS (§ 25-31) a tři poslední paragrafy 32-34 jsou věnovány přechodným a závěrečným ustanovením. Na základě dekretu bylo v českých zemích postupně založeno 24 mimořádných lidových soudů v místech krajských soudů, a to v Praze, Brně, Liberci, Litoměřicích, Chebu, Písku, Plzni, České Lípě,

---

<sup>30</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha 2008, s. 13-16.

<sup>31</sup> KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002, s. 370.

<sup>32</sup> Jeho plné znění naleznete v přílohách.

<sup>33</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 247.

<sup>34</sup> KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002, s. 372.



Táboře, Českých Budějovicích, Mladé Boleslavi, Hradci Králové, Chrudimi, Jičíně, Jihlavě, Klatovech, Kutné Hoře, Mostě, Moravské Ostravě, Opavě, Novém Jičíně, Olomouci, Uherském Hradišti a Znojmě.<sup>35</sup>

Dekret ve zkratce určoval, kdo má být souzen, jaké jsou výše trestu, jakým způsobem má být vedeno hlavní přelíčení, které bylo ústní a veřejné, podle jakého klíče mají soudci v pětičlenných senátech hlasovat a upravoval i mnohé další záležitosti. Zločiny proti státu se trestaly v rozmezí od 20 let těžkého žaláře po doživotí. Zločiny proti osobám od deseti let těžkého žaláře až po trest smrti. Zločiny proti majetku od pěti let odnětí svobody až po trest smrti.<sup>36</sup> Trest odnětí svobody byl navíc zpřísněn vedlejšími tresty, a to ztrátou občanské cti,<sup>37</sup> vykonáním části nebo celého trestu ve zvláštních nucených pracovních oddílech nebo ztrátou části či celého majetku odsouzeného. Tyto tresty se mohly kumulovat.

Nově bylo podle velkého retribučního dekretu trestáno zastávání funkcí v některých nacistických a fašistických organizacích, jako například v NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei), NSF (Nationalsozialistische Deutsche Frauenschaft), NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt), DAF (Deutsche Arbeitsfront), NSKK (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps), NSFK (Nationalsozialistisches Fliegerkorps) aj.<sup>38</sup> Stejně tak bylo trestné činovnictví v ochranných oddílech NSDAP, SS, úderných oddílech NSDAP, SA, či v SdP (Sudetendeutsche Partei). Trestu neunikli ani představitelé českých „odnoží“ výše uvedených organizací jako byla např. Vlajka.

Malý retribuční dekret č. 138/1945<sup>39</sup> Sb. o trestání některých provinění proti národní cti byl vydán 27. října 1945. Účinnosti nabyl dne 26. listopadu 1945. Tzv. malý retribuční dekret měl radikálně měnit charakter poválečné retribuční. <sup>40</sup> Původně měl „méně závažná“ <sup>41</sup> provinění postihovat velký retribuční dekret, ale nakonec byl částečně na nátlak KSČ<sup>42</sup> vytvořen dekret nový. Komunisté totiž měli pocit, že velký retribuční dekret nekriminalizuje všechna zločinná jednání, což má za následek propouštění provinilých osob na svobodu. Chtěli umožnit trestání

---

<sup>35</sup> Tamtéž, s. 378.

<sup>36</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 237-247.

<sup>37</sup> Ztráta občanské cti znamenala odnětí řádů, vyznamenání, hodností a funkcí, akademických titulů, ztrátu volebního práva a zákaz vykonávání určitých povolání, více viz JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 242.

<sup>38</sup> Některé organizace byly vyčteny v samotném dekretu, další obsahují směrnice MV.

<sup>39</sup> Jeho plné znění naleznete v přílohách.

<sup>40</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 249.

<sup>41</sup> Pavel Kmoch doslovně píše o drobné, „každodenní kolaboraci“, viz KMOCH, P.: *Provinění proti národní cti. „Malá retribuce“ v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 100.

<sup>42</sup> Tamtéž, s. 98.

„kolaborantů, spekulantů a asociálních živlů“<sup>43</sup>, jejichž potrestání mimořádné lidové soudy neumožňovaly.

Obecně malý dekret trestal „nepřistojné chování, urážející národní citění českého nebo slovenského lidu, které vzbudilo veřejné pohoršení“.<sup>44</sup> Ve skutečnosti tento velice stručný dekret podstatu trestných činů ani způsob jejich souzení neobsahoval.<sup>45</sup> Proto byly při jeho uplatňování v praxi pro svůj konkretizující charakter užitečnější směrnice vydávané MV. Malý dekret uděloval trest do jednoho roku vězení nebo pokutu do výše jednoho milionu korun, případně pokárání.<sup>46</sup> Tyto tři druhy trestů se mezi sebou mohly kombinovat. Malý dekret byl prováděn národními výbory na úrovni okresů,<sup>47</sup> které podléhaly ministerstvu vnitra<sup>48</sup> v čele s komunistou Václavem Noskem. Vlastním trestním řízením byly pověřeny trestní nalézací komise, což byly komise zvláštního charakteru, zřizované u okresních národních výborů.<sup>49</sup> Trestní řízení mělo být urychlené, protože se skutky podle tohoto dekretu promlčovaly ve lhůtě šesti měsíců ode dne účinnosti dekretu.<sup>50</sup> Tato lhůta byla ale později zákonně upravena a účinnost dekretu prodloužena.<sup>51</sup> Výrazným rozdílem oproti řízení u MLS byla možnost odvolání se k zemským národním výborům, potažmo k jejich trestním odvolacím komisím.<sup>52</sup> Malý dekret se s odstupem času jeví jako první příležitost komunistů ke zneužití retribuční v jejich mocenském boji v Národní frontě. Před květnovými parlamentními volbami roku 1946 účelově rozesílali falešná udání kvůli kolaboraci, protože i jen zahájené řízení odnímalo obviněnému volební právo.<sup>53</sup> Jen v hlavním městě Praze obdrželo před volbami obsílku k soudu asi 15 000 osob.<sup>54</sup> Celorepublikově šlo přibližně o 250 až 300 tisíc voličů.<sup>55</sup>

Poněkud specifický je dekret č. 17/1945 Sb.<sup>56</sup> o národním soudu vydaný spolu s velkým retribučním dekretem dne 19. června 1945. Zřizoval instituci tzv. Národního soudu, který měl

---

<sup>43</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 251.

<sup>44</sup> KMOCH, P.: *Provinění proti národní cti*. „Malá retribuce“ v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy. Praha 2015, s. 102.

<sup>45</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 946-947.

<sup>46</sup> Tamtéž, s. 946.

<sup>47</sup> KMOCH, P.: *Provinění proti národní cti*. „Malá retribuce“ v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy. Praha 2015, s. 98.

<sup>48</sup> Dostupné z <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/maly-retribucni-dekret/> (ověřeno březen 2017)

<sup>49</sup> Dostupné z [https://iuridictum.pecina.cz/w/Dekret\\_%C4%8D.\\_138/1945\\_Sb.](https://iuridictum.pecina.cz/w/Dekret_%C4%8D._138/1945_Sb.) (ověřeno březen 2017)

<sup>50</sup> KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002, s. 387.

<sup>51</sup> Tamtéž.

<sup>52</sup> Dostupné z [https://iuridictum.pecina.cz/w/Dekret\\_%C4%8D.\\_138/1945\\_Sb.](https://iuridictum.pecina.cz/w/Dekret_%C4%8D._138/1945_Sb.) (ověřeno březen 2017)

<sup>53</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 284-285.

<sup>54</sup> LIŠKA, O. a kol.: *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha 2006, s. 21-22.

<sup>55</sup> Tamtéž.

<sup>56</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 269-272.

soudit významné představitele protektorátní společnosti v čele s prezidentem Emilem Háchou. Měl fungovat jako soud trestní, i jako soud čestný.<sup>57</sup> Proslul zejména kvůli procesům s představiteli protektorátní vlády.<sup>58</sup> Nejvyššího trestu se dočkal Adolf Hrubý, ministr zemědělství a lesnictví, který dostal doživotní trest. Ministr spravedlnosti a protektorátní premiér Jaroslav Krejčí dostal 25 let těžkého žaláře. Předseda druhorepublikové i protektorátní vlády Rudolf Beran dostal 20 let těžkého žaláře a stejně tak generál Jan Syrový, který byl předsedou vlády za první i druhé republiky.<sup>59</sup>

Před Národním soudem stanuli také členové ústředního vedení organizací Vlajky a Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, činovníci České ligy proti bolševismu, představitelé Národního souručenství, vedoucí představitelé Národní odborové ústředny zaměstnanecké, a také významní novináři a další osoby, které měly ve společnosti značný vliv.<sup>60</sup> Zajímavé je, že na rozdíl od členů protektorátních vlád, u kterých se očekával nejméně trest smrti, žádný nepadl, a oproti tomu byl absolutní trest vynesena u sedmi pronacisticky orientovaných novinářů. Celkem Národní soud vynesl 18 trestů smrti.

Jako poslední zmíním dekret č. 137/1945 Sb. o zajišťovací vazbě státně nespolehlivých osob z 27. října 1945 a dekret č. 126/1945 Sb. o zvláštních nucených pracovních oddílech z téhož dne. Podle prvního jmenovaného se zpětné zajištění osob podezřelých z retribučních zločinů stávalo zákonným i v případech postavených „mimo zákon“ a pro případy osob zajištěných i „přes dobu přípustnou podle zákona“<sup>61</sup> před nabytím účinnosti dekretu. Tím pádem byly zákonem „ospravedlněny“ mnohé případy osob dlouhodobě zajištěných ve vazbě pouze na základě nepravdivého nebo nedostatečně podloženého udání, které nesplňovaly skutkovou podstatu velkého retribučního dekretu. Takové osoby neměly žádný nárok na náhradu škody.<sup>62</sup> Zároveň byla prodloužena lhůta pro držení osob ve vazbě ze 48 hodin na osm dnů, čímž se paradoxně situace vězňů zlepšila, protože každý zatčený musel být do osmi dnů obviněn.<sup>63</sup> Dekret č. 137/ 45 Sb. dále stanovil, že v případech osob, které před vyhlášením rozsudku

---

<sup>57</sup> Tamtéž, s. 269.

<sup>58</sup> O tematice soudu s protektorátní vládou a s představiteli slovenského státu zevrubně píše Karel Kaplan, viz KAPLAN, K.: *Dva retribuční procesy. Komentované dokumenty*. Praha 1992.

<sup>59</sup> KUKLÍK, J. (ed.): *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha 2009, s. 46.

<sup>60</sup> Tamtéž.

<sup>61</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 932.

<sup>62</sup> KUKLÍK, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002, s. 390.

<sup>63</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 254.

k trestu odnětí svobody MLS nebo trestní komisí pobývaly ve vazbě, se výše zajišťovací vazby započítá do jim stanovené výše trestu.

Druhý jmenovaný dekret je s retribucí spjat tím způsobem, že v nově zřízených nucených pracovních oddílech a zvláštních táborech si lidé odsouzení MLS podle velkého retribučního dekretu mohli odpykat část nebo celou dobu trestu.<sup>64</sup> Mzda za vykonanou práci propadla státu.<sup>65</sup>

### 1.3. Činnost v letech 1945-1947

Původní časové vymezení dekretu č. 16/1945 Sb. byl jeden rok (platnost měla vypršet v červenci 1946). Nevyřízených případů ale zůstávalo obrovské množství a doba potřebná k jejich vyřízení byla delší, než se předpokládalo.<sup>66</sup> Národní shromáždění proto prodloužilo účinnost dekretu do 8. ledna 1947.<sup>67</sup> Ze shodných důvodů byla účinnost dekretu prodloužena i podruhé. První období retribuční tak trvalo až do 4. května 1947,<sup>68</sup> kdy byla činnost MLS ukončena zákonem č. 245/1946 Sb. Vůbec první mimořádný lidový soud, který zahájil svou činnost již v červnu 1945, byl MLS v Brně. Za ním následovalo spíše pomalým tempem dalších 23 MLS.<sup>69</sup> Nejpozději, až v roce 1946, byl zaveden chebský MLS.

V raných začátcích činnosti mimořádných lidových soudů byla znatelná velká přísnost senátů a tvrdost vnesených rozsudků. Do 1. října 1945 bylo odsouzeno 97% obžalovaných, jejichž proces skončil finálním rozhodnutím soudu.<sup>70</sup> Z nich byl téměř každý osmý odsouzený popraven.<sup>71</sup> Tento jev můžeme vysvětlit tím, že soudy trestaly zločiny, které byly pořád „v živé paměti“. Veřejnost očekávala potrestání „velkých jmen“, ale také svých spoluobčanů, kteří jí způsobili nesnáze. Motivy těchto lidí byly různé. Jednali ze ziskuchtivosti, nedostatku morálních zásad, snahy o „postup“ na společenském žebříčku či se alespoň pokoušeli odvrátit pozornost na svou osobu udáním někoho dalšího. V neposlední řadě hrála roli i odstrašující funkce prvních rozsudků, které měly společnost znovu přesvědčit o tom, jaké chování není akceptovatelné a že každý zločin dojde svého spravedlivého potrestání. Postupem času se

---

<sup>64</sup> JECH, K. – KAPLAN, K. (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012, s. 928.

<sup>65</sup> Tamtéž.

<sup>66</sup> MLS počítaly s tzv. zrychleným soudním řízením, které se mělo konat bez přerušení a ne déle než po dobu 3 dnů. Jinak byl případ postoupen řádnému soudu.

<sup>67</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 54.

<sup>68</sup> Tamtéž, s. 54.

<sup>69</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 48.

<sup>70</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 141.

<sup>71</sup> Tamtéž.

procento odsouzených osob MLS snižovalo a průměrné délky trestů klesaly v závislosti na časovém odstupu od konce války. Za rok 1945 lidové soudy odsoudily 88% obžalovaných, zatímco v roce 1947 jen 55% obžalovaných.<sup>72</sup> Z toho můžeme vyvodit, že na konci působnosti MLS, v roce 1947, byly rozsudky soudců nejmírnější. Soudci z lidu se s přibývajícím zkušenostmi po určité době od začátku své činnosti stávali čím dál tím většími odborníky a profesionály, třebaže neměli právnické vzdělání.<sup>73</sup> Získávali lepší odhad, rozhodovali „s chladnou hlavou“ a byli shovívavější.

Již od počátku činnosti MLS obviňovali komunističtí představitelé v čele s Václavem Kopeckým a Klementem Gottwaldem ministra spravedlnosti Stránského, že záměrně sabotuje potrestání českých kolaborantů<sup>74</sup> a nemá se k tomu, aby uspíšil činnost<sup>75</sup> některých teprve se etablovujících MLS. Když v listopadu 1945 ministra Stránského nahradil ve funkci Prokop Drtina,<sup>76</sup> nebylo tomu jinak, i na jeho osobu komunisté směřovali vlnu neoprávněné kritiky. Přestože byli komunisté spoluvůrci velkého retribučního dekretu, jak jsme si řekli výše, jejich postoj k retribuci byl odmítavý a nechtěli za ni převzít zodpovědnost. Komunisté de facto využili ožehavého tématu retribuce, aby uvedli společnost do nejistoty, že se „očista“ neprovádí správným způsobem a že jsou zjevní kolaboranti a zrádci<sup>77</sup> propouštěni na svobodu. A právě to byla jedna ze záminek, které vedly k obnovené retribuci v roce 1948. Mečislav Borák intervenci komunistů v retribuci vidí jako jeden z kroků na jejich cestě k moci.<sup>78</sup>

Za první etapu retribuce bylo z celkového počtu 37 982 případů projednaných MLS osvobozeno 9132 osob, odsouzeno k trestu odnětí svobody 21 342 osob, k trestům na svobodě průměrně vyšším než trest v trvání deseti let 19 888 osob, k trestu doživotí 741 osob, k trestu smrti 713 osob a podle §16 velkého retribučního dekretu upuštěno od vyměření trestu u 745 osob.<sup>79</sup> Dále bylo 1634 případů postoupeno řádným soudům a 5129 případů ukončeno spojením

---

<sup>72</sup> Tamtéž, s. 185.

<sup>73</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 140.

<sup>74</sup> Tamtéž, s. 146.

<sup>75</sup> Otázka „pomalého“ rozběhu MLS je složitější. Vliv hrál špatný stav československé poválečné justice, která nebyla v mnoha ohledech připravená vést procesy s tisíci obviněných osob. Svůj podíl na tom měly i vyšetřovací komise zakládané národními výbory, které předpřipravovaly případy, ještě než se dostaly před soud. Podrobněji viz FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 150-154.

<sup>76</sup> Jeho život na pozadí československých dějin zpracoval Ondřej Koutek, viz KOUTEK, O.: *Prokop Drtina*. Osud československého demokrata. Praha 2011.

<sup>77</sup> Tamtéž, s. 153.

<sup>78</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 43.

<sup>79</sup> Tamtéž, s. 72.

s jiným trestním řízením nebo přerušением řízení.<sup>80</sup> O průběhu provedené retribuce podal dne 29. května závěrečnou zprávu Národnímu shromáždění ministr spravedlnosti Prokop Drtina.<sup>81</sup>

Závěrem je nutno dodat, že původní předpoklady reprezentantů zahraničního odboje, že bude v rámci retribuce souzen větší počet zločinců z řad německých okupantů nežli domácích zrádců a kolaborantů, se nenaplnily. Realita byla odlišná a vláda se rozhodla začlenit německé zločince „menšího významu“ do probíhajícího organizovaného odsunu s odůvodněním, že státní zájem na jejich odsunu a na odsunu jejich rodinných příslušníků je větší, než zájem na jejich potrestání. Tím pádem vznikla viditelná nesouměrnost v potrestání mezi odsouzenými Čechy, kteří byli nuceni si svůj trest odpykat, a Němci, uniknuvšími trestu odsunutím.

Paradoxní je, že v letech 1953 a 1955 prezident Zápotocký vydal hromadnou amnestii, na jejímž základě byli němečtí a rakouští retribuční vězni odsouzení k dlouholetým trestům včetně doživotí postupně vysídleni do Německé demokratické republiky, Německé spolkové republiky či do Rakouska. První amnestie byla vyhlášena dne 4. 5. 1953 a promíjela celé tresty odnětí svobody do výše jednoho roku, zbývající části trestů do jednoho roku a u ostatních trestů promíjela jejich jednu třetinu.<sup>82</sup> Druhá amnestie z 9. 5. 1955 promíjela celé tresty dočasného odnětí svobody do dvou a u mladistvých osob do tří let, ostatní tresty byly prominuty o jednu třetinu a doživotní tresty byly zmírněny na 20-25leté tresty.<sup>83</sup>

#### 1.4. Obnovená retribuce v roce 1948

Po skončení první etapy retribuce převzaly zbývajících 2345<sup>84</sup> nevyřízených případů řádné soudy. Tyto instituce vynesly v období od 5. května 1947 do 1. dubna 1948 ještě dalších 270 rozsudků podle retribučního dekretu.<sup>85</sup>

Tzv. druhá retribuce<sup>86</sup> byla pounorovým režimem na popud ministra spravedlnosti Alexeje Čepičky zavedena pomocí zákona č. 33/1948 Sb. ze dne 25. 3. 1948. Tento zákon obnovil účinnost velkého retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví s platností od 2. 4. 1948

---

<sup>80</sup> Tamtéž.

<sup>81</sup> DRTINA, P.: *Na soudu národa. Tři projevy ministra spravedlnosti dr. Prokopa Drtiny o činnosti mimořádných lidových soudů a Národního soudu.* Praha 1947.

<sup>82</sup> STANĚK, T.: *Retribuční vězni v Českých zemích 1945-1955.* Opava 2002, s. 134.

<sup>83</sup> Tamtéž, s. 154.

<sup>84</sup> FROMMER, B.: *Národní očista.* Praha 2010, s. 413.

<sup>85</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948.* Šenov u Ostravy 1998, s. 75.

<sup>86</sup> Na rozdíl od první fáze retribuce platila obnovená retribuce jednotně v celém Československu, tedy nejen v Českých zemích, ale i na Slovensku.

do 31. 12. téhož roku, přičemž řízení podle něj měla být zahájena do 31. 7. 1948.<sup>87</sup> Podle zmíněného zákona č. 33/1948 Sb. bylo možné zahájit nové řízení, ale také na návrh veřejného žalobce znovu otevřít libovolný pravomocně uzavřený případ.<sup>88</sup> Stejného dne byl také schválen zákon č. 34/1948 Sb. o revizi trestního řízení v některých případech provinění proti národní cti, který obnovoval účinnost tzv. malého dekretu č. 138/1948 Sb.<sup>89</sup> Vybrané případy, trestné podle malého retribučního dekretu, nebyly předvolány před MLS, ale předány do kompetence ONV.<sup>90</sup>

Struktura obnovených MLS byla trochu odlišná než ta původní. Existovaly dva typy senátů, jimiž byly tříčlenný, složený ze soudce z povolání a dvou soudců z lidu, a pětičlenný, složený ze soudce z povolání a čtyř soudců z lidu, který posuzoval již dříve ukončené případy.<sup>91</sup> Rozsudky smrti musely být u tříčlenných soudů schvalovány jednomyslně, u pětičlenných bylo třeba souhlasu alespoň čtyř členů senátu.<sup>92</sup>

Už jsme si řekli, že komunisté druhou retribuční ospravedlňovali tím způsobem, že mnoho skutečných zločinců zůstalo záměrně nepotrestáno. Ostře se vymezovali vůči první fázi retribuční, prováděné ministry spravedlnosti Prokopem Drtinou a Jaroslavem Stránským, a snažili se vzbudit dojem, že je to „lid“, který je s provedenou retribuční nespokojen a žádá její nápravu.<sup>93</sup> V obnovené retribuční se komunisté chtěli zaměřit nikoli na „drobné viníky“, ale na „velké ryby“, čehož chtěli docílit revizí řady procesů a projednáním odložených a již zastavených případů.<sup>94</sup> Ve skutečnosti bylo jejich záměrem zdiskreditovat své politické a třídní protivníky. Jako důkaz tohoto přístupu může sloužit příkaz vydaný státním zastupitelstvím při zemském soudě v Praze o neprojednávání případů sociálně slabých Čechů.<sup>95</sup>

Komunisté měli prostřednictvím akčních výborů (AV NF) dohled nad soudním řízením, jehož nezávislost tím byla popřena. Okresní AV NF v podstatě rozhodovaly, zda bude či nebude

---

<sup>87</sup> KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuce. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. Soudobé dějiny* 12, 2005, č. 3-4, s. 586-625.

<sup>88</sup> STANĚK, T.: *Retribuční vězni v Českých zemích 1945-1955. Opava* 2002, s. 86.

<sup>89</sup> Tamtéž.

<sup>90</sup> KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuce. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. Soudobé dějiny* 12, 2005, č. 3-4.

<sup>91</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy* 1998, s. 76.

<sup>92</sup> ČERNÝ, V.: *Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948. In: Právní formy perzekuce 1939-1960 - srovnávací aspekty. Nepublikováno.*

<sup>93</sup> KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuce. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. Soudobé dějiny* 12, 2005, č. 3-4.

<sup>94</sup> Tamtéž.

<sup>95</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Retribuční soudnictví 1948- národní očista nebo třídní justice?. In: PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J. (edd.): Okupace, kolaborace, retribuce. Praha* 2010, s. 188-198.

kauza znovu otevřena, a to z hlediska „politické vhodnosti“ daného procesu.<sup>96</sup> Jejich stanovisko přímo ovlivňovalo další postup retribučního oddělení ministra spravedlnosti, které bylo o jednotlivých případech informováno veřejnými žalobci.<sup>97</sup> Pokyny retribučního oddělení ministra spravedlnosti se řídily vlastní MLS při posuzování viny.<sup>98</sup> Za obnovené retribuční došlo i k ovlivňování vyšetřování. Při jednání soudu byly předkládány falešné důkazy a zmanipulované byly i samotné zápisy výpovědí.<sup>99</sup>

Lucie Jarkovská uvádí, že v rámci obnovené retribuční byli odsuzováni lidé zastávající místa v bezpečnostním aparátu, kteří byli komunistům nepohodlní.<sup>100</sup> I přes mnohá učiněná bezprávní dodává, že v celostátním měřítku se pokus uplatnit „národní očistu“ jako třídní justici k nelibosti jejich tvůrců nezdařil.<sup>101</sup> Benjamin Frommer je přesvědčen o tom, že všechny retribuční procesy z roku 1948 nebyly zmanipulované a že lidové soudy trestaly i válečné zločince, kterým se v minulosti podařilo soudnímu procesu vyhnout.<sup>102</sup> S tím souhlasí ve své studii<sup>103</sup> i Kateřina Kočová. Za obnovené retribuční také docházelo k soudním řízením, ve kterých soudy snižovaly nepřiměřeně přísné rozsudky.<sup>104</sup>

Přesné statistické údaje o počtu případů projednaných MLS a o počtu jimi odsouzených osob za obnovené retribuční neexistují. Odhadem bylo za těchto necelých devět měsíců odsouzeno asi 2000 osob,<sup>105</sup> což je jen zlomek případů odsouzených za první fáze retribuční. Hodnocení obnovené fáze retribuční je víceméně negativní a její neúspěch si komunisté uvědomovali ihned po jejím skončení. Možná proto nebyly její výsledky veřejně publikovány.<sup>106</sup> Prokop Drtina obnovení retribuční považoval za protiústavní akt, protože ta byla ještě za jeho vedení parlamentem schválena a řádně ukončena.<sup>107</sup> Mečislav Borák sumarizuje, že obnova retribuční

---

<sup>96</sup> KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuční*. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. *Soudobé dějiny* 12, 2005, č. 3-4.

<sup>97</sup> Tamtéž.

<sup>98</sup> Tamtéž.

<sup>99</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Retribuční soudnictví 1948- národní očista nebo třídní justice?*. In: PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J. (edd.): *Okupace, kolaborace, retribuční*. Praha 2010, s. 189-190.

<sup>100</sup> Tamtéž, s. 193.

<sup>101</sup> Tamtéž, s. 194.

<sup>102</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 433.

<sup>103</sup> KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuční*. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. *Soudobé dějiny* 12, 2005, č. 3-4.

<sup>104</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 433.

<sup>105</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 80.

<sup>106</sup> KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuční*. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. *Soudobé dějiny* 12, 2005, č. 3-4.

<sup>107</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 78.



z důvodu „*potrestání zrádců a kolaborantů dosud uniknuvších spravedlnosti*“<sup>108</sup> nebyla nutná, protože tyto případy mohly vyřešit řádné soudy.

Období obnovené retribuce představuje specifickým způsobem rozporuplnou kapitolu našich dějin. Přestože se obnova retribučního soudnictví v rukou komunistů jako „boj“ proti třídnímu nepříteli nezdařila a převážná část osob byla odsouzena právem, existovaly případy dokládající zneužití justice.<sup>109</sup> Vývoj se však rychlým krokem ubíral ke změně legislativy na podzim roku 1948<sup>110</sup>, která již komunistům sloužila jako dokonale využitelný nástroj v boji proti „třídnímu nepříteli“, čehož jsou nejlepším důkazem politické procesy od roku 1949 a převážně z 50. let 20. století.

---

<sup>108</sup> Tamtéž, s. 80.

<sup>109</sup> Příkladem může být proces s Vladimírem Krajínou, který je zevrubně popsán ve studii Kateřiny Kočové, viz KOČOVÁ, K.: *Druhá retribuce. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948*. Soudobé dějiny 12, 2005, č. 3-4, s. 600-602.

<sup>110</sup> Rozhodující byl vznik Státního soudu a Státní prokuratury zákonem č. 232/1948 Sb.

## 2. Mimořádné lidové soudy

### 2.1. Stručný exkurz do jejich složení

V předešlých kapitolách jsme se zaměřili na vznik retribuice, stěžejní dekrety s ní související a shrnuli jsme činnost MLS v první „řádné“ a druhé obnovené fázi. Nyní si detailněji rozebereme podstatu a princip fungování mimořádných lidových soudů, což je velice důležité pro pochopení jednotlivých procesů s ženami v kapitolách 4-7.

Mimořádné lidové soudy vznikaly postupně od června 1945 do února 1946 v sídlech stávajících krajských soudů, ale v případě potřeby a zájmu mohly vznikat v kterémkoli místě daného soudního obvodu. Skládaly se z pětičlenných senátů, které tvořil předseda, soudce z povolání, a čtveřice soudců z lidu. Soudci z lidu byli vybíráni místními okresními národními výbory (ONV) a následně jmenováni vládou. Podstatné bylo, aby čtyři „zástupci lidu“ reprezentovali čtyři povolené strany Národní fronty působící v českých zemích. Dalším kritériem výběru bylo, aby se jednalo o váženého a trestně bezúhonného občana, ideálně z řad odbojářů nebo lidí nacisty vězněných v koncentračních táborech.<sup>111</sup> Přednosta MLS, jejich náměstký a soudce z povolání jmenoval na návrh vlády prezident republiky.<sup>112</sup> Příslušný počet senátů s náhradníky sestavoval přednosta MLS či jeho náměstek. Veřejné žalobce MLS jmenovala vláda nebo ministr spravedlnosti.<sup>113</sup> Žalobci byli velmi časově vytížení. Museli prostudovat kauzy projednávané u soudu, zastavovali trestní řízení a vraceli spisy ke správnímu rozhodnutí zpět trestním nalézacím komisím.<sup>114</sup> Dále pravidelně informovali retribuční referát MS (ministerstva spravedlnosti) o chystaných soudních přelíčeních, předpokládaném vynesení trestu smrti a odůvodňovali postoupení spisu řádnému soudu, zastavení případu nebo osvobození obalovaného.<sup>115</sup> Obhájce si mohl obžalovaný zvolit nebo požádat o jeho přidělení *ex offio*.<sup>116</sup>

Ještě než obviněný stanul před senátem MLS, musely vyšetřující komise zhotovit a předat podklady k jeho případu žalobcům. Komise prověřovaly udání, shromažďovaly důkazy

---

<sup>111</sup> JARKOVSKÁ L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 80.

<sup>112</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 47.

<sup>113</sup> Tamtéž.

<sup>114</sup> JARKOVSKÁ L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 79.

<sup>115</sup> Tamtéž.

<sup>116</sup> Tamtéž, s. 81.

a zajišťovaly podezřelé.<sup>117</sup> Vlastní řízení MLS bylo veřejné a svou povahou zrychlené,<sup>118</sup> neboť netrvalo déle než tři dny. Pokud by se nestihlo do třídní lhůty dokončit, byl případ obvykle předán řádnému soudu.

V konaném hlavním přelíčení měl právo na poslední slovo obžalovaný, respektive jeho obhájce. Vynesení rozsudku předcházela neveřejná porada senátu, při které došlo k hlasování. Soudci z lidu hlasovali jako první, od nejstaršího po nejmladšího, jako poslední se vyjádřil předseda.<sup>119</sup> Ihned poté byl rozsudek veřejně vyhlášen. Pro vynesení rozsudku trestu smrti bylo nutné, aby pro hlasovali alespoň čtyři z pěti soudců.

Jak už bylo řečeno výše, nejnižší trestní sazba při provinění proti paragrafům velkého retribučního dekretu byla pět let těžkého žaláře. Soudci z lidu proto v některých případech, kdy i těch pět let (popřípadě vyšší počet let) představovalo velmi přísný trest, udělili v rozporu s dekretem podmíněné tresty či upustili od potrestání a obviněného viny zprostiti.<sup>120</sup> Další možností, která se soudcům z lidu nabízela, bylo opuštění senátu, aby zabránili odhlasování odsuzujícího rozsudku.<sup>121</sup> Tímto způsobem, ač v rozporu se zákonem, upravovali dekret „na míru“ konkrétním případům.

O trestu smrti se podle retribučního dekretu rozhodovalo za předpokladu spáchání zločinu za zvláště přitěžujících okolností. Těmi bylo zavinění smrti člověka, nebo zodpovědnost za ztrátu svobody většího počtu lidí. Další možností pro zvážení absolutního trestu byla, pokud obviněný zločin spáchal zvlášť surovým způsobem. Popravy byly zpravidla neveřejné, výjimečně<sup>122</sup> přístupné veřejnosti na zvláštní povolení pro osoby starší 18 let.<sup>123</sup> Po předchozích špatných zkušenostech se od veřejných poprav upustilo, ale v Brně proběhly poslední dvě z nich ještě v prosinci 1946. Popravu oběšením vykonal kat se svými pomocníky.

Důležité je uvést, že mimořádné lidové soudy neopravňovaly použití opravných prostředků, z čehož vyplývá, že jejich rozsudek byl konečný. Výjimku v tomto ohledu tvoří znovu otevřené případy v druhé fázi retribuční obnovy komunisty v březnu až prosinci roku 1948. Žádost o milost v případě trestu smrti neměla odkladného účinku, takže v případě jejího neudělení

---

<sup>117</sup> KUKLÍK, J. (ed.): *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha 2009, s. 44.

<sup>118</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 118.

<sup>119</sup> Tamtéž, s. 180.

<sup>120</sup> Tamtéž, s. 191.

<sup>121</sup> Tamtéž, s. 192.

<sup>122</sup> Veřejné výkony smrti zrušil zákon č. 245/1946 Sb. ze dne 18. 12. 1946.

<sup>123</sup> JARKOVSKÁ L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 83.

prezidentem do stanovených třech hodin, musel být trest do dvou hodin vykonán. Na prosbu odsouzeného se tato lhůta mohla prodloužit o jednu hodinu.<sup>124</sup>

## 2.2. MLS Brno

Tato kapitola si neklade za cíl obsáhlý popis činnosti brněnského MLS. Spíše se zaměříme na jeho specifika, kterými se od jiných MLS odlišoval a na výsledky jeho činnosti.

MLS Brno byl vůbec prvním soudem tohoto typu, který v českých zemích zahájil svou činnost, a to dne 8. června 1945,<sup>125</sup> ještě před vydáním velkého retribučního dekretu č. 16/1945 Sb. Neobvyklé je, že se krátkou dobu řídil ještě podle londýnské právní normy, dekretu č. 6/1945 Sb. Vlastní jádro soudu tvořily zpočátku čtyři senáty, které se na podzim roku 1946 rozrostly na 11. Nejprve byli k dispozici pouze dva veřejní žalobci. V době největšího časového vytížení MLS, na podzim roku 1946, se jejich počet vyšplhal na 15. Na samém závěru 1. fáze retribuční, v období od ledna do května roku 1947, jich působilo 12.<sup>126</sup>

Tento MLS byl co do počtu projednaných případů druhým největším MLS v Českých zemích.<sup>127</sup> Za dobu své existence v letech 1945-1948 stačil projednat kauzy více než 3000 osob.<sup>128</sup> Za 1. fáze retribuční se uskutečnilo hlavní přelíčení proti 2 543 osobám.<sup>129</sup> Bilance je následovná: 80 trestů smrti, 60 trestů doživotního těžkého žaláře, 1 515 trestů na svobodě v délce trvání 13 298 let, u 36 osob soud upustil od potrestání, 480 osob bylo osvobozeno a 372 případů bylo postoupeno řádným soudům.<sup>130</sup> Nevyřízených případů zbylo 24. Během obnovené fáze retribuční došlo k projednání celkem 457 případů. Podrobná souhrnná zpráva o jeho činnosti za toto období chybí, takže dodáme alespoň informaci, že přibyly tři provedené tresty smrti.<sup>131</sup>

---

<sup>124</sup> JARKOVSKÁ L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha, 2008, s. 20.

<sup>125</sup> Z důvodu po čas vzniku této práce ještě nevydaného sborníku budu uvádět alespoň neúplné citace. ČERNÝ, V.: *Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948*. In: *Právní formy perzekuce 1939-1960 - srovnávací aspekty*. Nepublikováno.

<sup>126</sup> Tamtéž.

<sup>127</sup> Tamtéž.

<sup>128</sup> Tamtéž.

<sup>129</sup> Tamtéž.

<sup>130</sup> Tamtéž.

<sup>131</sup> Tamtéž.

### 3. Ženy v Protektorátu Čechy a Morava

#### 3.1. Postavení žen ve společnosti

To, jakým způsobem ovlivnilo bezmála šest let okupace nacistickým Německem v provizorním útvaru Protektorátu Čechy a Morava každodenní život obyvatel a zvláště žen, se pokusíme nastínit v této kapitole. Je přitom nutné mít na paměti, že náladu ve společnosti umocňovaly nejen projevy nacistické okupační politiky z úst říšských protektorů<sup>132</sup> a pronacisticky orientovaných novinářů, ale také zprávy o tom, jak se Němcům daří na frontě, což posilovalo nebo naopak oslabovalo české naděje na obnovení samostatného státu. Obecně muselo obyvatelstvo čelit brutálním represím.<sup>133</sup> Takřka šest let dlouhé protektorátní období nebylo jednotné a neměnné. Kupříkladu za éry zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha se usilovalo o vytěžení hospodářského potenciálu protektorátu a odpolitizování obyvatel za určitých sociálních ústupků pracujícím. Důležité je také poznamenat, že v protektorátu platily Norimberské zákony, takže docházelo k perzekuci židovského obyvatelstva a k arizaci jejich majetku.<sup>134</sup>

Charakteristickým znakem změny politické situace bylo všudypřítomné poněmčování. Do němčiny se začaly překládat názvy dopravních stanic, ulic nebo institucí.<sup>135</sup> Tři ze čtyř legálních rozhlasových stanic za protektorátu vysílaly v němčině.<sup>136</sup> I přes pohružku trestem smrti se hojně poslouchal zakázaný rozhlas, nejvýznamnější roli sehrálo londýnské BBC představující spojení mezi exilem a domovem.<sup>137</sup>

Zhoršení poměrů přinesl všeobecný nedostatek potravin, textilu a dalších životních potřeb,<sup>138</sup> který vyvolal vlnu mnohonásobného zdražování. Oficiálně byl vytvořen přidělový systém,<sup>139</sup> který ale ani zdaleka nepokrýval veškeré materiální potřeby obyvatel. Z toho důvodu

---

<sup>132</sup> V chronologickém sledu to byli: 1939-1941 Konstantin von Neurath, 1941-1942 Reinhard Heydrich, 1942-1943 Kurt Daluege (tito dva jako zastupující) a 1943-1945 Wilhelm Frick.

<sup>133</sup> Nejvýraznější byly v den 21. výročí vzniku samostatného Československa, 28. 10. 1939, a v den pohřbu Jana Opletala, 15. 11. 1939. Situace vyústila v noci na 17. 11. 1939, kdy byly uzavřeny české vysoké školy, došlo k popravě devíti vysokoškolských studentů a internaci dalších přibližně 1200 studentů z celé republiky do koncentračního tábora Sachsenhausen na severu Německa.

<sup>134</sup> JEDLIČKOVÁ, B.: *Ženy na rozcestí. Divadlo a ženy okolo něj 1939-1945*. Praha 2016, s. 46.

<sup>135</sup> Tamtéž, s. 44.

<sup>136</sup> MICHLOVÁ, M.: *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Brno 2012, s. 49.

<sup>137</sup> Tamtéž, s. 50.

<sup>138</sup> JEDLIČKOVÁ, B.: *Ženy na rozcestí. Divadlo a ženy okolo něj 1939-1945*. Praha 2016, s. 46.

<sup>139</sup> Přídělový režim stanovoval odlišné přiděly pro tři kategorie obyvatel vyjma dětí, které měly pochopitelně příjmy ještě nižší. Sestupně měli největší přiděly velmi těžce pracující, těžce pracující a běžní spotřebitelé. Ti měli pro představu na týden 2,9 kg chleba, 0,5 kg masa, 1,75 l mléka, 210 g jedlých tuků a 150 g poživatin. Potraviny se dávaly na lístky, látky a oděvy na šatenky, tabák na tabačky a existovaly také poukázky na obuv.

měly domácnosti velmi omezené prostředky a to přirozeně vedlo k rozvoji černého trhu,<sup>140</sup> domácích porážek atd., přičemž tyto činnosti byly trestány v některých případech i smrtí. Ženy si tak musely vystačit s nedostatečnými přiděly. Snažily se proto vynalézavě, ale především úsporně vést svou domácnost. K tomu patřilo například přešívání starých šatů na nové nebo zajišťování v té době takřka nesehnatelných surovin. Nedostatek další klíčové suroviny, benzínu, způsobilo využívání obrovského množství paliva pro německé válečné účely. V protektorátu o něj byla nouze a od roku 1944 proto začal platit zákaz používání civilních automobilů, aby benzin zbyl alespoň na služební vozy.<sup>141</sup> Proto bylo mezi obyvateli nejrozšířenějším dopravním prostředkem jízdní kolo.

Když se na počátku roku 1943 stalo protektorátní realitou nucené zapojení obyvatel do tzv. totálního nasazení<sup>142</sup> ve prospěch Německa, musely protektorátní ženy kromě své odvěké role matky a hospodyně přijmout také roli pracovní síly. Ženy, na rozdíl od mužů, kteří pracovali převážně ve zbrojním průmyslu, pracovaly v lehčích odvětvích, například v továrnách na výrobu konzerv a zpracování zeleniny.<sup>143</sup> Zaručeným způsobem, jak se mohly ženy vyhnout pracovnímu nasazení, bylo těhotenství. Těhotné ženy od šestého měsíce a matky do 15. roku věku dítěte byly nucené práce ušetřeny.<sup>144</sup> Tento fakt zcela jistě přispěl k nadprůměrně vysoké porodnosti, která dosáhla svého vrcholu v roce 1944.<sup>145</sup>

Nebyl to pouze omezený příděl potravin, kterým nejen život žen utrpěl. Výrazného útlumu se dočkal také společenský život, jenž ale naštěstí nezanikl úplně. Taneční zábavy byly sice zakázané, ale o to víc lidé navštěvovali divadla a kina. Místem setkávání se alespoň omezeným způsobem staly restaurace a hospody. Dalším typickým znakem protektorátní doby bylo povinné zatemňování oken ve městech, které ještě umocňovalo atmosféru strachu před zásahy gestapa.

Co se týče ženské emancipace, tak pochopitelně nedošlo za protektorátu k žádnému zlepšení.<sup>146</sup> Tuto stagnaci můžeme odvozovat od tíživé politické situace, kdy na pořadu dne ženy byl s trochou nadsázky „boj o holé přežití“ její rodiny a jí samotné, takže na nějakou

---

<sup>140</sup> Na černém trhu se kromě nedostatkového zboží ve městech jako byla mouka, maso, mléko nebo vejce dalo pořídit zboží nesehnatelné na přidělené lísky, jako byl např. alkohol nebo cigarety.

<sup>141</sup> JEDLIČKOVÁ, B.: *Ženy na rozcestí. Divadlo a ženy okolo něj 1939-1945*. Praha 2016, s. 42.

<sup>142</sup> Tamtéž, s. 46.

<sup>143</sup> Tamtéž, s. 58.

<sup>144</sup> MICHLOVÁ, M.: *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Brno 2012, s. 64-65.

<sup>145</sup> Tamtéž, s. 94.

<sup>146</sup> JEDLIČKOVÁ, B.: *Ženy ve víru války*. *Vesmír* 95, 2016, s. 45.

organizovanou iniciativu v tomto poli neměla čas, prostředky ani myšlenky. V některých věcech musely ženy dokonce ustoupit. Ženám podobně jako Židům nebylo umožněno vstoupit do Národního souručenství, které bylo v dubnu 1939 prohlášeno za jedinou povolenou politickou stranu.<sup>147</sup> Oproti těmto diskriminujícím nařízením je už vcelku banální fakt, že ženy také nedostávaly přiděl tabáku jako muži.<sup>148</sup>

Pokud bychom měli porovnat aktivní zapojení žen do chodu protektorátní společnosti, respektive do od září 1939 vypuklého válečného konfliktu s poměry za 1. světové války, dojdeme k tomu, že v prvně jmenovaném období byl podíl žen vyšší. Ženy se účastnily „totálního nasazení“, odboje i kolaborace, ale dokonce i bojů v řadách zahraničních vojenských jednotek, zatímco v první světové válce pomáhaly maximálně jako ošetřovatelky ve vojenských lazaretech.<sup>149</sup>

Na závěr můžeme konstatovat, že období protektorátu silně ovlivnilo postavení a každodennost žen, a ty se musely naučit v takových okleštěných životních podmínkách nejenom přežít, ale i žít. V kapitolách 4-7 si nastíníme jednotlivé případy žen, které se ve většině případů nezachovaly tak, jak by od nich národ očekával. Z dnešního pohledu je problematické jejich činy nějakým způsobem hodnotit či snad kritizovat (i když by si to některé snad i právem zasloužily). Proto se tato práce bude snažit jejich činy nesoudit, ale pokusí se je zařadit do co nejširšího kontextu, především časového a místního, s ohledem na jejich sociální poměry, rodinné zázemí, osobní ambice atd., abychom neviděli pouhé trestné činy, ale živého člověka.<sup>150</sup>

### 3.2. Ženy v nacistickém aparátu

Nejprve si řekneme, jaký byl postoj státní ideologie v nacistickém Německu k ženám, a posléze uvedeme, jaké formy ženských nacistických sociálních struktur existovaly.

Nacistická společnost byla silně patriarchální a do velké míry formovaná názory diktátora Adolfa Hitlera.<sup>151</sup> Hitler nepodporoval, aby se ženy angažovaly v politice, a proto nedovolil,

---

<sup>147</sup> Dostupné z <http://www.sosfalknov.cz/msz/zeny-za-republiky-a-protektoratu/zeny-ve-spolecnosti/> (ověřeno březen 2017)

<sup>148</sup> Tamtéž.

<sup>149</sup> JEDLIČKOVÁ, B.: Ženy ve víru války. *Vesmír* 95, 2016, s. 45.

<sup>150</sup> Toho šlo docílit v některých případech lépe a v jiných hůře. K některým ženám se v archivech nacházely i desítky stran materiálů včetně svědeckých výpovědí a znaleckých posudků, zatímco k jiným pouze protokol o rozsudku MLS.

<sup>151</sup> JIŘÍK, V.: *Nedaleko od Norimberku. Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948.* Cheb 2000, s. 373.

aby v řadě místních organizací NSDAP měly být i tu nejmenší funkce.<sup>152</sup> Vedoucí činitelé třetí říše zastávali tentýž názor, který proklamovali tím, že otevřeně odsuzovali ženskou emancipaci jako „jeden z nástrojů židovství k ovládnutí světa“.<sup>153</sup> Ženy proto nezastávaly významné funkce ve státním či v bezpečnostním aparátu třetí říše a silně omezené bylo i jejich působení v armádě a jednotkách SS.<sup>154</sup> Ačkoliv bylo jejich místo především u rodinného krbu a jejich posláním byla péče o svou rodinu, nelze podle německé historičky Adelheide von Saldern jejich vliv a participaci na utváření nacionálního socialismu za třetí říše bagatelizovat, ale ani vynášet generalizující závěry o vině či nevině žen jako jedolité skupiny.<sup>155</sup>

Obdobná situace, co se týče převažujících mužských funkcionářů, nastala i v Protektorátu Čechy a Morava. Ženy nebyly angažovány ani zdaleka ve stejné míře jako muži, což značně ovlivnilo jejich potenciální trestnou činnost. Z toho důvodu nemohly ve valné většině být pachatelkami trestných činů už pouhým zastáváním nějaké funkce v nacistických a fašistických organizacích.<sup>156</sup> Samotná skladba nacistického aparátu může být příčinou, proč nebyl podíl žen souzených v rámci retribučního soudnictví na našem území vyšší a nutí nás zamyslet se, jaké zločiny mezi ženami převládaly.

Nyní přejdeme ke konkrétním příkladům ženských nacistických organizací. Tou nejznámější je masová organizace Bund deutscher Mädel (BDM), založená v roce 1930. BDM<sup>157</sup> vznikl jako ženská odnož organizace Hitlerjugend (HJ), pod kterou též spadal. Od roku 1932 byl podřízen NSDAP. Svaz německých dívek byl členěn na dvě sekce. První byla mladší děvčata (Jungmädel) od deseti do 13 let a druhý dívčí spolek BDM od 14 do 18 let.<sup>158</sup> Členkami se bez ohledu na názor svých rodičů stávaly „rasově a geneticky“ zdravé dívky od desátého roku věku.<sup>159</sup> Mladé dívky byly manuálně připravovány na určité zaměstnání, ať už na sociální práce, úklid nebo pomoc se sklizní v zemědělství.<sup>160</sup> Praktikovaly také sporty. Překvapivým faktem

---

<sup>152</sup> Tamtéž.

<sup>153</sup> ČERNÝ, V.: *Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948*. In: Právní formy perzekuce 1939-1960 - srovnávací aspekty. Nepsáno.

<sup>154</sup> Tamtéž.

<sup>155</sup> Podrobněji viz, SALDERN, Adelheide von: *Victims or Perpetrators? Controversies about the role of woman in the Nazi state*. In: CREW, David F. (ed.): *Nazism and German Society 1933-1945 (= Rewriting Histories)*. London 1994.

<sup>156</sup> Výjimkou jsou například níže uvedené organizace BDM a NSF.

<sup>157</sup> O této organizaci podrobněji viz, REESE, D.: *Growing up Female in Nazi Germany*. University of Michigan Press 2006.

<sup>158</sup> ŠUSTROVÁ, R.: *Pod ochranou protektorátu. Kinderlandverschickung v Čechách a na Moravě: politika, každodennost a paměť 1940-1945*. Praha 2012, s. 50.

<sup>159</sup> Tamtéž, s. 42.

<sup>160</sup> Dostupné z [https://en.wikipedia.org/wiki/Women\\_in\\_Nazi\\_Germany](https://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_Nazi_Germany) (ověřeno březem 2017)



obsaženým v příručce *Das kommende Deutschland* je, že od dívek byla mnohdy požadována stejná fyzická výkonnost jako od chlapců.<sup>161</sup> V čele BDM stála psycholožka Jutta Rüdiger.

Druhou organizací, kterou zde zmíníme, je Nationalsozialistische Frauenschaft (NSF), fungující od října roku 1931. O necelé čtyři roky později se stala součástí NSDAP.<sup>162</sup> Nacionálněsocialistické ženské hnutí bylo masovou nepolitickou organizací, která na svém vrcholu čítala okolo 4 000 000 žen. Svých charakterem se zaměřovala v duchu nacismu na rodinu, práci v zemědělství, zaměstnanost a profesní orientaci německých žen.<sup>163</sup> V jejím čele stála říšská vedoucí Gertruda Scholtz-Klink.<sup>164</sup>

---

<sup>161</sup> Tamtéž.

<sup>162</sup> JIŘÍK, V.: *Nedaleko od Norimberku. Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948.* Cheb 2000, s. 373.

<sup>163</sup> Tamtéž.

<sup>164</sup> Tamtéž.

## 4. Kauzy s absolutním trestem

V Československu v námi stanoveném období let 1945-1948 bylo z celkových více než 730<sup>165</sup> trestů smrti 67<sup>166</sup> vykonáno na ženách. Brněnský MLS odsoudil z celkových 83<sup>167</sup> absolutních trestů k smrti tři ženy, jejichž případy si hlouběji rozebereme v následujících podkapitolách. Jen pro představu, pražský MLS odsoudil ve stejném období k trestu smrti žen 20,<sup>168</sup> tedy necelou  $\frac{1}{3}$  všech k smrti odsouzených žen.

### 4.1. Josefa Schönflocková

Jako první ze tří popravených žen byla před brněnský MLS předvolaná 39letá Josefa Schönflocková. Narodila se 12. března 1906 v Novém Jičíně.<sup>169</sup> Bydlela ve Svitávce, kde pracovala jako dělnice a tlumočnice na německé četnické stanici. Josefa, rodným jménem Vinertová, byla vdaná za Josefa Schönflocka, bývalého vojáka německé armády. Stejně jako její manžel měla říšskoněmecké občanství, takže je v dokumentech evidovaná jako Němka. Byla členkou nacistických organizací NSF (Nationalsozialistische Frauenschaft), NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt) a DRK (Deutsches Rotes Kreuz). Doznala, že se stýkala s členy brněnského gestapa.

Podle svědecké výpovědi pomocného člena Národní bezpečnostní stráže (NBS) Arnošta Odehnala, který 9. května 1945 ve službě odzbrojoval německé vojsko projíždějící Svitávkou, měla Schönflocková téhož dne v blízkosti četnické stanice vykřiknout na ustupující německé vojáky: „*Rasch, rasch, hier sind die tschechischen Hunde, die euch erschiesen wollen*“.<sup>170</sup> V českém překladu: „*Rychle, rychle, zde jsou ti čeští psi, kteří vás chtějí postřílet*“. Na její povel začali vojáci střílet. Při přestřelce byl na místě zabit dělník Zbrojovky Josef Špidla a těžce zraněn řezník Robert Horák. Svědek Odehnal tvrdil, že nebýt jejího výroku, k přestřelce s tak vážnými následky by nedošlo. Odehnal, ukryt za plotem stavení v blízkosti stanice byl jediný, kdo obviněnou slyšel pronést tato slova, protože jeho spolupracovníci byli uvnitř v budově.

---

<sup>165</sup> LIŠKA, O. a kol.: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989. Praha 2006, s. 21.

<sup>166</sup> PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J.: Ženy na popravišti. Tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948. Cheb 2016, s. 7.

<sup>167</sup> ČERNÝ, V.: Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948. In: Právní formy perzekuce 1939-1960 - srovnávací aspekty. Nepublikováno.

<sup>168</sup> PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J.: Ženy na popravišti. Tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948. Cheb 2016, s. 10-13.

<sup>169</sup> MZA Brno, C 141, kart. 104, inv. č. 600, Lsp 212/45, fol. 6, udání na Josefu Schönflockovou sepsané na stanici NBS ve Svitávce 26. 6. 1945.

<sup>170</sup> Tamtéž, fol. 9, výpověď Arnošta Odehnala z 24. 7. 1945.

Postřelený Robert Horák vypověděl, že na něj a na J. Špidlu od četnické stanice střílela trojice německých vojáků, Schönflockovou ale na místě činu neviděl.<sup>171</sup> Hostinský Josef Jalový Schönflockovou ve své výpovědi označil za „*zuřivou nacistku*“.<sup>172</sup> Svobodník Karel Šmětka měl s Schönflockovou 5. května 1945 rozepři, která vyústila ve vyhrožování Schönflockové Šmětкови, že pro něj sama pošle vrchního strážmistra německého četnictva W. Spiesicka. Šmětka na její adresu uvedl, že „*byla všeobecně známá jako udavačka a konfidentka*“.<sup>173</sup> Také se o ní proslýchalo, že docházela na gestapo.

Josefa byla zatčena a zajištěna v místním internačním táboře<sup>174</sup> a 25. 7. 1945 byla převezena do vazby v Kounicových kolejích v Brně. Proces u MLS v Brně se uskutečnil 23. října 1945. Předsedou senátu byl JUDr. Mančal a veřejným žalobcem JUDr. František Hevelka.<sup>175</sup> Při hlavním přelíčení byly čteny dříve sepsané výpovědi, Schönflocková až na fakt, že působila jako tlumočnice a setkala se s kriminálním radou brněnské řídicí úřadovny gestapa Ottou Kozlowskim, všechna obvinění popřela.

Rozsudek zněl, že obžalovaná jest „*vinna, že v době zvýšeného ohrožení republiky v zájmu Německa ve Svitávce dne 9. 5. 1945 přivolavši na českou bojovou jednotku německé vojsko, způsobila smrt obyvatele republiky Josefa Špidly a těžké zranění na těle obyvatele republiky Roberta Horáka. Tím spáchala zločin proti osobám podle par. 7 odst. 2, 3, dekr. č. 16/45 Sb*“.<sup>176</sup> Obžalovaná byla podle § 7 odst. 3 retribučního dekretu<sup>177</sup> odsouzena k trestu smrti. Problematický je fakt, že se tak stalo na základě pouze jediného svědectví, které učinil Arnošt Odehnal. Podle § 14 byla Schönflocková odsouzena k trvalé ztrátě cti a propadnutí jmění ve prospěch státu.<sup>178</sup> Poprava byla vykonána téhož dne v 15:15 na nádvoří Jahnovy tělocvičny v Údolní ulici,<sup>179</sup> smrt nastala v 15:45 hodin.

---

<sup>171</sup> MZA Brno, C 141, kart. 104, inv. č. 600, Lsp 212/45, fol. 10, výpověď Roberta Horáka z 24. 7. 1945.

<sup>172</sup> Tamtéž, fol. 11, výpověď Josefa Jalového z 24. 7. 1945.

<sup>173</sup> Tamtéž, fol. 12, výpověď Karla Šmětka z 8. 7. 1945.

<sup>174</sup> PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J.: *Ženy na popravišti*. Tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948. Cheb 2016, s. 161.

<sup>175</sup> Ve spisech je jeho jméno uváděno i ve tvaru Havelka.

<sup>176</sup> MZA Brno, C 141, kart. 104, inv. č. 600, Lsp 212/45, fol. 24, rozsudek MLS Brno v případě Josefy Schönflockové z 23. října 1945.

<sup>177</sup> Tímto označením je v rozsudcích myšlen dekrét č. 16/1945 Sb.

<sup>178</sup> Tamtéž, fol. 24, rozsudek MLS Brno v případě Josefy Schönflockové 23. října 1945.

<sup>179</sup> MZA Brno, C 141, kart. 97, inv. č. 497, Lsp 80/45, fol. 25, protokol o popravě z 23. 10. 1945.

## 4.2. Karolína Chobotská

Druhou popravenou ženou MLS v Brně byla 60letá Karolína Chobotská. Narodila se 11. února 1885 v Králově poli, které je dnes městskou částí Brna. Karolína, rodným jménem Přikrylová, byla vdaná za Františka Chobotského. Nejprve bydlela v Mouřínově, který spadl do soudního okresu v Bučovicích, poté se odstěhovala do Brna. Ve spisech se uvádí, že byla v domácnosti.<sup>180</sup>

Chobotská byla dne 15. 6. 1945 vzata do vazby okresního soudu v Bučovicích,<sup>181</sup> protože se měla zpovídat ze čtyřnásobného udání. Soud měl k dispozici její rukou podepsané německy psané protokoly udání, která učinila na četnické stanici v Bučovicích dne 25. 1. 1943. První udání postihlo Františka Horáka, který se měl dne 21. 12. 1942 ve vlaku odjíždějícím z Brna na účet Němců vyjádřit tímto způsobem: „*Vy víte, co jsou Němci za hovada. Židé si musí vykopat hrob, odevzdati předtím své šperky, ozdoby a peníze a potom jsou německými vojáky zastřeleni. Viděl jsem dokonce, jak nějaká paní kojila dítě a německý voják ji při tom střelil do čela*“.<sup>182</sup> František Horák byl na základě udání Chobotské dne 26. 1. 1943 zatčen gestapem, vězněn v táboře Pod kaštany a následně převezen do Mnichova a do koncentračního tábora v Dachau.<sup>183</sup> Zde 2. 3. 1945 zemřel na zápal plic. Vdova po Horákovi, Jana Horáková, ve svědecké výpovědi dodala, že Horák pracoval u Todtovy organizace na Ukrajině, kde byl v minulosti svědkem takovýchto hrůzných činů.<sup>184</sup>

Druhé udání Chobotská učinila téhož dne na obchodníka Josefa Bedáně. Podle její verze měl ve svém obchodě říci: „*Němci jsou lumpové, jelikož týrají naše lidi v koncentračních táborech, které nutí pít z plivátek, než je z koncentráku propouští*“.<sup>185</sup> Bedáň byl 26. ledna předveden k výslechu na brněnské gestapo, při kterém byl bit. Propuštěn byl pro nedostatek důkazů až 28. února.<sup>186</sup> Ve své výpovědi Chobotskou popsal jako „*známou náhončí gestapa, nepřítelkyni všeho českého, obávanou, že udávala české lidi z trestných činů mnohdy nepravdivých, jí samou vesměs vymyšlených proto, aby se mstila na lidech, kteří jí v obci nebyli nakloněni nebo ji právě pro její udavačskou činnost ignorovali*“.<sup>187</sup>

---

<sup>180</sup> Tamtéž, fol. 3, zpráva o zatčení Karolíny Chobotské sepsaná na stanici NBS v Bučovicích 16. 6. 1945.

<sup>181</sup> Tamtéž.

<sup>182</sup> Tamtéž.

<sup>183</sup> Tamtéž, fol. 17, výpověď Jany Horákové u Okresního soudu v Bučovicích 28. 6. 1945.

<sup>184</sup> Tamtéž.

<sup>185</sup> Tamtéž, fol. 3, zpráva o zatčení Karolíny Chobotské sepsaná na stanici NBS v Bučovicích 16. 6. 1945.

<sup>186</sup> MZA Brno, C 141, kart. 97, inv. č. 497, Lsp 80/45, fol. 3, zpráva o zatčení Karolíny Chobotské sepsaná na stanici NBS v Bučovicích 16. 6. 1945.

<sup>187</sup> Tamtéž, fol. 10, výpověď Josefa Bedáně na stanici NBS v Bučovicích z 31. 5. 1945.

Poslední dvě udání byla na učitele Vladimíra Hanáka, podporučíka výcviku II. praporu v Bučovicích a na fotografa a bývalého štábního kapitána Josefa Šplouchala. Hanáka udala za držení střelné zbraně, protože v blízkosti jeho domu slyšela výstřel. Šplouchala za to (soudě podle výstřelu, který zaslechla), že měl u sebe doma pravděpodobně schované zbraně a střelivo. Oba muži byli 26. ledna zadrženi, vyslechnuti gestapem a do dvou dnů pro nedostatek důkazů propuštěni.<sup>188</sup> Hanák u soudu vypověděl, že zbraně doma skutečně ukryté měl, takže vděčil jen náhodě, že je u něj při domovní prohlídce gestapo neobjevilo a on tak vyvázl živ a zdrav.<sup>189</sup>

Chobotská se k udáním dozнала, nicméně vše svedla na jistou Němku Julii Paarovou, která ji k činu měla donutit tím, že ji vyhrožovala koncentračním táborem. Velitel NBS Pojer v protokolu uvádí, že se s touto Němkou Chobotská přátelila.<sup>190</sup>

Hlavní přelíčení se konalo 31. října 1945 od 11:45 hodin. Předsedou senátu byl JUDr. Slabihoudek, veřejným žalobcem JUDr. Rychlík. Chobotská vinu opět svalovala na Paarovou, tentokrát, že ji údajně měla vyhrožovat odvedením jejího muže jakožto komunisty.<sup>191</sup> Ze svědků se nikdo nedostavil, takže se pouze četly protokoly jimi učiněných výpovědí. Rozsudek soudu potvrdil, že je obžalovaná vinna a odsoudil ji podle § 7, odst. 3 a § 11 retribučního dekretu k trestu smrti. Doplnkovými tresty byly ztráta občanské cti navždy a propadnutí majetku státu.<sup>192</sup> Poprava byla vykonána tentýž den na nádvoří věznice Krajského soudu trestního na Cejlu v 15:50, smrt nastala v 16:07 hodin.<sup>193</sup>

### 4.3. Marie Rittichová

Třetí a poslední ženou odsouzenou MLS v Brně k absolutnímu trestu byla 23letá Marie Rittichová. Narodila se 13. prosince 1923 v Sallaumines na severu Francie. Marie byla svobodná, světaznalá a plynně hovořila šesti jazyky. Původně se živila jako úřednice.<sup>194</sup> Její případ je oproti dvěma předchozím hodně odlišný.

Rittichová nevydržela dlouho na jednom místě. Po svém nasazení na práci v Německu se podle svých slov zapojila do ilegálního hnutí a byla několikrát nacisty vězněna. Od ledna 1945 začala na příkaz gestapa pracovat u První brněnské strojírny v Brně. V době zdravotního volna,

---

<sup>188</sup> Tamtéž, fol. 3, zpráva o zatčení Karolíny Chobotské sepsaná na stanici NBS v Bučovicích 16. 6. 1945.

<sup>189</sup> Tamtéž fol. 18, výpověď Vladimíra Hanáka u Okresního soudu v Bučovicích 28. 6. 1945.

<sup>190</sup> Tamtéž, fol. 3, zpráva o zatčení Karolíny Chobotské sepsaná na stanici NBS v Bučovicích 16. 6. 1945.

<sup>191</sup> Tamtéž, fol. 29, hlavní přelíčení Karolíny Chobotské u MLS v Brně 31. 10. 1945.

<sup>192</sup> Tamtéž.

<sup>193</sup> Tamtéž, fol. 37, protokol o popravě z 31. 10. 1945.

<sup>194</sup> ABS, 2M, sign. 2M 11390, Lsp 904/46, fol. 88-89, rozsudek MLS Brno v případě Marie Rittichové z 8. ledna 1947.

kteří trávila u tety v Rosicích, se dobrovolně nabídla kriminálnímu komisaři Herbertu Kukovi,<sup>195</sup> že se bude účastnit protipartyzánských operací jako tlumočnice a překladatelka gestapa. Tuto činnost brala vážně, postupně se zúčastnila operací ve Zbraslavci, Velenově a v Tasovicích.<sup>196</sup> Nejvíce ji přitěžovalo, že se honiček na partyzány a jejich zatýkání aktivně účastnila se zbraní v ruce, čímž spoluzavinila smrt několika z nich.<sup>197</sup> Také se neštitila obohatit o zabavený majetek.

12. února 1945 se účastnila operace ve Zbraslavci, při které byl vyslýchán mlynář Porč s manželkou, kteří doma ukrývali partyzány. Rittichová s ručním granátem v ruce dělala tlumočnici. Porč byl téhož dne zatčen, jeho manželka o den později. Oba dva zahynuli v koncentračním táboře Mauthausenu.

Další zátaž se konal 18. února 1945 ve Velenově, kde byli v domě Josefa Krejčíře schováni tři ozbrojení partyzáni. Při přestřelce byl Krejčíř postřelen, dva ruští partyzáni zastřeleni a jeden chycen v komíně. Rittichová na příkaz Kuky<sup>198</sup> hlídala s pistolí v ruce vchod do kuchyně. Poté se zapojila do odnášení ukradených věcí z Krejčířova obydlí, přičemž se u ní po válce našla žehlička a váleček na nudle patřící Krejčířovým.<sup>199</sup> Manželé Krejčířovi zahynuli v koncentračním táboře v Mauthausenu.

Poslední hon na partyzány, jehož se Rittichová účastnila, se uskutečnil 21. února 1945 v Tasovicích. Zatímco ozbrojená Rittichová kontrolovala, zda se ve stodole rolníka Škrabala, nenacházeli partyzáni, členové komanda pozatýkali mnoho lidí, z nichž velká část zemřela v koncentračních táborech. Aloisie Dostálová, která byla brzo ráno ve svém domě svědkem brutálního zásahu jednotky gestapa, ve které nechyběla ani Rittichová, o ni mluví takto: „*Chování Marie Rittichové bylo právě takové jako všech ostatních gestapáků, kteří ten den k nám přišli, ba naopak ještě prohlašují, že svým hrubým a bezohledným chováním je*

---

<sup>195</sup> SS-Hauptsturmführer kriminální komisař gestapa Herbert Kuka byl velitelem speciální jednotky určené k boji proti partyzánům, tzv. oddílu ke zvláštnímu použití 28 viz ČERNÝ, V.: *Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948*. In: Právní formy perzekuce 1939-1960 - srovnávací aspekty. Nepublikováno.

<sup>196</sup> ABS, 2M, sign. 2M 11390, Lsp 904/46, fol. 88-89, rozsudek MLS Brno v případě Marie Rittichové z 8. ledna 1947. (Spis M. Rittichové je dostupný také z MZA Brno, C130, kart. 59, inv. č. 276, evid. j. 277 a z MZA Brno, C130, kart. 7, inv. č. 17, evid. j. 102.)

<sup>197</sup> ABS, 2M, sign. 2M 11390, Lsp 904/46, fol. 88-89, rozsudek MLS Brno v případě Marie Rittichové z 8. ledna 1947.

<sup>198</sup> Působení komanda Herberta Kuky v roce 1945 včetně zde zmíněných zásahů ve Zbraslavci, Velenově a v Tasovicích je věnována bakalářská diplomová práce, viz KREJČÍ, M.: *Působení oddílu ke zvláštnímu použití 28 (ZbV-Kommando 28) na Moravě roku 1945*. Bakalářská práce. FF MU Brno. Brno 2016.

<sup>199</sup> Tamtéž.

*předčila*".<sup>200</sup> Jejího muže Jana Doležala při výslechu gestapáci bili a ten zemřel v koncentračním táboře.

Po válce byla Rittichová zadržena ve vazbě u Okresního soudu v Boskovicích, od 1. 12. 1945 pobývala v internačním táboře v Mladkově a v únoru 1946 byla internovaná v Brně Maloměřicích. O dalším přesunu se prameny nezmiňují.

Hlavní přelíčení se konalo 7. až 8. ledna 1947. Předsedou senátu byl JUDr. František Rutar, veřejným žalobcem JUDr. František Krajíček. Už v předešlých výpovědích se Rittichová k činům fakticky doznala.<sup>201</sup> Senát MLS rozhodl, že se obžalovaná dopustila zločinu proti státu podle § 3 odst. 1, zločinu proti majetku podle § 8 2a) a zločinu proti osobám § 7 odst. 3 retribučního dekretu, podle kterého byla odsouzena k trestu smrti. Podle § 14 byla odsouzena k trvalé ztrátě cti a propadnutí majetku ve prospěch státu. Místem výkonu spravedlnosti byla věznice Krajského soudu trestního na Cejlu. Poprava začala v 11:45 hodin, avšak došlo při ní k nemilým komplikacím, kdy se zmrzlý provaz přetrhl a Rittichová spadla pod šibenici. Exekuce tak musela být provedena nadvakrát.<sup>202</sup>

---

<sup>200</sup> ABS, 52, sign. 52-62-1, fol. 6, výpověď Aloisie Dostálové u ONV v Boskovicích z 18. 10. 1945

<sup>201</sup> Tamtéž, fol. 20-29, výpověď Marie Rittichové u ONV v Boskovicích z 2. 11. 1945.

<sup>202</sup> Viz Příloha č. 8 Novinový článek „*Provaz s delikventkou se přetrhl*“ In: Slovo národa, 3, 1947, 9. 1., s. 5.

## 5. Kauzy s doživotními tresty

### 5.1. Helena Franková

Helena Franková se narodila 10. prosince 1895 v Brně. Pracovala jako učitelka francouzštiny a posléze jako služebná u generálního vikáře Kratochvíla. Franková byla svobodná. Národnost měla německou a také byla poloviční Židovka. Podle výpovědi bývalého vrchního inspektora Gestapa v Brně, Leopolda Gahleithnera, byla 50letá Franková poněkud duševně zaostalá.<sup>203</sup>

Před MLS v Brně se měla zpovídat ze zločinu udavačství, kterého se dopustila hned třikrát. První dvě udání učinila roku 1942. Nejdříve na služebnou Dr. Bezděka, Libuši Svobodovou. Po hádce s ní ji z pomstychtivosti udala na brněnském Gestapu pro vymyšlenou urážku německého národa. Svobodová byla po 3,5 hodinovém výslechu u Gestapa propuštěna.

Následovalo udání na policejním ředitelství v Brně na osobu Dr. Leo Bezděka, který bydlel ve stejném domě jako ona. Označila ho za „*zločince protiněmeckého smýšlení, který má být zastřelen*“.<sup>204</sup> Dále o něm vypověděla: „*Dr. Bezděk je zarytý Čech a je domýšlivý, že bych nejraději, kdyby šel k čertu*“.<sup>205</sup> Nezapomněla zmínit ani štěnice v jeho bytě, které dotyčný nebyl sto vyhubit.

Poslední, tentokrát hromadné udání, provedla v březnu 1943 ústně u úředníka Gestapa Hornische zřejmě z nabádání M. Böhmové nebo O. Neldnerové. Obvinila několik členů starobrněnského kláštera<sup>206</sup> a dalších osob z protiněmeckého smýšlení a jednání a z ukrývání klášterních cenností a písemností před německými úřady. Když seznala, že v této věci není vyvíjena dostatečná činnost, zaslala SS-Sturmbannführerovi Gluckhohnovi<sup>207</sup> z úřadu říšského protektora do Prahy dopis. Jmenovitě udala: preláta Bařinu, faráře Dvořáčka, pátera (P.) Švandu, Karla Fanfrdlu, Norberta Doležala, Dr. Bulína, Dr. Dolanského, Dr. Ouředníčka, P. Floriána Fulgence Jančíka, P. Aloise Příbyla a P. Alfonse Zadražila udala navíc pro poslech cizího rozhlasu. Nutno dodat, že následkem jejího udání byla ztráta svobody většího počtu osob

---

<sup>203</sup> ABS, 305, sign. 305-569-3, fol. 11, výpověď Leopolda Galeithnera.

<sup>204</sup> ABS, 2M, sign. 2M 11988, Lsp 51/45, fol. 28-29, rozsudek MLS Brno v případě Heleny Frankové a Jaroslava Matouška z 24. 7. 1945.

<sup>205</sup> Tamtéž.

<sup>206</sup> Samotnému zásahu gestapa proti starobrněnskému klášteru se věnuje studie Vladimíra Černého, viz ČERNÝ, V.: *Gestapo proti katolické církvi. Zásah vůči opatství augustiniánů na Starém Brně a následné soudní spory. Securitas Imperii* 25, 2014, č. 2, s. 40-77.

<sup>207</sup> Ve spisech je jeho jméno uváděno i ve tvaru Kluckhohn.



a smrt pátera A. Zadražila.<sup>208</sup> V roce 1945 navíc vyhrožovala většímu počtu osob udáním na Gestapu.<sup>209</sup>

Franková udání na Svobodovou přiznala. Dotyčná jí prý měla nadávat „*do židovských luder a německých svini*“.<sup>210</sup> Obě dvě se porvaly a Franková na radu jisté paní Lufferové ihned běžela na gestapo a učinila udání. Také přiznala, že podepsala protokol s udáními adresovaný Gluckhohnovi, ale sama jej prý nepsala. Hornisch po ní po jejím ústním udání požadoval detaily ohledně poměrů ve starobrněnském klášteře, které Franková neznala. Autorkou protokolu byla podle jejích slov její známá Böhmová se svou dcerou, která se nabídla, že jí s tím pomůže a protokol sepíše. Každá z žen udala osoby, které znala a s nimiž měla nějaké spory. Franková vycházela z velké části z informací, které jí sdělil komorník preláta Bařiny Jaroslav Matoušek. Protože cílem písemného udání bylo popohnat jej a urychlit jeho vyřízení, poslala jej Franková přímo Gluckhohnovi do Prahy.<sup>211</sup>

Hlavní přelíčení se konalo 24. července 1945. Spolu s Frankovou byl před soud postaven ještě další obžalovaný, výše zmíněný, Jaroslav Matoušek, který udal některé shodné osoby jako Franková. MLS uznal oba vinnými, přičemž Franková byla odsouzena za udavačství podle § 11 odst. 1-3 retribučního dekretu a za zločin veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním dle § 5 odst. 2 na doživotní trest, který si měla podle nařízení soudu odpykat ve zvláštních nucených pracovních oddílech.<sup>212</sup> Doplnkovými tresty byla ztráta občanské cti navždy a propadnutí celého jmění ve prospěch státu. Matoušek byl odsouzen podle § 11 odst. 3 k trestu smrti.

V roce 1954 byl prezidentem republiky snížen doživotní trest Frankové na 15 let. V roce 1955 byla Franková podmíněně propuštěna na svobodu na zkušební dobu osmi let, po které měla zákaz pobytu v okrese Brno.<sup>213</sup>

---

<sup>208</sup> P. A. Zadražila udal spolu s Frankovou i Jaroslav Matoušek. Na základě obou udání byl Zadražil odsouzen k trestu smrti a popraven.

<sup>209</sup> ABS, 2M, sign 2M 11988, Lsp 51/45, fol. 28-29, rozsudek MLS Brno v případě Heleny Frankové a Jaroslava Matouška z 24. 7. 1945.

<sup>210</sup> MZA Brno, C141, kart. 95, inv. č. 476, Lsp 51/45, fol. 6, výpověď Heleny Frankové z 13. 6. 1945.

<sup>211</sup> Tamtéž, fol. 7, pokračování výpovědi H. Frankové z 13. 5. 1945.

<sup>212</sup> Tamtéž.

<sup>213</sup> Tamtéž, fol. 90, usnesení pro podmíněčné propuštění z 19. 5. 1955.

## 5.2. Regina Foretová

Regina Foretová se narodila 17. června 1893 v Derflíku, dnešní Víšce u Jevíčka. 52letá Regina, rozená Finstrlová, byla vdaná za Richarda Foreta. Bydlela v Jevíčku a byla ženou v domácnosti.

Podle výpovědí svědků byla Foretová „*postrachem Jevíčka a bylo o ní známo, že se stýká s Gestapáky*“.<sup>214</sup> Svědci dále uvedli, že viděli Foretovou, jak dlouhodobě pozoruje dům, ve kterém bydleli Müllerovi. Za podezřelé měla především návštěvy skautů, kteří chodili k Petru Müllerovi jako ke svému vedoucímu. Foretová se před svědkyní Wernerovou o něm vyjádřila: „*Ten již tady dlouho chodit nebude, na toho si dáme pozor, k nim se chodí celé noci sem i tam*“.<sup>215</sup> Dne 10. listopadu roku 1943 pro Müllera přijelo gestapo. Muž vyskočil oknem na sousedův pozemek s plánem utéci Gestapákům co nejdál. Foretová je však hbitě upozornila, jakým směrem Müller uprchl, čímž zavinila jeho chycení a následné zatčení gestapem. U Müllerů byla téhož dne provedena domovní prohlídka, avšak bez výsledku. O tři měsíce později bylo z jejich domu odebráno rádio a psací stroj. Dotyčný Petr Müller pak byl vězněn v Kounicových kolejích. Odtud také od něj přišel jeho bratrovi Oldřichovi a matce Marii Müllerové po spoluvězni Janu Mrvovi a jeho sestře moták, ve kterém bylo doslovně napsáno: „*Varujte se před Foretovou, která hlídá náš dům dále*“.<sup>216</sup> Dne 3. října roku 1944 byl Petr Müller odsouzen za partyzánskou činnost a ve Vratislavi (Breslau) v 18:15 hodin popraven.<sup>217</sup>

Její druhý zločin, za který byla před MLS usvědčena, spočíval v tom, že byla v Jevíčku od roku 1939 tzv. Blockleiterin v nacistické straně NSDAP.<sup>218</sup> Později vstoupila také do ženské nacistické organizace NSF.<sup>219</sup>

Hlavní přelíčení se v jejím případě konalo v Moravské Třebové dne 24. ledna 1946. Předseda senátu byl JUDr. Ladislav Selucký. Veřejný žalobce JUDr. František Krajíček. Foretová, přestože tvrdila, že v době zatčení Müllera byla na nákupu a proto ho nemohla udat, byla na základě svědeckých výpovědí usvědčena.<sup>220</sup> Senátem MLS byla shledána vinnou, „že

---

<sup>214</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13488, Lsp 591/45, fol. 219, rozsudek MLS Brno v případě Reginy Foretové z 24. 1. 1946.

<sup>215</sup> MZA Brno, C141, kart. 124, inv. č. 920, Lsp 591/45, fol. 12, výpověď svědkyně Růženy Wernerové z 11. 9. 1945.

<sup>216</sup> Tamtéž, fol. 3-4, zpráva o zatčení Reginy Foretové.

<sup>217</sup> Tamtéž, fol. 8, výpověď svědkyně Marie Müllerové z 29. 8. 1945.

<sup>218</sup> Blockleiter, česky blokový vedoucí, byla nižší funkce v NSDAP. Blockleiter měl na starosti asi 40- 60 domácností, viz BORÁK, M.: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 335.

<sup>219</sup> MZA Brno, C141, kart. 124, inv. č. 920, Lsp 591/45, fol. 3-4, zpráva o zatčení Reginy Foretové.

<sup>220</sup> Tamtéž, fol. 22-25, rozsudek MLS Brno v případě Reginy Foretové z 24. 1. 1946.

*v době ohrožení republiky v Jevíčku, v součinnosti s německými bezpečnostními orgány ve službách a v zájmu Německa způsobila smrt Petra Müllera; že byla Blockleiterin, tedy činovnicí v organizaci NSDAP, čímž spáchala zločin podle § 7 odst. 3 a § 3 odst. 2“.*<sup>221</sup> Podle § 7 odst. 3 byla odsouzena na doživotní těžký žalář. Dle § 14 byla odsouzena k trvalé ztrátě občanských práv a propadnutí jmění ve prospěch státu. Doživotní trest si měla odpykat v nucených pracovních oddílech. Podle § 55 a) trestního zákona se jí do vyměřené doby trestu započítal pobyt strávený ve vazbě od 16. 5 1945 12:00 hodin do 24. 1. 1946 14:00 hodin.

Roku 1954 byl prezidentem republiky její trest snížen z doživotí na 15 let. V roce 1955 byla Foretová podmíněně propuštěna na svobodu na zkušební dobu šesti let,<sup>222</sup> po které měla zákaz pobytu v okrese svého bydliště. Později ve stejném roce byla dodána do sběrného střediska pro odsun Němců v Chebu.<sup>223</sup>

### **5.3. Anna Winklerová**

Anna Winklerová se narodila 24. června 1906 v Třebíči. 40letá Anna, rozená Kratochvílová, byla vdaná za Juliuse Winklera, se kterým se rozvedla. Živila se jako posluhovačka a domovnice v Brně. Národností byla Němka.

Už od roku 1938 byla Winklerová domovnicí v domě, ve kterém bydlel i Rudolf Moravec starší. Krom toho si přivydělávala prací posluhovačky v bytě syna výše jmenovaného, Rudolfa Moravce mladšího, a uklízela obchodní místnosti v Krejčovském závodě Moravcových. Byla s nimi tedy v častém kontaktu a Moravcovi neměli důvod před ní nic tajit. Zlom nastal v roce 1941, kdy se Moravcovi dozvěděli, že Wiklerová je Němka a v bytě má pověšené obrázky Hitlera.<sup>224</sup> Začala také nosit na veřejnosti dirndl a místo cedulky „domovník“ si na dveře umístila německý nápis „Hauswart“. Od té doby už před ní byli Moravcovi na pozoru, až na Rudolfa M. mladšího, který v její přítomnosti neopatrně zmínil protiněmecký výrok, ze kterého vyplývalo, že doma poslouchá cizí rozhlas. Za přispění bývalé služebné Moravcových, Pišínové, spěchala Winklerová Rudolfa M. ml. udat na gestapo. Před manželkou obviněného

---

<sup>221</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13488, Lsp 591/45, fol. 219, rozsudek MLS Brno v případě Reginy Foretové z 24. 1. 1946.

<sup>222</sup> MZA Brno, C141, kart. 124, inv. č. 920, Lsp 591/45, fol. 49, protokol R. Foretové z chebské věznice.

<sup>223</sup> Tamtéž, fol. 47, podmíněně propuštění R. Foretové z 2. 7. 1955.

<sup>224</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13616, Lsp 1288/46, fol. 88-89, rozsudek MLB Brno v případě Anny Winklerové z 12. 11. 1946.

Rudolfa, Boženou Moravcovou, se však prořekla „*Co by si (Moravcová) počala se třemi dětmi, kdyby ho (R. Moravce) Pišínová<sup>225</sup> udala a p. Moravec by byl zavřený*“.<sup>226</sup>

K tomu skutečně 8. 10. 1941 došlo, kdy do bytu Moravcových vtrhli gestapáci, zabavili rádio se sluchátky a Rudolfa Moravce ml. odvezli s sebou. Winklerová ještě téhož dne rozhlašovala, že byl Moravec zatčen pro poslouchání cizího rozhlasu a že to ona sama dosvědčí. Den před výsledkem neopomněla informovat otce zadrženého, Rudolfa M. st., že obchodní místnosti uklidí již toho dne večer, neboť byla předvolána na gestapo. Bratr zatčeného Rudolfa, JUDr. Antonín Moravec, ji prosil, aby proti němu nevypovídala, ale Winklerová jeho proseb nedbala a k výsledku přišla.<sup>227</sup> Tam také obdržela obsílku pro Pišínovou, která na gestapu její slova potvrdila. Při konfrontaci s Rudolfem M. ml., který byl zbitý a zakrvácený po výsledích gestapem a pohledem ji žádal, aby své udání odvolala, Winklerová vše potvrdila a zpečetila tak jeho osud. Moravec byl stanným soudem odsouzen k pobytu v koncentračním táboře Mauthausen, kde byl zastřelen.

Po výsledku Winklerové na gestapu se jí Moravcovi stranili. Jednou se ale pohádala s otcem zatčeného, s Rudolfem Moravcem st., kterému vyhrožovala, aby si dal pozor, „*jinak se zbytek jeho rodiny dostane tam, kde je jeho syn*“.<sup>228</sup> Poté se vzdala práce domovnice a odstěhovala se z Brna do Třebíče. Přestože při odchodu Moravcovi řekla, že je s ním finančně vyrovnaná, byla bezcitná natolik, aby na něj u německého úředního soudu v Brně podala žalobu, kde po něm požadovala částku na nedoplatky za čistící potřeby ve výši 1876, 40 Kčs, na kterou neměla právo. Rudolf Moravec st. byl donucen zaplatit 1000 korun. Winklerová se všemožně vylouvala a vinu svalovala jak na Pišínovou, tak na Otto Horáka, který s případem neměl nic společného.<sup>229</sup>

Od 12. května 1945 byla Winklerová v zajišťovací vazbě v internačním táboře v Třebíči. Hlavní přelíčení před MLS v Brně se uskutečnilo dne 12. listopadu 1946.<sup>230</sup> Winklerová u soudu tvrdila, že byla gestapáky bita, a ti jí vyčítali, že rozšiřuje zprávy zahraničního rozhlasu. To jí nebylo nic platné, protože soud měl k dispozici mnoho svědeckých výpovědí, které jí

---

<sup>225</sup> Ve spisech je její jméno uváděno i ve tvaru Pičínová.

<sup>226</sup> Tamtéž, fol. 88-89, rozsudek MLB Brno v případě Anny Winklerové z 12. 11. 1946.

<sup>227</sup> MZA Brno, C141, kart. 207, inv. č. 2220, Lsp 1288/46, fol. 63-68, výpověď JUDr. Antonína Moravce z 6. 11. 1945.

<sup>228</sup> Tamtéž, fol. 35, výpověď svědka Rudolfa Moravce staršího z 13. 8. 1945.

<sup>229</sup> Tamtéž, fol. 7-8, výpověď Anny Winklerové z 16. 7. 1945.

<sup>230</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13616, Lsp 1288/46, fol. 88-89, rozsudek MLB Brno v případě Anny Winklerové z 12. 11. 1946.

z udání usvědčovaly. Nad 40letou Winklerovou, která nepřímo zavinila smrt osoby Rudolfa Moravce ml., byl podle § 7 odst. 3 retribučního dekretu vynesena doživotní trest těžkého žaláře, přičemž obžalovaná rozsudkem ztratila občanskou čest navždy, její majetek byl zabaven ve prospěch státu a 20 let z trestu si měla odpykat v nucených pracovních oddílech.

Dne 7. 6. 1954 byl Winklerové prezidentem republiky snížena doživotní trest na dobu 20 let. Dne 20. 5. 1955 byla Winklerová po prezidentské amnestii podmíněně propuštěna na svobodu na zkušební dobu deseti let se zákazem pobytu v okrese Brno.

#### 5.4. Marie Tomková

Marie Tomková se narodila 13. září 1896 v Rudce u Ivančic. Za svobodna se jmenovala Křížová. Její manžel Ludvík Tomek pracoval jako horník, ona byla ženou v domácnosti. Žili v Babicích u Ivančic. Národností byla Němka.

Tomková spáchala hned tři zločiny. První spočíval v tom, že sobě i svým dětem Oldřichovi a Drahomíře zařídila německé občanství a posílala je do německé školy. Na základě četných svědectví byla Tomková se svými dětmi nazvaná „*postrachem obce*“.<sup>231</sup> Její děti se vyžívaly v projevování nenávisti vůči českým dětem. Její dcera Drahomíra při německých oslavách procházela vesnicí a zapisovala si čísla domů, kde nebyly vyvěšeny prapory, aby to oznámila na četnické stanici. Obě její děti urážely české lidi a s každou maličkostí na ně chodily žalovat. Marie tomu nikterak nebránila.

Druhý zločin byl nejzávažnější. Začátkem roku 1943 usměrnil agresivní dceru Tomkové, Drahomíru, mladík Josef Kozlíček pohlavkem. Ta ho zažalovala vedoucímu německé obecné školy pro chlapce v Brně, R. Stefanovi.<sup>232</sup> Stefan případ oznámil Blockleiterovi nacistické strany NSDAP Emilu Schindlerovi v Zastávce, který jej předal dne 28. 12. 1942 tamní četnické stanici. Po výsledku byl Kozlíček zatčen a předán brněnskému gestapu. Matka Drahomíry u gestapa tvrzení své dcery potvrdila. Dne 16. dubna 1943 obdržela matka uvězněného Jozefa Kozlíčka zprávu od gestapa v Brně, že její syn zemřel.<sup>233</sup> Drahomíra byla jako Němka předána do internačního tábora Němců v Ivančicích.

Posledním zločinem Tomkové bylo udání na Mojmíra Hájka z 12. 7. 1941 na četnické stanici. Hájek byl gestapem zatčen a po 14 dnech propuštěn na svobodu. Jeho otec, Antonín

---

<sup>231</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13609, Lsp 1224/46, fol. 282, rozsudek MLS Brno v případě Marie Tomkové z 11. 12. 1946.

<sup>232</sup> Ve spisech je jeho jméno uváděno i ve tvaru Štefan.

<sup>233</sup> MZA Brno, kart. 203, inv. č. 2167, Lsp 1224, fol. 26.

Hájek k tomu dodal: „*Děti starých Tomkových (tj. Marie a Ludvíka) házely kamením do našich vrat (...), a když můj syn Mojmir Hájek toto počinání vytykal Marii Tomkové, obvinila jej Tomková Marie st. na gestapu v Brně z protiněmeckých výroků, jakože Německo válku nevyhraje apod. Syn byl držen ve vazbě u gestapa asi týden*“.<sup>234</sup> Verze Tomkové zní: „*S Mojmiřem Hájkem jsem se jednou pohádala a on mě pobil. Já jsem to udala na četnické stanici na Zastávce. (...) Rozhodně jsem ho neudala, že mi řekl ty svině německá a také jsem neudala, že až to Rusko vyhraje, že se se mnou vypořádá*“.<sup>235</sup>

50letá Tomková byla přivedena před MLS v Brně k hlavnímu přelíčení 11. prosince 1946 v 10:00 hodin. Předseda senátu byl JUDr. Ferdinand Pásek. Soud ji usvědčil z § 3 odst. 1 za podporu nacistického hnutí, § 7 odst. 3 za způsobení smrti Josefu Kozlíčkovi tím, že potvrdila udání své dcery, a za udavačství podle § 11, odst. 2 retribučního dekretu.<sup>236</sup> Za tyto zločiny mohla být Tomková bezpochyby odsouzena k trestu smrti. Soud však v jejím případě uplatnil § 16, odst. 2, takže jí absolutního trestu ušetřil.

Užití tohoto paragrafu soud odůvodnil tím, že Tomková udání své dcery na Kozlíčka pouze potvrdila, dále vzal v úvahu její nevzdělanost, která ji bránila k plnému pochopení následků svého jednání, a také přihlédl k projevené lítosti Tomkové nad uvězněným Kozlíčkem, čehož byla svědkem Františka Kulhánková. Podle mého názoru použití § 16 v případě Tomkové vhodně ilustruje zmírňující se tendenci rozsudků MLS ve druhé polovině jejich funkčního období. Soud byl v tomto případě velkorysý a bral v úvahu skutečnosti, které by na začátku činnosti MLS téměř jistě pro naplnění tohoto paragrafu nestačily.

Trest jí byl dle § 7 odst. 3 vyměřen na doživotní těžký žalář zostřený čtvrtletně tvrdým ložem. Podle § 14 byla odsouzena ke ztrátě občanské cti navždy, trest si musela odpykat v nucených pracovních oddílech a její jmění v hodnotě 1000 Kčs propadlo ve prospěch státu. Do doby trestu se jí započítal pobyt ve vazbě od 8. 5. 1945 8:00 hodin.

Tomková byla dne 29. 3. 1954 na základě amnestie propuštěna.<sup>237</sup>

---

<sup>234</sup> Tamtéž, fol. 41, výpověď Antonína Hájka ze 7. 5. 1946.

<sup>235</sup> MZA Brno, kart. 203, inv. č. 2167, Lsp 1224, fol. 78, výpověď Marie Tomkové ze 7. 8. 1945.

<sup>236</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13609, Lsp 1224/46, fol. 282, rozsudek MLS Brno v případě Marie Tomkové z 11. 12. 1946.

<sup>237</sup> MZA Brno, kart. 203, inv. č. 2167, Lsp 1224, fol. 3.

## 6. Kauzy s víceletými tresty

### 6.1. Štěpánka Přichystalová

Štěpánka Přichystalová se narodila 26. července 1909 v Židlochovicích. Byla svobodná a pobývala v domácnosti v Brně.

V roce 1942 spolu se svým strýcem Přichystalová zneužila těžkou životní situaci manželek gestapem zatčených mužů, Vojtěcha Kaněry a Richarda Bartoška, aby se na jejich úkor obohatila.<sup>238</sup> Protože se o Přichystalové mezi lidmi vědělo, že udržovala kontakt s Němci, svěřila se jí v červenci 1942 její holička o svém známém Bartoškově, který byl zatčen gestapem, s prosbou, jestli by nemohla něco pro jeho dobro udělat. Přichystalová se dohodla se svým strýcem Aloisem Unzeitigem, že by si tímto způsobem mohli přijít na slušné peníze. Za tím účelem kontaktovala Bartoškovou, od které za příslib propuštění jejího manžela do šesti týdnů vylákala postupně 230 000 Kčs, které si s Unzeitigem rozdělili. Přichystalová si za ně luxusně vybavila byt koberci a dalšími drahocennými předměty. Od Kaněrové vylákali podobným způsobem částku 150 000 Kčs.

Co se týče intervence ve věci zatčení výše zmíněných mužů, dvojice nepodnikla vůbec nic z nedostatku potřebných styků. Když podvedené ženy začaly něco tušit, vymlouvala se Přichystalová na nákladné cesty svého strýce v této věci do Berlína a později se kontaktu s nimi radši vyhýbala. Richard Bartošek byl gestapem vězněn od 7. 5. 1942 do 2. 7. 1943, Vojtěch Kaněra od 24. 7. 1942 až do 3. 5. 1945.

Všeříkající o charakteru jejich zločinu je fakt, že byli oba odsouzeni nacistickým soudem v Brně dne 20. 5. 1943 na čtyři roky v káznici. „Z toho vychází, že i z hlediska tehdejší německé morálky jednalo se o zločin nejsprostšího druhu!“<sup>239</sup>

Podvedená Bartošková k případu vypověděla: „Když se můj manžel vrátil domů z vězení, tázala jsem se ho, zda Přichystalová nebo Unzeitig nějak ve vězení pomáhali. Manžel mně řekl, že nikdy nepozoroval, že by mu někdo z venku pomáhal, nebo že by mu byla poskytována nějaká úleva. Ihned jsem nabyla přesvědčení, že Přichystalová na mně vylákané peníze spotřebovala pro sebe, a že pomůže manželovi, pouze předstírala“.<sup>240</sup> Druhá podvedená žena Marie

---

<sup>238</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13600, Lsp 619/46, fol. 8-9, rozsudek MLS Brno v případě Štěpánky Přichystalové z 10. 8. 1946.

<sup>239</sup> Tamtéž.

<sup>240</sup> MZA Brno, C141, kart. 162, inv. č. 1665, Lsp 619/46, fol. 15, výpověď svědkyně Vlasty Bartoškové z 3. 12. 1945.

Kaněrová dodala: „(...) Přichystalová slibovala, že peněz vždycky použila na podplácení jejího strýce Unzeitiga a ostatních úředníků gestapa, aby mému manželovi pomohli z vězení. Při jednom našem vyjednávání mi říkala, že je můj manžel v Rakousku, kde se má dobře, já jsem však po tomto asi za 14 dní obdržela od manžela dopis z Osvěčína (...)“.<sup>241</sup>

Hlavní přelíčení MLS v Brně se konalo 10. srpna 1946 od 10:30 hodin. Předseda senátu byl JUDr. Binar, veřejný žalobce JUDr. František Hevelka. Před soud se dostavil pouze strýc a komplic obviněné Přichystalové, Alois Unzeitig. Oba ve svých dřívějších výpovědích svou vinu popírali a sváděli ji jeden na druhého. Na základě výsledků průvodního řízení byli oba prohlášeni vinnými a odsouzeni za zločin proti majetku podle § 10 retribučního zákona. Přichystalová dostala deset let těžkého žaláře zostřeného jedním postem měsíčně. Unzeitig dostal 15 let těžkého žaláře, protože byl ještě členem NSKK, za což byl potrestán podle § 2 retribučního zákona. Přichystalová ztratila nařízením soudu občanskou čest na dobu deseti let a vyměřenou dobu trestu si měla odpykat v nucených pracovních táborech, přičemž od výměry trestu jí byla odečtena „vyšetřovací vazba“ od 18. 5. 1943 do 7. 5. 1945. Tou ve skutečnosti soud myslel uplynulou část trestu na svobodě uloženou za tentýž trestný čin, pro který již byla v minulosti odsouzena bývalým německým zemským soudem.<sup>242</sup>

Dne 27. 2. 1954 byla Přichystalová propuštěna, přičemž amnestie z jejího desetiletého trestu činila sedm měsíců a 16 dnů.<sup>243</sup> Unzeitig zemřel v roce 1953 ve vězení v Mírově.<sup>244</sup>

## 6.2. Jana Remenovská

Jana Remenovská se narodila 6. října 1895 v Brně. Od roku 1940 měla německé občanství a byla svobodná. V Brně se živila jako sociální pracovnice. Remenovská byla členkou NSDAP, NSV, BDO (Bund Deutscher Osten), DAF (Deutsche Arbeitsfront), DRK a SdP. Její případ jsem zvolila, protože v praxi MLS v Brně nebylo obvyklé soudit ženu pouze za činnost v nacistické organizaci NSDAP, respektive tento zločin sám o sobě nepatřil mezi ty nejčtetnější, a když už za něj byly ženy souzeny, bylo to mnohdy v kombinaci s jiným zločinem.

V roce 1938 se Remenovská stala vedoucí oddělení tzv. „Mütterdienst“ v organizaci NSF. Později byla jmenována župní vedoucí tohoto oddělení v Liberci, kde pečovala o sociální

---

<sup>241</sup> Tamtéž, fol. 15, výpověď svědkyně Marie Kaněrové z 3. 12. 1945.

<sup>242</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13600, Lsp 619/46, fol. 8-9, rozsudek MLS Brno v případě Štěpánky Přichystalové z 10. 8. 1946.

<sup>243</sup> Tamtéž, fol. 155.

<sup>244</sup> Tamtéž, fol. 153.



pracovnice v Sudetské župě. V Brně se od 1. července 1939 stala krajskou vedoucí německých žen, tzv. Kreisfrauenschaftsleiterin NSF.

Šetřením oblastní úřadovny státní bezpečnosti zemského národního výboru v Brně bylo zjištěno, že: „Remenovská vystupovala vždy jako Němka a nacistka, k českým lidem se chovala odměřeně, ale nebylo zjištěno, že by se chovala k někomu výslovně nepřátelsky, tím, že by byla snad někoho udala nebo někomu vyhrožovala, neb zavinila ohrožení osobní svobody nějakého Čecha. Měla velmi dobrý styk se zahraničím, Španělskem a Amerikou, a sice pro, že v těchto zemích měla své sourozence“.<sup>245</sup>

50letá Remenovská předstoupila před MLS v Brně dne 19. srpna 1946. Hlavní přelíčení začalo v 9:15 hodin. Předsedou senátu byl JUDr. Ferdinand Pásek. Remenovská byla obviněna ze své funkce Kreisfrauenschaftsleiterin NSF, tedy z činovnictví v NSDAP. Senát se jednomyslně usnesl na její vině v 9:30 hodin. Remenovská byla podle § 3 odst. 2 retribučního dekretu odsouzena k pěti letům těžkého žaláře v nucených pracovních oddílech zostřeného tvrdým ložem měsíčně. Rozsudkem ztratila občanskou čest na dobu deseti let a její jmění propadlo ve prospěch státu.<sup>246</sup> Do trestu se jí započítala vazba od 27. 5. 1945 8:30 hodin do 19. 8. 1946 12:00 hodin.

Z pramenů se mi podařilo zjistit, že s největší pravděpodobností byla Remenovská, jakožto občanka německé národnosti, odsunuta. Bohužel jsem nenašla informaci o tom, kdy se tak mělo stát, a případně kam byla odsunuta.

### **6.3. Anežka Haasová**

Anežka Haasová se narodila 13. února 1896 v Mělčanech. Pocházela z velice početné české rodiny, měla celkem 14 sourozenců. Anežka, rodným jménem Lišková, byla od roku 1933 provdaná za Němce Bedřicha Haase. Měla jednoho nemanželského syna, Viléma Lišku. Haasová pracovala v Brně jako domovnice a posluhovačka. V roce 1940 požádala o německé občanství. Její případ je zvláštní tím, že před MLS v Brně během jednoho roku předstoupila dvakrát.

Jako první byla obviněna z toho, že zavinila zatčení Ludmily Hoblíkové gestapem, když se před gestapákem Karlem Schrettrem či jeho manželkou, u kterých posluhovala, zmínila o výroku Ludmily Hoblíkové na účet německé armády. Haasová jako domovnice u nich v domě

---

<sup>245</sup> MZA, C141, kart. 177, inv. č. 1897, Lsp 905/46, fol. 3, konečná zpráva J. Remenovské z 28. 5. 1946.

<sup>246</sup> Tamtéž, fol. 17, rozsudek MLS Brno v případě Jany Remenovské z 19. 8. 1946.

vybírala v roce 1942 části teplých oděvů v rámci sbírky pro německou armádu. Hoblíková ji odmítla slovy: „*Na zimní sbírku ničeho nedáme, protože potřebujeme sami, a dát nějaké ponožky, to by byla přece urážka pro slavnou německou armádu*“.<sup>247</sup> Dne 22. 4. 1942 byl zatčen státní zástupce JUDr. Hoblík v souvislosti s případem parašutisty Ivana Kolaříka z desantu Out Distance, který byl vyslán do protektorátu z Velké Británie v březnu 1942. Kolařík byl Hoblíkův příbuzný.<sup>248</sup> Bratr parašutisty Kolaříka navštívil JUDr. Hoblíka v Brně, aby se s ním poradil, jak se má zachovat, když se jeho bratr, seskočiv padákem, objevil tak náhle u nich. Hoblík mu radil, ať ho u sebe schová. V Brně byli následně oba muži zatčeni gestapem a za týden zatčena i Hoblíkova manželka Ludmila Hoblíková. Hoblík byl stanným soudem odsouzen k smrti a popraven a Hoblíková byla transportem deportovaná do koncentračního tábora Osvětim a v srpnu 1943 převezena do Ravensbrücku. V táborech prodělala četné nemoci, v době výslechu měla slabé srdce a nevyléčitelné následky z prožitých útrap.

Svědci vypovídali jak v prospěch, tak v neprospěch obžalované Haasové. Haasová ve své výpovědi důrazně odmítla, že by výše zmíněný výrok v bytě gestapáka Schrettera řekla a tím Hoblíkové přitížila.<sup>249</sup> První soudní líčení padesátileté Haasové před MLS v Brně začalo 22. června 1946 v 9:00 hodin. Předsedou senátu byl JUDr. Binar, veřejným žalobcem JUDr. Kozlík. Haasová byla obviněna z § 7 odst. 1 retribučního dekretu. MLS ji však osvobodil, neboť k zatčení Ludmily Hoblíkové nedošlo pro výrok, který se přes Haasovou prostřednictvím Schrettera dostal ke gestapu. Hoblíková byla totiž zatčena ve stejné věci jako její manžel. Zatýkáni celých rodin v podobných případech bylo běžnou praxí gestapa.<sup>250</sup>

Podruhé byla Haasová obviněna, že svým udáním z roku 1943 na Pracovním úřadě zapříčinila totální nasazení Aloisie Otahalové, posluhovačky u německé rodiny v domě, kde bydlela i ona sama. Otahalová vypověděla, že ji úřednice na otázku, kdo ji udal, odpověděla: „*domovnice v tom domě*“;<sup>251</sup> čímž měla na mysli Haasovou.

---

<sup>247</sup> MZA Brno, C141, kart. 168, inv. č. 1752, Lsp 725/46, fol. 4-5, výpověď Ludmily Hoblíkové z 12. 2. 1946.

<sup>248</sup> Tamtéž, fol. 18-19, konečná zpráva ve věci Anežky Haasové z 10. 4. 1946.

<sup>249</sup> Tamtéž, fol. 6, výpověď Anežky Haasové z 13. 3. 1946.

<sup>250</sup> Tamtéž, fol. 28, rozsudek MLS Brno v případě Anežky Haasové z 22. 6. 1946.

<sup>251</sup> ABS, 52, sign. 52-62-1, fol. 21, výpověď Aloisie Otahalové z 4. 6. 1946.

Anežka Haasová předstoupila podruhé před brněnský MLS dne 14. září 1946. Tentokrát už byla odsouzena, a to podle § 6 odst. 1 retribučního dekretu k trestu pěti let těžkého žaláře zostřeného tvrdým ložem měsíčně. Podle § 14 ztratila občanskou čest na deset let, celý trest si měla odpykat v nucené práci a její jmění propadlo ve prospěch státu. Do trestu jí byla započtena vazba od 19. 2. 14:00 hodin do 14. 9. 1946 10:00 hodin.<sup>252</sup>

---

<sup>252</sup> ABS, 2M, sign. 2M 13600, Lsp 1090/46, fol. 179, rozsudek MLS Brno v případě Anežky Haasové z 14. 9. 1946.

## 7. Kauzy s osvobozujícím rozsudkem

### 7.1. Božena Ctiborová

Božena Ctiborová se narodila 21. května 1882 v Dobrušce. Božena, rodným jménem Vopršálková, byla ženou v domácnosti. Její manžel Josef Ctibor byl prezidentem Krajského soudu v Praze. Bydlela v Praze.

Božena Ctiborová byla spolu se svým manželem vyslýchána u gestapa z obvinění, že písemně na gestapu v Brně a v kanceláři K. H. Franka v Praze udala svého zetě, Dr. Jaroslava Leciána, jeho rodinu a další osoby z protiněmeckých činů.<sup>253</sup> Obžalovaná k MLS však byla pouze Ctiborová, jejíž soukromé dopisy za účelem porovnání s udavačskými dopisy, byly odeslány na průzkum znalci písma.<sup>254</sup>

63letá Ctiborová ve všech svých výpovědích, ať už v těch společných s jejím manželem či v těch samostatných, odmítla, že by na svého zetě Dr. Jaroslava Leciána a jeho rodinu napsala udavačské dopisy. Odmítla též udání na soudního prezidenta Nováka a generála Hudečka, které prý vůbec neznala.<sup>255</sup> Vztahy mezi příbuznými Ctiborovými a Leciánovými byly tak napjaté, že Ctiborová spolu se svým manželem podala v srpnu 1945 na prezidenta krajského soudu Karla Nováka a bratra svého zetě Dr. Emila Leciána soukromou žalobu pro zločin utrhání na cti.<sup>256</sup>

Hlavní přelíčení u MLS v Brně se konalo dne 17. května 1946 od 9:00 hodin. Předsedou senátu byl JUDr. Mančal. Veřejným žalobce JUDr. Krajíček. Ctiborová byla obviněna ze zločinu udavačství podle § 11 retribučního dekretu. Protože u soudu vystoupilo velké množství svědků, bylo hlavní přelíčení odročeno na následující den, 18. května od 8:00 hodin. Rozsudkem MLS byla Ctiborová podle § 259 odst. 2 trestního řádu zproštěna viny. Soud nejednoznačné znalecké posudky nepokládal za spolehlivý důkaz o tom, že by je psala Ctiborová,<sup>257</sup> takže ji pro nedostatek důkazů obžaloby zprostil.

---

<sup>253</sup> MZA Brno, C141, kart. 122, inv. č. 862, Lsp 521/45, fol. 118, obžaloba na Boženu Ctiborovou z 19. 10. 1945.

<sup>254</sup> Tamtéž, fol. 108-109, dodatek MLS v Brně z 11. 8. 1945.

<sup>255</sup> Tamtéž, fol. 124-126, výpověď Boženy Ctiborové z 29. 11. 1945.

<sup>256</sup> Tamtéž, fol. 143, oznámení Karla Nováka MLS v Brně z 14. 12. 1945.

<sup>257</sup> Tamtéž, fol. 266, rozsudek MLS Brno v případě Boženy Ctiborové z 18. 5. 1946.

## 7.2. Anna Vašíčková

Anna Vašíčková se narodila 11. ledna 1901 ve Studnicích. Vašíčková, rozená Ryšánková, byla rozloučená, dříve vdaná za Františka Vašíčka. Bydlela v Brně a pracovala jako úřednice v advokátní kanceláři.

Vašíčková byla obviněna hned ze čtyř zločinů, trestaných podle retribučního dekretu. První spočíval v tom, že měla v květnu 1942 svou výpověď u gestapa zavinit zatčení svého nadřízeného Dr. Jana Vojtěcha. Vojtěch byl deportován do koncentračního tábora Mauthausenu, kde 4. 12. 1942 zemřel.

Druhý zločin, ze kterého byla obviněna, bylo podporování fašistického a nacistického hnutí tím, že se měla stýkat s rodinou známého konfidenta Františka Šmída a že do roku 1942 žila se svým synovcem, také konfidentem gestapa, Jaroslavem Ryšánkem v jedné domácnosti.

Za třetí byla obviněna z vyhrožování prof. Dudárkovi gestapem.

Její poslední zločin mělo být obohacení na úrok rodiny zemřelého Dr. Jana Vojtěcha, když od jeho rodiny vymáhala částku 32 000 Kčs, kterou jí podle jejích slov měl Vojtěch dlužit. Částku pak do tří dnů složila na gestapu.<sup>258</sup>

Ve skutečnosti za zatčení Dr. Vojtěcha a jeho následnou deportaci do koncentračního tábora Vašíčková nemohla. Dr. Vojtěch byl zatčen za zatajení židovského majetku Filipa Berana, který si u něj uschoval peníze. Ona sama byla také na gestapu v této věci vyslýchána. Předem se spolu domluvili, že gestapu poví, že peníze dostal od Berana Dr. Vojtěch jako zálohu za zastupování jeho rodiny. I při dalších výsleších, při kterých byla Vašíčková bita, trvala na své předchozí předem domluvené výpovědi. Dr. Vojtěch od ní ale upustil a nalezené peníze objasňoval v tom smyslu, že je Beran, maje milostný poměr s Vašíčkovou, předal přímo Vašíčkové pro svého syna Pavla. Tuto lež gestapo brzy odhalilo, zejména díky konfrontaci s jejím manželem Františkem Vašíčkem a Židem Beranem, který byl držen v Terezíně, a tuto variantu popřel.<sup>259</sup> Dr. Vojtěch byl pravděpodobně udán buď konfidentem Jaroslavem Ryšánkem, nebo jistým Huntem, jehož zmiňuje v motáku,<sup>260</sup> který poslal z koncentračního tábora své rodině.

O konfidentské činnosti svého synovce Ryšánka Vašíčková nevěděla. Protože se toulal po nocích a byl drzý, vyhodila ho 12. 3. 1942 z bytu. To, že byl Ryšánek konfident gestapa, se

---

<sup>258</sup> MZA Brno, C141, kart. 90, inv. č. 427, Lsp 452/48, fol., rozsudek MLS Brno v případě Anny Vašíčkové z 31. 12. 1948.

<sup>259</sup> Tamtéž, fol 51, písemné vyjádření Anny Vašíčkové z 9. 3. 1946.

<sup>260</sup> MZA Brno, C141, kart. 90, inv. č. 427, Lsp 452/48, fol. 54, opis motáku Dr. Vojtěcha z 23. 9. 1942.

podle svých slov dozvěděla až s příchodem Rudé armády.<sup>261</sup> Ryšánka se nicméně ujal Dr. Vojtěch, který ho zaměstnával jako úředníka ve své advokátní kanceláři a poskytl mu azyl. S Miladou Šmídovou byly sousedky a poslouchaly spolu zahraniční rozhlas.<sup>262</sup> O tom, že byl Šmíd konfidentem, nevěděla ani jeho žena Milada, což potvrdila i ve své výpovědi. Domů Šmíd jezdil jenom zřídka v noci a Vašíčková ho viděla pouze dvakrát.<sup>263</sup>

Co se týče obvinění z vyhrožování prof. Dudárkovi, to se nepotvrdilo. Dudárek se k hlavnímu přelíčení u brněnského MLS nedostavil a na základě jeho stručné a neurčité výpovědi nemohlo být Vašíčkové nic dokázáno.

Vašíčkové bylo po konfrontaci s Dr. Vojtěchem hrozeno koncentračním táborem, pokud nesloží do 3 dnů na gestapu částku 75 000 Kčs. Tuto částku, na kterou si 32 000 půjčila od rodiny Vojtěchovy (popř. Vencálkovy) a 30 000 od příbuzné A. Miklíčkové, opravdu donesla na gestapo.<sup>264</sup> Na základě výpovědí svědků a obžalované Vašíčkové lze tedy říci, že obviněná byla ke svému zaměstnavateli za všech okolností loajální a spíše než ona jemu on svou změněnou výpovědí přitížil jí.

Hlavní přelíčení se konalo poslední den činnosti MLS v Brně, 31. prosince 1948. Sedmačtyřicetiletá Vašíčková se zpovídala ze zločinů uvedených výše, které byly trestány popořadě podle § 7 odst. 3, § 3 odst. 1, § 5 odst. 2a a § 10 retribučního zákona.<sup>265</sup> Předsedou senátu byl JUDr. Binar, veřejným žalobcem JUDr. Kratochvíl. Rozsudek MLS soudu Vašíčkovou zprostil všech bodů obžaloby. A to jednak proto, že nic nevyvrátilo její obhajobu a jednak pro nedostatek důkazů ve třetím bodě obžaloby (obvinění z vyhrožování gestapem).

---

<sup>261</sup> Tamtéž, fol. 48, písemné vyjádření Anny Vašíčkové z 9. 3. 1946.

<sup>262</sup> Tamtéž, fol. 59, výpověď Anny Miklíčkové z 30. 4. 1946.

<sup>263</sup> Tamtéž, fol. 53, písemné vyjádření Anny Vašíčkové z 9. 3. 1946.

<sup>264</sup> Tamtéž, fol. 52.

<sup>265</sup> Tamtéž, fol. 3, rozsudek MLS Brno v případě Anny Vašíčkové z 31. 12. 1948.

## 8. Nástin „typických“ ženských retribučních zločinů

V rámci této kapitoly budeme slovní spojení „typické“ ženské retribuční zločiny chápat jako zločiny, které se v Československu v rámci retribučních procesů s ženami jeví jako nejčetnější. Jedná se o zločiny, ze kterých se zodpovídalo největší procento žen.

V kapitole 3.2 jsme poukázali na silně patriarchální charakter třetí říše, který ženám de facto ani neumožňoval stejnou angažovanost v nacistických organizacích jako mužům. To značně ovlivnilo jejich potenciální trestnou činnost i na území Němci okupovaného Protektorátu Čechy a Morava, kde existovala do jisté míry tendence strukturu nacistického aparátu napodobit. Přestože byly i u brněnského MLS projednávány případy funkcionářek nacistických organizací,<sup>266</sup> úřednic gestapa<sup>267</sup> a dozorkyň v ženských věznicích či v koncentračních táborech, obecný „trend“ co se ženských retribučních zločinů týče, byl jiný.

„Typickým“ ženským zločinem můžeme nazvat udavačství neboli denunciaci, kterému byl věnován samostatný paragraf č. 11 retribučního dekretu č. 16/1945 Sb. Nelze o něm ale mluvit jako o výhradně ženském zločinu, protože udavačství se dopouštěli i muži, byť v poměrně menším měřítku. Mezi časté zločiny mužů řadí Frommer funkci či členství v nacistických organizacích typu SA či SS.<sup>268</sup> Borák se o udavačství vyjadřuje: „*Je zajímavé, že tento trestný čin byl skoro výhradně doménou žen (...)*“.<sup>269</sup> Na základě jeho analýzy ostravského MLS dochází k číslům, která značí, že ženy byly obžalovány za zločin udavačství třikrát častěji než muži. Jarkovská o rozšíření tohoto zločinu mluví takto: „*Bylo (udavačství-pozn. aut.) rozšířeno ve všech společenských skupinách, bez ohledu na etnickou příslušnost, věk či pohlaví*“.<sup>270</sup>

Ženy za nacistické okupace udávaly své sousedy, známé, rodinné příslušníky a kolegy z nejrůznějších pohnutek. Ať už ze zášti, pomsty, osobních či pracovních sporů, z nacistického přesvědčení nebo lidově řečeno z „pomatení mysli“, kdy příčinou jejich zdánlivě nesmyslného jednání byla duševní choroba. Jak už bylo zmíněno výše, ženy nebyly organizovány ve stejné

---

<sup>266</sup> V této práci jsou jimi Regina Foretová a Jana Remenovská.

<sup>267</sup> Ty pracovaly jako sekretářky, písařky nebo tlumočnice viz ČERNÝ, V.: *Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948*. In: *Právní formy perzekuce 1939-1960 - srovnávací aspekty*. Nепublikováno.

<sup>268</sup> FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 219.

<sup>269</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998, s. 228.

<sup>270</sup> JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha. 2008, s. 236.

míře jako muži, takže de facto jediným způsobem, jakým mohly přijít do kontaktu s okupačními úřady, bylo právě prostřednictvím nějakého udání.<sup>271</sup>

Ačkoli bylo udavačství před MLS vcelku hojně frekventovaným zločinem, v jeho posuzování neexistovala jednotná praxe. Rozsudek senátu MLS však výši trestu vyměřoval podle toho, jaké mělo udání pro svou oběť následky. Pokud neměl zločin žádné neblahé následky, soud vyřkl maximálně desetiletý trest.<sup>272</sup> Pokud udání pachatele bylo v přímé souvislosti s jeho uvězněním, trest se vyměřoval mezi deseti a 20 roky. Pokud byla následkem udání zapříčiněna ztráta svobody většího počtu lidí nebo těžká újma na zdraví, mohl pachatel očekávat doživotní trest. Při smrti oběti udavač zpravidla dostal trest smrti.<sup>273</sup> V úvahu mohl příslušný senát vzít také úmysl udavače a podmínky, za kterých k udání došlo.

Udavačky odsouzené podle § 11 mají významné místo i v této práci. Jsou jimi Karolína Chobotská, Helena Franková a Marie Tomková. Z 12 případů žen zde rozebíraných udavačky tvoří  $\frac{1}{4}$  čtvrtinu. Z deseti odsouzených žen tvoří  $\frac{1}{3}$ .

---

<sup>271</sup> Podrobněji viz FROMMER, B.: *Národní očista*. Praha 2010, s. 213-219.

<sup>272</sup> Tamtéž, s. 198.

<sup>273</sup> Tamtéž.



## 9. Dobové reflexe ženských trestů smrti

Pro rozbor dobových reflexí tří ženských trestů smrti, jmenovitě v případech Josefy Schönflockové, Karolíny Chobotské a Marie Rittichové, jsem vycházela ze čtyř regionálních deníků jednotlivých politických stran, které v poválečném Československu vycházely. Jsou jimi *Slovo národa*, list Československé strany národně-socialistické, *Rovnost*,<sup>274</sup> list Komunistické strany Československa na Moravě, *Čin*, zemský orgán Československé sociálně-demokratické strany na Moravě a *Národní obroda*, ústřední deník Československé strany lidové. Dobové ohlasy vyvolané soudním řízením s tragickým koncem si postupně rozebereme a porovnáme ve všech čtyřech periodikách.

Rozbor ohlasů tisku začneme případem Josefy Schönflockové. Ve *Slově národa* článek „Přítelkyně šéfa brněnského gestapa na popraviště“<sup>275</sup> dostal poměrně velký prostor. Je umístěn na velké části dolní poloviny strany uprostřed. Zmíněný článek případ nijak nehodnotí, pouze informuje o jeho hlavní podstatě a o tom, že Schönflocková u soudu doznala své styky s šéfem brněnského gestapa, Otto Kozlowskim. O její popravě věcně informuje na samém závěru.

V *Rovnosti* se objevil článek „Trest smrti zuřivé nacistce“.<sup>276</sup> Už z titulku je jasné, že komunistický plátek Schönflockovou rozhodně nelitoval. Článek je poměrně stručný a umístěný uprostřed spodní strany. Případ považuje za jasný, s jediným možným rozsudkem, a to trestem smrti. Detaily o popravě jsou vynechány.

V *Činu* byl otištěn článek „Zde jsou čeští psi, kteří chtějí na vás střílet. K smrti odsouzená štvavá Němka – chlubila se smrtí ruské vyzvědačky“,<sup>277</sup> který zabírá zhruba první třetinu strany. Článek celkem výstižně podává informace o jejím případu i o popravě, nicméně jeho jazyk není neutrální, ale pejorativní. Příkladem budiž obraty „zašla v nacistickém fanatismu tak daleko (...)“, „svým strašným výrokem způsobila přestřelku a krveprolití“ nebo „o jejím agresivním vystupování svědčí i její vychloubání (...)“.<sup>278</sup>

*Národní obroda* informovala své čtenáře o případu Schönflockové delším článkem „Lidový soud v Brně. Smrt původkyně krveprolití ve Svitávce dne 9. května (...)“.<sup>279</sup> Schönflocková

---

<sup>274</sup> *Rovnost* mezi lety 1945-1947 nevycházela s označením ročníků, proto je v citacích uvedeno pro lepší identifikaci číslo daného výtisku v příslušném roce.

<sup>275</sup> In: *Slovo národa*, 1, 1945, 24. 10., s. 3.

<sup>276</sup> In: *Rovnost*, č. 141, 1945, 24. 10., s. 2.

<sup>277</sup> In: *Čin*, 1, 1945, 25. 10., s. 4. viz Příloha č. 5

<sup>278</sup> Tamtéž.

<sup>279</sup> In: *Národní obroda*, 1, 1945, 24. 10., s. 3.

byla vyličena jako zuřivá nacistka, která zavinila smrt a zranění československého občana. Článek neoplývá detaily ani bližšími informacemi o popravě. Jeho hodnověrnost snižují zkomolená jména samotné Schönflockové a svědka Karla Šmětka.

Dále budeme analyzovat reflexe, které vyvolal případ Karolíny Chobotské. *Slovo národa* přišlo s článkem „Dvě popravy v Brně. Zasloužený konec gestapáka a české udavačky“.<sup>280</sup> Článek na nachází na první třetině strany. Podrobně shrnuje celý případ i popravu. Nevyhnul se ovšem hodnocení osoby Chobotské, o které se vyjadřuje: „*S kapesníkem na očích proplakala celé líčení. Tyto slzy však nemohly vzbudit soucit se sprostou udavačkou českých lidí (...)*“ a dále „*(...) Chobotská byla skutečně konfidentkou nejhrubšího zrna (...)*“.<sup>281</sup>

Deník *Rovnost* otiskl v pravém dolním rohu stránky článek „Dvě popravy v Brně“.<sup>282</sup> Poslední odstavec stručně popisuje případ Chobotské a podává i informaci o její popravě. Nijak ji nešetří a vyjadřuje se o ní s despektem: „*Karolína Chobotská, nemocná, vetchá stařenka se nám před senátem mimořádného lidového soudu zjevila jako zruďná konfidentka a agentka-provokatérka*“.<sup>283</sup>

*Čin* si pro své čtenáře přichystal článek „Půjdete tam, kam jste posílal české lidi. Dozorci vězňů z Kounicových kolejí a udavačka odsouzeni k smrti a popravení“.<sup>284</sup> Článek zabírá téměř celou první třetinu strany a jeho polovina je věnována případu Chobotské. Celý článek vyznívá v její neprospěch, jak můžeme usoudit například z tohoto výroku: „*Chobotská byla typickou konfidentkou, která sháněla, co by mohla na své okolí udat*“.<sup>285</sup> Pisateli článku přišlo podle jeho slov trapné, že byla česká udavačka jakou Chobotská byla, souzena na svobodě. Jinak se dá říci, že čtenáři získali o jejím případu podrobné informace.

V deníku *Národní obroda* se objevil článek „Lidový soud v Brně. Brněnský gestapák Josef Mátl a bezcitná udavačka Karolína Chobocká odsouzeni k smrti a popravení“.<sup>286</sup> Článek je umístěn uprostřed spodní třetiny strany. Chování Chobotské u soudu spíše ironizuje: „*Sedí a pláče. Trochu pozdě, uvážíme-li, s jakou bezcitností dovedla tato rodilá Češka udávat české lidi proto, že tu a tam od nich slyšela odsuzování německých zvěrstev nebo slyšela, že*

---

<sup>280</sup> In: *Slovo národa*, 1, 1945, 1. 11., s. 3. viz Příloha č. 6

<sup>281</sup> Tamtéž.

<sup>282</sup> In: *Rovnost*, č. 149, 1945, 1. 11., s. 2.

<sup>283</sup> Tamtéž.

<sup>284</sup> In: *Čin*, 1, 1945, 1. 11., s. 4.

<sup>285</sup> Tamtéž.

<sup>286</sup> In: *Národní obroda* 1, 1945, 2. 11., s. 3.

*prechovávají zbraně*“.<sup>287</sup> Článek není tak obsáhlý, jako ten uveřejněný v *Činu*, popisuje pouze případ udání na Františka Horáka, ale zato píše i o čase popravy.

Jako poslední budeme zkoumat reakce na případ Marie Rittichové. V deníku *Slovo národa* nalezneme v pravém rohu stránky krátký článek „Společnice gestapa odsouzena“.<sup>288</sup> Článek jen v letmých obrysech líčí vinu Rittichové a oznamuje přerušení soudního jednání. Dalšího dne přibyl tentokrát obsáhlejší článek „Tři popravy na Cejlu. Smrt společníci gestapáků“<sup>289</sup> uveřejněný v pravé části strany. Článek se poněkud nevybíravým způsobem pouští do Rittichové. Doslovně se v něm píše: „*Šest světových jazyků ovládající dívku přivedlo novoevropské vojáckování a nebezpečné hry s revolverem, při nichž přišlo o život několik českých duší, až na popraviště*“.<sup>290</sup> Pomyslnou tečkou za jejím případem je článek „Provoz s delikventkou se přetrhl“,<sup>291</sup> který objasňuje příčinu jejího pádu pod šibenici.

*Rovnost* se o jejím případu vyjadřuje v delším článku umístěném uprostřed stránky „Gestapácká pomocnice ve stínu šibenice“.<sup>292</sup> Článek se spíše než na zločiny Rittichové zaměřuje na její dobrodružný život. Pisatel si neodpustil trpkou poznámku: „*(...) osmnáctiměsíční vazba jí sice poněkud ubrala na hezkém vzezření, nicméně ničeho na drzém a zpupném gestapáckém vystupování*“.<sup>293</sup> O den později vyšel další článek „Kat v plné práci“,<sup>294</sup> který psal o pokračování soudního jednání, rozsudku smrti a o tom, že si prý Rittichová pod šibenicí zpívala veselé písničky.

Čtenáři deníku *Čin* si mohli přečíst kratičký článek v pravém dolním rohu stránky „Tři popravy v Brně“,<sup>295</sup> který věcně a nezaujatě informuje o proběhlých popravách na Cejlu.

A na stránkách *Národní obrody* byl otištěn asi nejdelší článek „Dívka ve službách gestapa“.<sup>296</sup> S nezvyklou podrobností je v něm věcně popsán celý případ Rittichové i její chování u soudu. O Rittichové je zde zmínka, že byla milenkou gestapáků a zajímavá může být ještě poznámka: „*Při svědectví Aloise Krejčíře (...), nebere obžalovaná jeho svědectví na vědomí a pojídá čokoládové bonbony*“.<sup>297</sup> Dalším a zároveň posledním článkem o Marii

---

<sup>287</sup> Tamtéž.

<sup>288</sup> In: *Slovo národa*, 3, 1947, 8. 1., s. 2.

<sup>289</sup> In: *Slovo národa*, 3, 1947, 9. 1., s. 5. viz Příloha č. 7

<sup>290</sup> Tamtéž.

<sup>291</sup> Tamtéž viz Příloha č. 8

<sup>292</sup> In: *Rovnost*, č. 6, 1947, 8. 1., s. 4.

<sup>293</sup> Tamtéž.

<sup>294</sup> Tamtéž, č. 7, 1947, 9. 1., s. 5.

<sup>295</sup> In: *Čin*, 3, 1947, 10. 1., s. 2.

<sup>296</sup> In: *Národní obroda*, 3, 1947, 8. 1., s. 5.

<sup>297</sup> Tamtéž.

Rittichové je ten z následujícího dne „Tři popravy v Brně“,<sup>298</sup> který je stejně tak podrobný jako předešlý. Dozvídáme se z něj mnoho detailů, například, že rozsudek si Rittichová vyslechla v 7:45 hodin ráno dne 8. 1. 1947 a že před popravou v 11:15 hodin si ještě naposledy promluvila s příbuznými a pak „se klidně rozloučila se světem“.<sup>299</sup>

Ačkoliv jsem se snažila přijít na podobnosti ve člancích periodik každé politické strany, podle kterých by bylo možné usuzovat na určitý stranický záměr a způsob hodnocení ženských retribučních zločinů, vzorek článků byl natolik limitující, že v jejich různorodosti nebylo možné najít společné charakteristické znaky. Jediné, co lze z článků usuzovat je, že komunistická *Rovnost* obsahovala nejvíce patosu a jejím záměrem spíše než informovat čtenáře bylo vyvolat senzaci a šokovat. To ale není překvapivé zjištění, vzhledem k tomu, že komunisté byli největšími odpůrci a kritiky retribuční v její podobě realizované v letech 1945-1947. Podobné tendence lze vysledovat i v některých člancích sociálně-demokratického *Čimu*. Národně-socialistické *Slovo národa* a lidová *Národní obroda* obsahují jak články s kvalitními informacemi, tak i velice vyhrcoené a odsuzující názory zřejmě v závislosti na povaze novináře, který je psal. Ženské zločiny do jisté míry odsuzovaly všechny plátky napříč politickým spektrem, což nám zprostředkovaně dokazuje, jak velkým fenoménem poválečná retribuční byla a jaký postoj k ní zastával regionální moravský tisk.

---

<sup>298</sup> In: *Národní obroda*, 3, 1947, 9. 1., s. 5.

<sup>299</sup> Tamtéž.

## Závěr

Cílem této bakalářské diplomové práce bylo analyzovat tzv. ženskou retribuci na základě výzkumu 12 individuálních ženských retribučních procesů, které byly mezi lety 1945-1948 projednávány před brněnským mimořádným lidovým soudem. Zcela záměrně byly zvoleny případy končící trestem smrti, doživotním vězením, víceletým vězením a v neposlední řadě také případy s osvobozujícím rozsudkem, aby byla analýza co nejúplnější. Zvýšenou pozornost jsem přitom věnovala výzkumu případů tří žen, které byly MLS odsouzeny k absolutnímu trestu. Jsou to kauzy Josefy Schönflockové, Karolíny Chobotské a Marie Rittichové.

Konkrétní retribuční procesy jsem se pokusila začlenit do každodennosti Protektorátu Čechy a Morava, tedy do období, které chronologicky spadá do doby tzv. zvýšeného ohrožení republiky, kdy také ke všem zmiňovaným zločinům došlo. Její začátek je vymezen vyhlášením částečné mobilizace dne 21. května 1938 a konec byl stanoven na 31. prosince 1946. V příslušné kapitole jsou také vysvětlena specifika žití v Protektorátu Čechy a Morava z pozice ženy a matky. Pro lepší pochopení povahy ženských retribučních zločinů a celkově role žen v nacistickém aparátu jsem se rozhodla zařadit do práce také kapitolu o ženských nacistických strukturách. V té jsem stručně charakterizovala dvě význačné ženské nacistické organizace, a to Bund deutscher Mädel a Nationalsozialistische Frauenschaft.

První kapitola práce se nejprve zaměřuje na mezinárodní uchopení retribuice. V něm hrála klíčovou roli tzv. Svatojanská deklarace, organizace United Nations War Crimes Commission a International Military Tribunal. Následně je pozornost zaměřena na československý vývoj zásadní právní normy, podle které byla retribuice prováděna, tzv. velkého retribučního dekretu č. 16/1945 Sb. z 19. 6. 1945. Jemu předcházela dekret č. 6/1945 z 1. 2. 1945. Také jsem popsala nejdůležitější dekrety prezidenta republiky vzhledem k tématu této práce. Samotná retribuice je zde charakterizovaná ve dvou časově i charakterově velice odlišných obdobích. Prvním, trvajícím od června 1945 do května 1947 a druhém, tzv. obnovené retribuici, nastolené po únorovém komunistickém převratu v roce 1948 a trvajícím až do samého konce téhož roku.

Druhá kapitola se zabývá vlastní skladbou a průběhem činnosti mimořádného lidového soudu. Pokusila jsem se provést sondu do činnosti MLS v Brně a poukázat na jeho odlišnosti oproti jiným, později ustanoveným 23 MLS v českých zemích.

Na základě poznatků, které jsem získala studiem archivních pramenů a odborné literatury, jsem došla k závěru, že „typickým“ ženským retribučním zločinem bylo udavačství neboli

denunciace. Přesto jej ale nelze zjednodušeně považovat za výhradně ženský zločin. Udavačství se pochopitelně dopouštěli i muži, ale u žen byl jeho výskyt častější.

Ženskou trestnou činností zásadním způsobem ovlivnila již samotná struktura nacistického aparátu, který kladl důraz na striktně mužskou angažovanost. Ženy tedy nezastávaly žádné významnější funkce a jejich vliv byl oproti mužům nepoměrný. Obdobná situace nastala i v Protektorátu Čechy a Morava. Celkově přistoupilo před soud žen daleko méně než mužů a předpoklad, že žena bude souzena jen na základě své funkce v nacistické organizaci, byl oproti mužské populaci výrazně nižší.

Poslední kapitolu této práce jsem věnovala komparaci reflexí retribučních procesů se třemi popravenými ženami. Rozebírala jsem články ze čtyř regionálních periodik, vycházejících vždy pro jednu ze čtyř stran Národní fronty. Výčtem se jedná o deníky *Slovo národa*, list Československé strany národně-socialistické, *Rovnost*, list Komunistické strany Československa na Moravě, *Čin*, zemský orgán Československé sociálně-demokratické strany na Moravě a *Národní obrodu*, ústřední deník Československé strany lidové.

Závěrem bych chtěla říci, že zabývat se otázkou poválečné retribuční a té „ženské“ retribuční obzvlášť, považuji za velice přínosné, a to především proto, že tato problematika není ještě ani zdaleka probádána. Jak už jsem zmínila v úvodu, takovou pomyslnou první „vlastovkou“ je výběrová publikace Ivo Pejčocha a Jiřího Plachého *Ženy na popravišti* vydaná v loňském roce. Snad ji bude v budoucnu následovat detailnější studie, která by jako svůj primární cíl pokládala analýzu ženských retribučních zločinů.

Prostřednictvím této práce jsem se pokusila propojit konkrétní ženské retribuční případy na pozadí zlomové protektorátní doby, za které se z běžných manželek, matek a pracovnic svým vlastním přičiněním staly hlavní účastnice soudního řízení a terče sousedských pomluv. Práce není v žádném ohledu vyčerpávající a mohla by být rozšířena o další ženské retribuční kauzy vedené u brněnského MLS, případně o porovnání výsledků „ženské retribuční“ s jinými evropskými státy. Navazující výzkum „ženské retribuční“ by se mohl zabývat povahou, motivy a diferencí retribučních procesů českých a německých žen, které byly v této práci zkoumány společně.

## Seznam pramenů a literatury

### Archivní prameny:

Moravský zemský archiv v Brně

Fond C141 Mimořádný lidový soud Brno

Fond C 130 Veřejný žalobce u mimořádného lidového soudu Brno

Archiv bezpečnostních složek v Praze a Kanicích

Fond 2M Odbor politického zpravodajství MV

Fond 305 Ústředna Státní bezpečnosti

Fond 52 Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD

### Dobová periodika:

*Čin* 1945-1947, roč. 1-3.

*Národní obroda* 1945-1947, roč. 1-3.

*Rovnost* 1945-1947, č. 141, 149, 6.

*Slovo národa* 1945-1947, roč. 1-3.

### Edice dokumentů:

JECH, Karel – KAPLAN, Karel (eds.): *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Brno 2012.

### Literatura:

BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu*. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný Lidový soud v Ostravě 1945-1948. Šenov u Ostravy 1998.

BŘEČKA, Jan: *Brněnské jaro 1945*. Poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou armádou. Brno 2005.

ČERNÝ, Vladimír: *Gestapo proti katolické církvi*. Zásah vůči opatství augustiniánů na Starém Brně a následné soudní spory. *Securitas Imperii* 25, 2014, č. 2, s. 40–77.

ČERNÝ, Vladimír: *Mimořádný lidový soud v Brně 1945-1948*. In: Sborník grantového projektu Právní formy perzekuce 1939-1960 – srovnávací aspekty. Dosud nepublikováno.

DRTINA, Prokop: *Na soudu národa*. Tři projevy ministra spravedlnosti dr. Prokopa Drtiny o činnosti mimořádných lidových soudů a Národního soudu. Praha 1947.

FROMMER, Benjamin: *Národní očista*. Praha 2010.

JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost?* Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku. Praha 2008.

JARKOVSKÁ, Lucie: *Retribuční soudnictví 1948- národní očista nebo třídní justice?*. In: PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří (edd.): *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha 2010, s. 188-198.

JEDLIČKOVÁ, Blanka: *Ženy na rozcestí*. Divadlo a ženy okolo něj 1939-1945. Praha 2016.

JEDLIČKOVÁ, Blanka: *Ženy ve víru války*. Vesmír 95, 2016.

JIŘÍK, Václav: *Nedaleko od Norimberku*. Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948. Cheb 2000.

KAPLAN, Karel: *Dva retribuční procesy*. Komentované dokumenty. Praha 1992.

KMOCH, Pavel: *Provinění proti národní cti*. „Malá retribuce“ v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy. Praha 2015.

KOČOVÁ, Kateřina: *Druhá retribuce*. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948. Soudobé dějiny 12, 2005, č. 3-4, s. 586–625.

KOUTEK, Ondřej: *Prokop Drtina*. Osud československého demokrata. Praha 2011.

KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha 2002.

KUKLÍK, Jan (ed.): *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha 2009.

LIŠKA, Otakar: *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha 2006.

MICHLOVÁ, Marie: *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Brno 2012.

PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří (edd.): *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha 2010.

PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří: *Ženy na popravišti*. Tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948. Cheb 2016.

REESE, Dagmar: *Growing up Female in Nazi Germany*. University of Michigan Press 2006.



SALDERN, Adelheide von: *Victims or Perpetrators? Controversies about the role of woman in the Nazi state*. In: CREW, David F. (ed.): *Nazism and German Society 1933-1945 (= Rewriting Histories)*. London 1994, s. 141–165.

STANĚK, Tomáš: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, č. 41, Praha 2005.

STANĚK, Tomáš: *Retribuční vězni v Českých zemích 1945-1955*. Opava 2002.

ŠUSTROVÁ, Radka: *Pod ochranou protektorátu. Kinderlandverschickung v Čechách a na Moravě: politika, každodennost a paměť 1940-1945*. Praha 2012.

VÁLKA, Zbyněk: *Brno pod hákovým křížem*. Praha 2004.

### **Internetové zdroje:**

<https://iuridictum.pecina.cz/>

<http://www.moderni-dejiny.cz/>

<http://www.sosfalknov.cz/>

<https://en.wikipedia.org/wiki/>

### **Diplomové práce:**

KREJČÍ, Magdaléna: *Působení oddílu ke zvláštnímu použití 28 (ZbV-Kommando 28) na Moravě roku 1945*. Bakalářská práce. FF MU Brno. Brno 2016.

## Seznam použitých zkratek

- ABS – Archiv bezpečnostních složek
- AV NF – Akční výbory Národní fronty
- BDM – Bund deutscher Mädel (Svaz německých dívek)
- BDO – Bund Deutscher Osten (Svaz Němců východu)
- DAF – Deutsche Arbeitsfront (Německá pracovní fronta)
- DRK – Deutsches Rotes Kreuz (Německý červený kříž)
- HJ – Hitlerjugend (Hitlerova mládež)
- IMT – International Military Tribunal (Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku)
- KSČ – Komunistická strana Československa
- MLS – Mimořádný lidový soud
- MNV – Místní národní výbory
- MS – Ministerstvo spravedlnosti
- MV – Ministerstvo vnitra
- MZA – Moravský zemský archiv
- NBS – Národní bezpečnostní stráž
- NF – Národní fronta
- NOÚZ – Národní odborová ústředna zaměstnanecká
- NS – Národní souručenství
- NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Národněsocialistická německá dělnická strana)
- NSF – Nationalsozialistische Deutsche Frauenschaft (Nacionálněsocialistické ženské hnutí)
- NSFK – Nationalsozialistisches Fliegerkorps (Nacionálněsocialistický letecký sbor)
- NSKK – Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps (Nacionálněsocialistický motoristický sbor)
- NSV – Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (Nacionálněsocialistická organizace pro dobročinnost)

ONV – Okresní národní výbor

SA – Sturmabteilungen (Úderné oddíly NSDAP)

SD – Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba v nacistickém Německu)

SdP – Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)

SS – Schutzstaffeln (Ochranné oddíly NSDAP)

UNWCC – United Nations Commission for Investigation of War Crimes (Komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů)

ZNV – Zemský národní výbor

## Seznam použitých příloh

Příloha č. 1 - Dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech,

Dostupné z <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/161945.html> (ověřeno duben 2017)

Příloha č. 2 - Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. o potrestání některých provinění proti národní cti,

Dostupné z <http://www.zakony.cz/zakon-SB1945138> (ověřeno duben 2017)

Příloha č. 3 – Zákon č. 33/ 1948 Sb.,

Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-33> (ověřeno duben 2017)

Příloha č. 4 - Přehled všech pro tuto práci vybraných žen, které byly souzeny MLS v Brně

Příloha č. 5 – Novinový článek „Zde jsou čeští psi, kteří chtějí na vás střílet“ In: Čin, 1, 1945, 24. 10., s. 4.

Příloha č. 6 – Novinový článek „Dvě popravy v Brně“ In: Slovo národa, 1, 1945, 1. 11., s. 3.

Příloha č. 7 - Novinový článek „Tři popravy na Cejlu. Smrt společníci gestapáků“ In: Slovo národa, 3, 1947, 9. 1., s. 5.

Příloha č. 8 - Novinový článek „Provaz s delikventkou se přetrhl“ In: Slovo národa, 3, 1947, 9. 1., s. 5.

## **Přílohy**

**Příloha č. 1** - Dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech

O přísnou spravedlnost volají neslýchané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluvníci na Československu. Porobeni vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná německá zvěrstva, kterým bohužel pomáhali anebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili při tom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodnotí, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořene.

Proto ustanovuji k návrhu vlády takto:

### **Hlava I.**

#### **Zločiny proti státu**

##### **§ 1**

Kdo se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) dopustil na území republiky nebo mimo ně některého z těchto zločinů podle zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb.: úkladů o republiku (§ 1), trestá se smrtí; kdo se dopustil přípravy úkladů (§ 2), ohrožení bezpečnosti republiky (§ 3), prorady (§ 4, č. 1), zrady státního tajemství (§ 5, č. 1), vojenské zrady (§ 6, č. 1, 2 a 3) a násilí proti ústavním činitelům (§ 10, č. 1), trestá se těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí a za okolností zvláště přitěžujících smrtí.

##### **§ 2**

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) byl členem organizací: Die Schutzstaffeln der Nationalszialistischen Deutschen Arbeiterpartei (S.S.), nebo Freiwillige Schutzstaffeln (F. S.), nebo Rodobrany, nebo Szabadcsapatok, nebo jiných zde nejmenovaných organizací podobné povahy, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí.

##### **§ 3**

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) propagoval nebo podporoval fašistické nebo nacistické hnutí, nebo kdo v oné době tiskem, rozhlasem, filmem nebo divadlem, nebo na veřejném shromáždění schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území

republiky nebo jednotlivé nezákonné činy okupačních velitelství a úřadů a orgánů jim podřízených, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let, spáchal-li však takový zločin v úmyslu, aby rozvrátil mravní, národní nebo státní vědomí československého lidu, zejména československé mládeže, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí, nebo smrtí.

- (2) Kdo v téže době byl činovníkem nebo velitelem v organizacích Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) nebo Sudetendeutsche Partei (SdP) nebo Vlajka, Hlinkova nebo Svatoplukova Garda, nebo v jiných fašistických organizacích podobné povahy, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.

#### § 4

Československý občan, který v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) v zahraničí rozvracel hnutí, směřující k osvobození republiky Československé v její předmnichovské ústavě a jednotnosti, anebo jinak vědomě poškozoval zájmy republiky Československé, zejména kdo ohrožoval bezpečnost občanů, pracujících pro osvobození republiky doma, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.

### Zločiny proti osobám

#### § 5

- (1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) dopustil se ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací, či členů, těchto zločinů:

- a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí loupeží lidí (§ 90), veřejného násilí nakládáním s člověkem jako s otrokem (§ 95), vraždy (§§ 134 až 137), zabití (§§ 140 a 141) a těžkého poškození na těle (§ 156),
- b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu vraždy (§ 278), úmyslného zabití (§ 279), těžkého ublížení na těle s následky smrtelnými (§§ 306 a 307) a loupeže dětí (§ 317), trestá se smrtí.

- (2) Kdo v téže době, za týchž okolností a za týmž účelem se dopustil těchto zločinů:

- a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí neoprávněným omezováním osobní svobody člověka (§ 93), veřejného násilí vydíráním

(§ 98), veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním (§ 99) a těžkého poškození na těle (§§ 152 a 155),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu bezprávného omezování osobní svobody člověka (§§ 323, 324 a 325), těžkého ublížení na těle (§ 301) a vydírání (§§ 350 a 353), trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

## § 6

- (1) Kdo v téže době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) nařídil ve prospěch válečného úsilí Německa nebo jeho spojenců nucenou nebo povinnou práci, a ten, kdo při vydání a výkonu takového nařízení spolupůsobil, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.
- (2) Byl-li však takovým nařízením obyvatel republiky donucen pracovat v cizině, nebo za okolností, nebo na místech jeho života nebo zdraví nebezpečných, trestá se viník bez ohledu na účel práce těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

## § 7

- (1) Kdo sám nebo v součinnosti s jinými v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů zavinil ztrátu svobody obyvatele republiky bez jiných následků, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let: Způsobil-li viník takto ztrátu svobody většího počtu obyvatel republiky, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí, za okolností pak zvláště přitěžujících trest smrti.
- (2) Kdo v téže době, za týchž okolností, za týmž účelem a týmž způsobem způsobil obyvateli republiky těžké ublížení na těle bez těžkých následků (odst. 3), trestá se za zločin těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících žalářem od dvaceti let až na doživotí. Byl-li však takto postižen větší počet osob, může soud uložit trest smrti.
- (3) Kdo v téže době a za týchž okolností, za týmž účelem a týmž způsobem způsobil soudním usnesením, rozsudkem, nařízením, nebo správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, výkonem rozsudku, nařízením, nebo správním rozhodnutím, nebo jinak smrt obyvateli republiky, těžké ublížení na těle obyvateli republiky s následky označenými v § 156 trest. zák. č. 117/1852 ř. z. a v §§ 306, 307 trest. zák. zák. čl. V/1878, nebo jeho deportaci, trestá se za zločin smrti. Zločiny proti majetku

## § 8

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) se dopustil ve službách, nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů těchto zločinů:

- a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§ 85) s následky podle § 86, odst. 2, zhářství (§ 166) za okolností a s následky podle § 167 písm. a), loupeže (§ 190) za okolností a s následky podle § 195,
- b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu zhářství (§ 424), loupeže (§§ 344 a 345), za okolností a s následky podle § 349, odst. 1, bod 2 a odst. 2, trestá se smrtí.

(2) Kdo v téže době a za týchž okolností a za týmž účelem se dopustil těchto zločinů:

- a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí násilným vpadnutím do cizího nemovitého statku (§ 83), veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§§ 85, 86 odst. 1), zhářství (§ 166) za okolností a s následky podle § 167, písm. b) až g), krádeže (§§ 171 až 180), zpronevěry (§§ 181 až 183), podílnictví na krádeži nebo zpronevěře (§§ 185 a 186), loupeže (§ 190) za okolností a s následky podle §§ 191 až 194, podílnictví na loupeži (§ 196), podvodu (§§ 197 až 201, 203),
- b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu porušení domácnosti soukromými osobami (§§ 330 a 331), přečinu poškození cizího majetku (§§ 418 a 420), který se za okolností odst. 1 tohoto paragrafu kvalifikuje jako zločin, zhářství (§§ 422 a 423), krádeže (§§ 333 až 341), nakolik čin není trestný podle odst. 1, písm. b) tohoto paragrafu, podílnictví (§ 370), podvodu (§ 379 ve znění § 50 trestní novely), za okolností podle § 383 odst. 2 s výjimkou § 382, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí.

## § 9

Kdo sám, nebo v součinnosti s jiným v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů způsobil soudním usnesením, rozsudkem, nařízením, nebo správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, nebo výkonem rozsudku, nařízení nebo správního rozhodnutí, že Československému státu nebo právnické či fyzické osobě bylo proti zákonu republiky odňato jich jmění zcela nebo zčásti, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, za zločin



těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících žalářem od dvaceti let až na doživotí.

## **§ 10**

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) zneužil tísně, způsobené národní, politickou či rasovou persekucí, aby se obohatil na úkor státu, právnické či fyzické osoby, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

## **Udavačství**

### **§ 11**

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky ve službách nebo v zájmu nepřítelů, nebo využívaje situace přivoděné nepřátelskou okupací jiného pro nějakou skutečnou nebo vymyšlenou činnost udal, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let. Zavínil-li však udavač svým udáním ztrátu svobody československého občana, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let. Mělo-li udání za přímý nebo nepřímý následek ztrátu svobody většího počtu lidí nebo těžkou újmu na zdraví, trestá se doživotním žalářem, mělo-li za následek něčí smrt, trestá se smrtí.

## **Všeobecná ustanovení**

### **§ 12**

Podle tohoto dekretu bude potrestán i cizinec, jenž se dopustil zločinu, uvedeného v § 1, nebo některého ze zločinů, uvedených v §§ 4 až 9 v cizině, dopustil-li se jich na československém státním občanu nebo na československém veřejném nebo soukromém majetku.

### **§ 13**

- (1) Jednání trestné podle tohoto dekretu není ospravedlněno tím, že je nařizovaly nebo dovolovaly předpisy jiného práva než československého, nebo orgány, zřízené jinou státní mocí než československou, aniž jest omluveno tím, že pachatel takové neplatné předpisy za ospravedlněné považoval.
- (2) Také neospravedlňuje pachatele, že konal svoji služební povinnost, jednal-li s obzvláštní horlivostí, překročuje tak ve značné míře normální rámec svých povinností, nebo byl-li činný v úmyslu napomáhat válečnému úsilí Němců (jejich spojenců), poškodit či mařit válečné úsilí Československa (jeho spojenců), nebo jednal-li z jiné zřejmě zavržitelné pohnutky.

- (3) Neodolatelné donucení rozkazem představeného nezprošťuje viny nikoho, kdo se dobrovolně stal členem organizací, jejichž členství ukládalo vykonat každý, i zločinný rozkaz.

#### § 14

Odsoudí-li soud pro zločin v tomto dekretu uvedený a neupustí-li od trestu (§ 16 odst. 2), vysloví zároveň.:

- a) že odsouzený pozbývá na určitou dobu, nebo navždy občanské cti (§ 15);
- b) že odsouzený část trestu na svobodě nebo celý trest odpyká ve zvláštních nucených pracovních oddílech, které se zřídí zvláštním zákonem;
- c) že celé jeho jmění nebo část jeho jmění propadá ve prospěch státu.

#### § 15

Pozbytí občanské cti [§ 14 písm. a)] znamená:

1. trvalou ztrátu vyznamenání, řádů a čestných odznaků, veřejných služeb, hodností a funkcí, akademických hodností, jakož i ztrátu odpočivných a zaopatřovacích požitků, platů z milosti a všelikých jiných platů z peněz veřejných;
2. u poddůstojníků degradaci a u důstojníků kasaci;
3. ztrátu způsobilosti k nabytí, výkonu a opětovnému nabytí práv, uvedených pod číslem 1 a 2 a práv ztracenými hodnostmi podmíněných;
4. ztrátu práva voliti a volen nebo povolán býti k veřejné funkci, nebo hlasovati ve věcech veřejných;
5. ztrátu způsobilosti zastávati funkce ve sdruženích (spolcích nebo jiných útvarech podrobných);
6. ztrátu způsobilosti býti vlastníkem, vydavatelem, nebo redaktorem, nebo jakkoliv spolupůsobiti při vydávání, redakci periodického tiskopisu, jakož i nakládati, vydávati a uveřejňovati tiskopisy neperiodické;
7. ztrátu způsobilosti konati veřejné přednášky nebo projevy;
8. ztrátu způsobilosti k práci ve výchovných nebo uměleckých institucích nebo podnicích;
9. ztrátu způsobilosti býti zaměstnavatelem nebo spoluzaměstnavatelem;
10. ztrátu způsobilosti provozovati svobodné zaměstnání;
11. ztrátu způsobilosti býti členem představenstva (správní rady) společností a společenstev;

12. ztrátu způsobilosti býti vedoucím úředníkem v podniku soukromém. Kdo přestoupí zákazy v tomto paragrafu obsažené, bude potrestán řádným soudem pro přestupek vězením od jednoho týdne do tří měsíců.

### § 16

- (1) Trest na svobodě nelze snížit pod dolní hranici sazby a zaměnit jeho způsob za mírnější.
- (2) Soud může snížit trest i pod dolní hranici sazby a zaměnit jeho způsob za mírnější, v případech pak zvláštního zřetele hodných v odsuzujícím výroku upustiti od potrestání, je-li obecně známo, nebo lze-li bez průtahů prokázati, že obžalovaný jednal s úmyslem prospěti českému nebo slovenskému národu nebo Československé republice či jejím spojencům nebo jinému obecnému zájmu, nebo že se pozdější svou činností zasloužil o osvobození republiky z nepřátelské moci, nebo o nápravu, nebo o zmenšení zla nepřitelem způsobeného a že po svém obrácení na cestě povinnosti už vytrval. Tohoto ustanovení však nelze použít, neúměrně obecný prospěch jím sledovaný.

### § 17

Zločiny trestné podle tohoto dekretu a výkon trestu se nepromlčují.

### § 18

Dobou zvýšeného ohrožení republiky rozumí se doba od 21. května 1938 do dne, který bude určen vládním nařízením.

### § 19

Zločiny trestné podle tohoto dekretu buď též pokládány vždy za zvlášť zavržitelné ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o státním vězení ze dne 16. července 1931, č. 123 Sb.

### § 20

Nadržování zločinům, trestným podle tohoto dekretu trestá se podle platných trestních zákonů s těmito změnami:

1. U zločinů proti státu trestá se nadržování stejně jako tyto zločiny;
2. u týchž zločinů je i nadržování ukrýváním osob blízkých (§ 39, č. 4 zák. č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky) trestné jako zločin a trestá se těžkým žalářem od jednoho roku do deseti let, ukládá-li však na zločin sám tento dekret trest smrti, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let;
3. u ostatních zločinů trestá se nadržování těžkým žalářem

- a) od deseti do dvaceti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest smrti, nebo těžkého žaláře v trvání více než dvaceti let,
- b) od jednoho roku do deseti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest nižší.

## **Hlava II.**

### **Mimořádné lidové soudy**

#### **§ 21**

- (1) Mimořádným lidovým soudům přísluší souditi všechny zločiny trestné podle tohoto dekretu.
- (2) Místní příslušnost mimořádných lidových soudů se určuje předpisy trestních řádů, platných na území republiky. O delegaci platí obdobně ustanovení § 62 tr. ř.; rozhodnutí zemského soudu o delegaci je konečné. Složení a sídlo mimořádných soudů

#### **§ 22**

- (1) Mimořádný lidový soud soudí v tříčlenných senátech, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze dvou soudců z lidu; skončilo-li však předchozí řízení (čl. I, § 2) rozsudkem, soudí mimořádný lidový soud v senátech pětičlenných, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze čtyř soudců z lidu.
- (2) Přednosta mimořádných lidových soudů, jejich náměstky a soudce z povolání ustanovuje ministr spravedlnosti ze soudců v činné službě. Soudce z lidu jmenuje ministr spravedlnosti ze seznamů sestavených okresními národními výbory.
- (3) Přednostovi mimořádného lidového soudu nebo jeho náměstku náleží, aby z osob, jmenovaných v odst. 2, sestavil potřebný počet senátů s náhradníky.
- (4) Mimořádné lidové soudy se zřídí v sídlech krajských soudů, každý senát mimořádného lidového soudu může však zasedati, ukáže-li se toho potřeba, v kterémkoli místě soudního obvodu. Vykonavatele hrdelních trestů s potřebným počtem pomocníků ustanoví místní národní výbor v sídle krajského soud.
- (5) Vládním nařízením bude ustanoveno, jaký slib budou soudcové z lidu skládati a jaká náhrada výloh a ušlého zisku jim přísluší.

#### **§ 22a**

- (1) Přijmouti a zastávati úřad soudce z lidu je občanskou povinností. Poruší-li soudce z lidu bez závažných důvodů tuto povinnost zejména tím, že se bez dostatečné omluvy nedostaví k hlavnímu přelíčení, ač byl řádně obeslán, nebo že se bez souhlasu předsedy senátu před skončením hlavního přelíčení vzdálí, uloží mu předseda jako pořádkový trest pokutu do

10 000 Kčs nebo vězení do osmi dnů a podle okolností též náhradu útrat zmařeného hlavního přelíčení. Proti tomuto nálezu může postižený podat do osmi dnů námitky, o nichž rozhodne s konečnou platností přednosta mimořádného lidového soudu.

(2) Pokuta připadá státní pokladně.

### **§ 23**

Při hlasování hlasují nejprve soudcové z lidu, a to starší před mladšími.

### **Veřejný žalobce**

### **§ 24**

(1) Veřejné žalobce mimořádných lidových soudů jmenuje ministr spravedlnosti ze státních zástupců, ze soudců v činné službě nebo z osob zapsaných v seznamu advokátů.

(2) Veřejní žalobci u mimořádných lidových soudů jsou podřízeni ministru spravedlnosti.  
Řízení před mimořádnými lidovými soudy

### **§ 25**

(1) Pro řízení před mimořádnými soudy lidovými platí zásady řízení před soudy stannými, a to v úpravě, provedené v §§ 26 až 31 tohoto dekretu. Tam, kde dekret odkazuje na předpisy řízení řádného, jsou míněny předpisy platného trestního řádu.

(2) Byl-li obžalovaný rozsudkem mimořádného lidového soudu osvobozen, nevylučuje se tím jeho stíhání před příslušným soudem řádným, případně před soudem státním podle zákona č. 68/1935 Sb. nebo před krajským soudem příslušným pro souzení vojenské zrady podle zákona č. 130/1936 Sb. a vl. nař. č. 238/1937 Sb. Tento soud posoudí věc znova řízením řádným, přičemž platí hmotně právní ustanovení tohoto dekretu (§§ 1 až 20), stejně jako když osoba provinilá hned předem byla pohnána před soud řádný (§ 21). Návrh, aby se takto proti obžalovanému postupovalo, musí však být podán nejpozději do tří měsíců ode dne osvobozujícího rozsudku.

### **§ 26**

(1) Řízení před mimořádným lidovým soudem zahajuje se k návrhu veřejného žalobce (§ 24). Těhotné ženy nebud' též poháněny před mimořádným lidovým soudem, dokud tento jejich stav trvá.

(2) Celé trestní řízení se koná zpravidla od počátku do konce před mimořádným lidovým soudem ve způsobu hlavního přelíčení, pokud možno bez přerušení a musí být skončeno

do tří dnů od okamžiku, kdy byl obžalovaný před něj postaven. Nedospěl-li mimořádný lidový soud v této lhůtě k rozsudku, pokračuje v řízení i po uplynutí této lhůty.

- (3) V přípravném vyhledávání nebo v přípravném vyšetřování, které by předcházelo řízení před mimořádným lidovým soudem, má veřejný žalobce práva a povinnosti státního zástupce.
- (4) Jestliže se obžalovaný nedostavil, anebo nemůže dostavit k soudu z jakýchkoli důvodů, může veřejný žalobce navrhnouti, aby se hlavní přelíčení konalo v nepřítomnosti obžalovaného. V takovém případě musí soud zřídit obhájce z úřední moci.

## § 27

Řízení před mimořádným lidovým soudem je ústní a veřejné. Obžalovaný má právo zvoliti si sám obhájce nebo požádati soud, aby mu zřídil obhájce, je-li nemajetný. Nepoužije-li obžalovaný svého práva, zřídí mu soud obhájce z moci úřední. Jak obžalovaný, tak soud mohou obhajobou pověřiti i osobu, nezapsanou v seznamu obhájců, která dosáhla doktorátu práv nebo složila tři státní zkoušky právnické, nejméně však státní zkoušku judicielní.

## § 28

- (1) Hlavní přelíčení před mimořádným lidovým soudem zahajuje se po vyvolání věci a zjištění generalii výkladem veřejného žalobce, které skutky jsou obžalovanému kladeny za vinu. Výslech obžalovaného a provádění důkazů řídí se obecně předpisy trestního řízení. Protokoly o výsleších spoluviníků a svědků a dobrá zdání znalců mohou se čísti vždy, když předseda senátu považuje jejich čtení za účelné.
- (2) Řízení se zpravidla omezí na čin nebo činy, pro které byl obviněný před mimořádný soud lidový pohnán. Na činy, které nejsou trestné podle tohoto dekretu, nemá tudíž býti brán zřetel. Budou-li stíhány později v řízení před mimořádným soudem lidovým, nebo před soudem řádným, případně státním, nebo před krajským soudem, příslušným pro souzení vojenské zrady, budiž při výměře trestu vzat zřetel na trest na svobodě mimořádným lidovým soudem již uložený.
- (3) Řízení před mimořádným lidovým soudem nesmí býti zdržováno zjišťováním nároků na náhradu škody trestným činem způsobené.
- (4) Zjištění spoluviníků nebudiž sice opomenuto, avšak vynesení a výkon rozsudku se tím nemá oddalovat.
- (5) Po ukončení průvodního řízení zhodnotí veřejný žalobce jeho výsledky a podá svůj konečný návrh. Na to udělí předseda slovo obžalovanému a jeho obhájci k přednesení

obhajoby. Odpovídá-li veřejný žalobce na její vývody, mají obžalovaný a jeho obhájce právo na poslední slovo.

### § 29

- (1) Poté usnese se soud v neveřejné poradě na rozsudku, řídě se přitom příslušnými předpisy o řízení řádném, pokud tento dekret neustanovuje jinak. K usnesení, jímž se snižuje trest pod dolní hranici sazby nebo zaměňuje jeho způsob za mírnější nebo jímž se upouští od potrestání (§ 16, odst. 2) je však potřeba čtyř hlasů, a soudí-li mimořádný lidový soud ve tříčlenném senátě (§ 22, odst. 1) je v takovém případě třeba jednomyslnosti.
- (2) Opírá-li se výrok o vině u zločinu, na který tento dekret ukládá trest smrti, toliko o tři hlasy, anebo dospěl-li soud k názoru, že byly zjištěny takové okolnosti, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí a za předpokladů, označených v § 16 odst. 2, užití i tohoto ustanovení. Ustanovení odstavce 1, věty druhé platí i zde.
- (3) Rozsudek budiž ihned vyhlášen ve veřejném zasedání soudu.

### § 30

O řízení před mimořádným lidovým soudem sepíše se zápis podle předpisů o řízení řádném. Tento zápis podepíší všichni členové senátu a zapisovatel.

### § 31

- (1) Proti rozsudku mimořádných lidových soudů není řádných opravných prostředků. Žádost o milost kýmkoliv podaná nemá odkladného účinku.
- (2) Trest smrti se vykoná do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na výslovnou žádost odsouzeného může být lhůta prodloužena o další hodinu. Konalo-li se řízení v nepřítomnosti obžalovaného, vykoná se trest smrti do 24 hodin po dopadení odsouzeného. Výkon trestu smrti buď však na přiměřenou dobu odložen, žádá-li to veřejný žalobce z důležitého veřejného zájmu.
- (3) Zmateční stížnost k zachování zákona je přípustná.
- (4) O návrhu na obnovu trestního řízení rozhoduje mimořádný lidový soud, který ve věci rozhodl. Přitom se řídí ustanoveními trestního řádu o obnově trestního řízení. Ustanovení přechodná a závěrečná

### § 32

- (1) Ustanovení zákona ze dne 3. května 1934, č. 91 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, pro zločiny trestné podle tohoto zákona neplatí.
- (2) Ustanovení zákona ze dne 11. března 1931, č. 48 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, zůstávají v platnosti.
- (3) Má-li se o činech trestných podle tohoto dekretu konati řízení před řádným soudem a jde-li o čin, o němž by jinak náleželo souditi porotnímu soudu, koná se celé řízení před sborovým soudem první stolice podle předpisů o řízení o činech přikázaných tomuto soudu.

### § 33

Účinnost tohoto dekretu se stanoví ode dne vyhlášení na dobu do 31. prosince 1948.

### § 34

Provedením tohoto dekretu se pověřují všichni členové vlády.

**Dr. Beneš v. r. Fierlinger v. r. David v. r. Laušman v. r. Gottwald v. r. Ďuriš v. r. Široký v. r. Dr. Pietor v. r. Dr. Šrámek v. r. gen. Hasal v. r. Ursíny v. r. Hála v. r. gen. Svoboda v. r. Dr. Šoltész v. r. Dr. Ripka v. r. Dr. Procházka v. r. Nosek v. r. Majer v. r. Dr. Šrobár v. r. Dr. Clementis v. r., Dr. Nejedlý v. r. tiež za min. Masaryka Dr. Stránský v. r. gen. Dr. Ferjenčík v. r. Kopecký v. r. Lichner v. r.**



**Příloha č. 2** - Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. o potrestání některých provinění proti národní cti

K návrhu vlády ustanovují:

**§ 1**

- (1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení, bude potrestán - nejde-li o čin soudně trestný - okresním národním výborem vězením do jednoho roku nebo pokutou do 1 000 000 Kčs nebo veřejným pokáráním nebo dvěma nebo všemi těmito tresty.
- (2) Byla-li uložena pokuta, buď pro případ její nedobytnosti zároveň vyměřen náhradní trest vězení podle míry zavinění do jednoho roku. Byl-li vedle pokuty uložen i trest na svobodě, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním trestem vězení přesahovati jeden rok.
- (3) Směrnice, které v této věci vydá ministr vnitra, jsou pro národní výbory závazné.

**§ 2**

Do trestu na svobodě se započítá doba, po kterou byl pachatel zajištěn (ústavní dekret presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 137 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční).

**§ 3**

Činy trestné podle § 1 se promlčují v šesti měsících. Promlčecí lhůta počíná se dnem, kdy čin byl spáchán; u činů spáchaných před účinností tohoto dekretu pak dnem počátku jeho účinnosti. U činů, o nichž okresní národní výbor nabude vědomosti ze spisů, jež jsou v den 26. května 1946 u soudu (mimořádného lidového soudu), veřejného žalobce, správního úřadu (orgánu) a budou mu odstoupeny teprve po tomto dnu, počíná se promlčecí lhůta dnem, kdy tyto spisy dojdou příslušnému okresnímu národnímu výboru. Trestní řízení musí však býti zahájeno před skončením účinnosti dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ve znění zákonů jej doplňujících a pozměňujících.

#### § 4

Tento dekret nabývá účinnosti dnem vyhlášení a platí jen v zemích České a Moravskoslezské; provede jej ministr vnitra.

**Dr. Beneš v. r.**

**Fierlinger v. r.**

**Nosek v. r.**

## **Příloha č. 3 – Zákon č. 33/ 1948 Sb.**

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

### **Čl. I**

#### **§ 1**

Účinnost dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících (dále jen retribuční dekret), se obnovuje, při čemž se ustanovení hlavy II. retribučního dekretu mění a doplňují takto:

- a) Konati hlavní přelíčení o činech trestných podle retribučního dekretu a rozhodovati o návrzích na obnovu řízení o takových činech přísluší výlučně mimořádnému lidovému soudu.
- b) Mimořádný lidový soud soudí ve tříčlenných senátech, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze dvou soudců z lidu; skončilo-li však předchozí řízení (čl. I., § 2) rozsudkem, soudí mimořádný lidový soud v senátech pětičlenných, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze čtyř soudců z lidu. K usnesením, pro něž se podle § 29 retribučního dekretu vyžaduje při pětičlenných senátech alespoň 4 hlasů, jest při tříčlenných senátech třeba jednomyslnosti.
- c) Přednosta mimořádných lidových soudů, jejich náměstký a soudce z povolání ustanovuje ministr spravedlnosti ze soudců v činné službě. Soudce z lidu jmenuje ministr spravedlnosti ze seznamů sestavených okresními národními výbory.
- d) Veřejné žalobce mimořádných lidových soudů jmenuje ministr spravedlnosti ze státních zástupců, ze soudců v činné službě nebo z osob zapsaných v seznamu obhájců.
- e) O delegaci platí obdobně ustanovení § 62 tr. ř.; rozhodnutí zemského soudu o delegaci je konečné.

#### **§ 2**

Řízení pro činy trestné podle retribučního dekretu, pravomocně skončené před nabytím účinnosti tohoto zákona, lze na návrh veřejného žalobce zahájit nebo v něm pokračovat i bez podmínek a formálností obnovy.

### **Čl. II**

#### **§ 1**

Na Slovensku obnovuje sa účinnosť nariadenia Slovenskej národnej rady zo dňa 15. mája 1945, č. 33 Sb. n. SNR vo znení predpisov ho meňacích a doplňujúcich, o potrestání

fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdnictva (ďalej nariadenie o ľudovom súdnictve) s týmito zmenami a doplnkami:

- a) Konať hlavné pojednávanie o činoch trestných podľa nariadenia o ľudovom súdnictve a rozhodovať o návrhoch na obnovu trestného konania prislúcha výlučne ľudovému súdu.
- b) Ľudový súd súdi v trojčlenných senátoch, složených z predsedu, ktorý je sudca z povolania, a zo dvoch súdcov z ľudu.
- c) Ak skončilo predchádzajúce rozhodnutie rozsudkom, súdia v senátoch päťčlenných, složených z predsedu, ktorý je sudca z povolania, a zo štyroch súdcov z ľudu.
- d) Ľudové sudy sa zriaďujú v sídlach krajských súdov; ich prednostov, námestníkov a súdcov z povolania ustanovuje na návrh povereníka spravodlivosti minister spravodlivosti zo súdcov v činnej službe. Súdcov z ľudu menuje povereník spravodlivosti zo soznamov, zostavených okresnými národnými výbormi (správnymi komisiami).
- e) Verejných obžalobcov ľudových súdov menuje minister spravodlivosti na návrh povereníka spravodlivosti zo štátnych zástupcov, zo súdcov v činnej službe alebo z osôb zapísaných v sozname advokátov.
- f) O trestnom konaní platia ustanovenia Trestného poriadku (zák. č. XXXIII/1896) s tou odchýlkou, že sa proti rozhodnutia ľudových súdov nepripúšťa riadny opravný prostriedok.

## **§ 2**

Konanie pre činy trestné podľa nariadenia o ľudovom súdnictve, ktoré bolo pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona právoplatne ukončené, možno na návrh verejného obžalobcu zaviesť alebo v ňom pokračovať aj bez podmienok a formálností obnovy.

## **§ 3**

Trest smrti uložený ľudovým súdom vykoná sa do dvoch hodín po vyhlásení rozsudku. Na výslovnú žiadosť odsúdeného môže byť lehota predĺžená o ďalšiu hodinu. Ak sa konalo konanie v neprítomnosti obžalovaného, vykoná sa trest smrti do 24 hodín po dopadnutí odsúdeného. Výkon trestu treba však na primeraný čas odložiť, ak to žiada verejný obžalobca z dôležitého verejného záujmu.

## **Čl. III**

### **§ 1**

Účinnosť retribučného dekretu a nařízení o lidovém soudnictví se končí dnem 31. prosince 1948.

## § 2

(1) Zrušují se:

- a) ustanovení čl. III, § 2 zákona ze dne 18. prosince 1946, č. 245 Sb., jímž se mění a doplňují dekrety presidenta republiky o mimořádném lidovém soudnictví a prodlužuje jejich účinnost,
- b) ustanovení §§ 1, 5, 6, odst. 1 a 3 nařízení Slovenské národní rady ze dne 19. prosince 1947, č. 88 Sb. n. SNR, kterým se upravuje trestní řízení pro trestné činy podle nařízení č. 33/1945 ve znění vyhlášky č. 58/1946 Sb. n. SNR, o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví, neskončené za jeho platnosti.

(2) Ustanovení §§ 2, 3, 4, 6, odst. 2 a § 7 nařízení uvedeného v odstavci 1, písm. b) platí však obdobně v řízení upraveném v čl. II.

## Čl. IV

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provedou jej ministři spravedlnosti, vnitra a národní obrany.

**Dr. Beneš v. r.**

**Gottwald v. r.**

**arm. gen. Svoboda v. r.**

**Nosek v. r.**

**Dr. Čepička v. r.**

**Příloha č. 4 - Přehled všech pro tuto práci vybraných žen, které byly souzeny MLS v Brně**

<b>Jméno a příjmení</b>	<b>Rodinný stav</b>	<b>Datum narození</b>	<b>Místo narození</b>	<b>Povolání</b>	<b>Datum vynesení rozsudku</b>	<b>Rozsudek</b>
Helena <b>Franková</b>	svobodná	10. 12. 1895	Brno	bývalá učitelka, služebná	24. 7. 1945	doživotní trest těžkého žaláře
Josefa <b>Schönflocková</b>	vdaná	12. 3. 1906	Nový Jičín	dělnice, tlumočnice	23. 10. 1945	trest smrti
Karolína <b>Chobotská</b>	vdaná	11. 2. 1885	Brno, Kr. pole	v domácnosti	31. 10. 1945	trest smrti
Regina <b>Foretová</b>	vdaná	17. 6. 1893	Derflík (Víska u Jevíčka)	v domácnosti	24. 1. 1946	doživotní trest t. ž.
Božena <b>Ctiborová</b>	vdaná	21. 5. 1882	Dobruška	v domácnosti	18. 5. 1946	zproštěna
Štěpánka <b>Přichystalová</b>	svobodná	26. 7. 1909	Židlochovice	v domácnosti	10. 8. 1946	10 let t. ž.
Jana <b>Remenovská</b>	svobodná	6. 10. 1895	Brno	sociální pracovnice	19. 8. 1946	5 let t. ž.
Anežka <b>Haasová</b>	vdaná	13. 2. 1896	Mělčany, okr. Hustopeče	domovnice	14. 9. 1946	5 let t. ž.
Anna <b>Winklerová</b>	rozvedená	24. 6. 1906	Třebíč	domovnice	12. 11. 1946	doživotní trest t. ž.
Marie <b>Tomková</b>	vdaná	13. 9. 1896	Rudka u Ivančic	manželka horníka, v domácnosti	11. 12. 1946	doživotní trest t. ž.
Marie <b>Rittichová</b>	svobodná	13. 12. 1923	Sallaumines (Francie)	úřednice	8. 1. 1947	trest smrti
Anna <b>Vašíčková</b>	rozvedená	11. 1. 1901	Studnice	úřednice	31. 12. 1948	zproštěna

C I N

## Zde jsou čeští psi, kteří chtějí na vás střilet

### K smrti odsouzená štvavá Němka — Chlubila se smrtí ruské vyzvědačky

Před mimořádným Lidovým soudem v Brně, který zasedal v úterý, předstoupila 39letá Němka Josefa Schönflová, ošetřovatelka německého Červeného kříže ve Svitavách, která zašla v nacistickém fanatismu tak daleko, že ještě 5. května t. r. vyhrožovala Čechům a vyhrůžné výroky dekladovala větou, které již sama nemohla věřit: »My jsme tady ještě pány a my vás můžeme ještě nechat sebrat!«. Hanebnějšího činu se dopustila 4 dni nato, 9. května, kdy popudila ustupující německou armádu proti Čechům a tak v součinnosti s touto bojovou německou jednotkou zavinila smrt Josefa Špidly a zranění Roberta Horáka. Věta Schönflová: »Rychle, rychle, zde jsou čtyři čeští psi, kteří chtějí na vás střilet!« způsobila přestřelku, při které dva jmenovaní byli střelami zasaženi. Na otázky předsedy dr. Mančala obžalovaná odpovídá záporně a snaží se přesvědčit soudní tribunál o nevine a k dosažení mírnějšího trestu několikrát opakovala: »Všichni Němci ve Svitavách mi měli za zlé, že jsem špatná Němka«. Její obhajobu úplně vyvrátili předvolaní svědkové Horák a Odehnal, z nichž zejména poslední vysvětlil, jak se vše sběhlo, a tím byla obžalovaná usvědčena, že svým strašným výrokem způsobila přestřelku a krveprolití. O jejím agresivním vystupování svědčí i její vychloubání, že má velkou zásluhu na zastřelení jedné ruské vyzvědačky, která se seznámila s německým důstojníkem, jen aby zjistila důležité zprávy. O pravdivosti jejího tvrzení není pochyby, protože byla známa jako konfidentka gestapa a často se stýkala s vedoucím brněnského gestapa. Dr. Hevelka ve funkci veřejného žalobce vystihl podstatu jejích činů a navrhl nejvyšší trest: smrt. Lidový soud se k návrhu přiklonil a odsoudil obžalovanou k trestu smrti provazem a vyslovil zároveň ztrátu cti navždy. Poprava byla vykonána o 15. hodině.

37letá Irena Kočí z Brna, Vídeňská ul., je populární žena, která si dobyla slávu na poli pracovního úřadu, kde byla zaměstnána jako úřednice. Nejprve byla zaměstnána na ženském oddělení, ale zásluhou její oblíbenosti u vedoucích pracovního úřadu stala se sama vedoucí v mužském oddělení. Báli se jí jak Češi tak i Němci a nikdo se neodvážil u ní intervenovat.

neboť to vždy dopadlo naopak. Byla donašečkou celého úřadu. Předvolaní svědkové Válek a dr. Pec vyličili ji tak, že je jasné, že měla nesociální postoj vůči českým lidem a zajímala se o věci, které nespadaly do jejího oboru. Nasazovala muže i ženy bez předchozí prohlídky do továren, takže se stalo, že ženu tuberkulózní nasadila jako pomocnou dělnici do Skodovky v Adamově, a muže, který byl uznán neschopným pro Říši a podle zákona měl být ponechán v dosavadním zaměstnání, byl obžalovanou nasazen rovněž k manuálním pracím do továrny. Tím byla dokázána podstatná zločinná a byla odsouzena k 7 letům těžkého žaláře, čest ztrácí na 8 let a majetek jí bude zabaven. — Václav Janšta, horník z Horních Revnovic, byl žalován, že ze msty ujal v listopadu roku 1941 ano nymním dopisem několik spoluobčanů na okresním úřadě v Brně pro zásobovací přestupky a protiněmecké činy a pro poslech cizího rozhlasu. V době okupace byl však již 10 měsíců vězněn pro tento hanebný čin, neboť se k napsanému dopisu přiznal a potvrdil, že si vše vymyslel. Vzhledem k domání a projevené lítosti nad tímto činem, byl mu vyměřen trest 5 let těžkého žaláře, ztráta cti na 5 let a zabavení poloviny majetku. — 63letý Němec Jan Mannouschek, účetní ředitel zemského úřadu v Brně se v době okupace stal blokleiterem strany NSDAP, tedy činovníkem strany. Činnost, která mu byla uložena, vykonával svědomitě. Jak prohnitého charakteru je tento muž, vysvitá z toho, že po světové válce jako ruský legionář využíval plně všech výsad a za několik let se přihlásil k Němcům. Za svou věrnou spolupráci obdržel diplom a zlatý kříž od Adolfa Hitlera, na jehož podpisu si velmi zakládal. Vzhledem k všem okolnostem a k vysokému postavení, kterého dosáhl za okupace, byl odsouzen k 10 letům těžkého žaláře, čest ztrácí na stejnou dobu a majetek se mu zabavuje ve prospěch státu. Jako poslední předstoupila před soudní tribunál Němka Marie Mannouschková, z Brna, manželka předchozího obžalovaného, které je kladena vina, že byla v době okupace blokleiterem. Byla odsouzena do těžkého žaláře na 5 let, k ztrátě cti na 5 let a k zabavení majetku.



SLOVO NÁRODA

## Dvě popravy v Brně

### Zasloužený konec gestapáka a české udavačky

Ze d

M/rofadný brněnský lidový soud zasedal ve středu po/ prvé v poradí s/ni krajského trestního soudu na Ce/lu. Líčení předsedal dr. Š/ab/ih/oudek, žalobu vedl státní zástupce dr. Kar/ik. Z vazby byl předveden jako první šle/ý Ot/ Šeg/ra. Němec z Brna-Řečkovice, Benzova II. Šezeta jako š/edník První brněnské strojírný se s rozkoš/í proháněl v uniformě »ratenführera« SA, pro kteroužto funkci byl souzen Šezeta tvrdí že k ho/nosti přišel jako slou/ k houb/ím a že vystoupil kd/ž orý viděl že jeho kolegové fackovali. Čechy oro nezdravení oraporu SA. Trest: pět rok/ů žalá/ře a polovina majetku propadá ve prospěch státu.

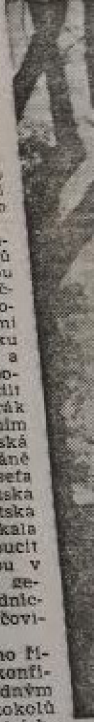
»Jako šarführer SA jsem vůbec nic nedělal.« říká obžalovaný Jan Šp/ele/vo z el. obchodovatel/í firmy T/ll z Brna naposledy bytem v Zámečnické č. 8. »Copak vůbec dělá, takový šarführer.« tázal se předseda »No, vedl pár muž/ů ale já jsem nedělal nic.« Stará písnička před lidovým soudem. Dnes je každý Němec hotově nevinátko. Spjelvogel musí být »štrám-Němec, protože ho nacisté udělali hned šarführerem. Soud ocenil tuto nacistickou ho/nost šest/í rok/ů žalá/ře a ztrátou ct/í na deset let. Jméni odsouzeného propadá ve prospěch státu.

Obžalovaný šle/ý Josef Mat/ z Brna-Zabovřesek, Národní třída, složil věrně brněnskému gestapu 3 rok/ů. Vyučil se stolářem a na ubohých věznicích v Kounicových kolejích s pozdě/í v koncentračním táboře »Pod kaštan/« si vyvíval surovým způsobem svou protičeskou nenávist. Mat/ se doznal že vězně bil a kopal, ale nemá orý na svědomí žádný lidský život. B/í to však Mat/ který vybíral transporty pro koncentrační š/ebory a pro stánné soudy, odkud se málokdo vrátil živ. Obžalovaný zasvěcenec smrt/í utěšoval že idou ouze k výslechu. Činil tak proto, aby se delikvent/ nepokouš/í o útěk nebo nadělal jiné hloupos/. Nelíbilo orý se mu u gestapa, a/ž ne-troufal si odejít, jelikož by ho byli zřadili do zbran/ SS, u kterých byl pouze šold. U gestapa měl Mat/ měsíčně 2300 K. Přišel si ovšem na mnohem více, jelikož bral osicové úplatky od lidí kteří svým příbuzným ve vězení chtěli urovnášovat jídlo nebo dopisy. Dělal tedy gestapák Mat/ dobrodince, aby si namástil kapsy. Pripustil, že se zúčastnil jako divák některých poprav v Kounicových kolejích. Naposledy orý bylo v Kounic/kách popraveno 8 osob. Mrtvoly museli vězňové uložít do rakvi a naložit na vůz který potom odvážel popravené do krematoria. Podle Mat/ovy výpovědi byly koncentrační tábory rozděleny na tři stupně. Kdo by určen oro táb/ III, stupně (Osvě-

čt/í Mauthausen/í, zpravidla se již nevrátili živ. Za ofelice/í se v jednaci s/ni ofihlášil svědek kterému Mat/ rozkop/í »Pod kaštan/« zadní část těla za to, že svědek se chtěl ofihlív/í s krá/ky na bramborách s srotem. Kromě gestapácké funkce byl Mat/ v roce 1939 blokentrem v Jihlavě. Státní zástupce dr. Kar/ik ve svém plá/doveru pravil kromě jiného, že gestapo bylo nejzrádnějším výtvorem nacistismu na který budou ještě celé generace vzpomínat s odporem a hnusem. Byla to činnost zločinecká takže každý člen gestapa musí být to nejpřísně/í potrestán. Soud po delší poradě vynesl trest smrt/í. Rozsudek byl vykonán neveřejně v 12 hodin na dvoře krajského trestního soudu na Ce/lu.

Karolína Chobotská, 50letá v domácnosti, naposledy bytem v Brně Kopecká 39, žila třináct rok/ů v Moutřínově. Tam se za ok/raze spřátčila s jednou Němkou která orý jí vyhrádkami nutila k udavačství. Chobotská orý jejímu nátlaku povolila a chodila jako četnickou stanič/ v Bučovicích s udáními jako do kostela Františka Horák/ udala že ve vlaku těžce urazil německý národ. Horák jel ve vlaku a listě nelhal, kd/ž tvrdil, že Němci jsou hovada, poněvadž okrádali š/ly a potom je stříleli. Nešťit/í orý se ani zastřelil matku s kojenkem u prsou. Horák byl gestapem zatčen a byl umičen v koncentračním táboře v Dachau. Učitel/ V Hanáka udala Chobotská pro přechovávání zbran/í, obchodník/ Josefa Bedáně pro »velezrádné« výroky a š/ábního kapitána Josefa Splouchala pro držení zbran/í. Dále udala Chobotska ještě řadu jiných moutřínovských občan/ů. Chobotska dnes pozdě/í lituje, s kapesníkem na očích proplakala celé líčení. Tyto slzy však nemohly vzbudit soucit se sprostou udavačkou českých lidí, pokládanou v Moutřínově všeobecně za obávanou konfidentku gestapa, s ní/ž Chobotská udržovala styky prostřednictvím německého velitele četnické stanice v Bučovicích.

Z celého předběžného vyšetřování a průvodního lízení vyplývá, že Chobotská byla skutečně konfidentkou nejhrubšího zrna a že nejednala pod žádným nátlakem, jelikož chodila podle četnických protokolů sama a dobrovolně na četnické stanice v Bučovicích. Rozsudek nad Chobotskou vyzněl v duca/ revolučního dekretu v trest smrt/í. V odůvodnění rozsudku pravil předseda kromě jiného že obžalovaná svou podlou činností se vyjou/la sama z řad českého národa a že tudíž musí sama skončit tam kam oslala svým udáním dobré če/ko šlo/ka. Rozsudek byl vykonán neveřejně v 15.45 hod. před popravou gestapáka Mat/.





## Tři popravy na Cejlu

# Smrt společníci gestapáků

mom. - Brno 8. ledna. Senát dr Ruttara u mimořádného lidového soudu v Brně dokončil dnes přeličení s Marií Rittichovou, dnes 23letou společníci gestapáků, velkou světoběžnicí s touhou po dobrodružství. Jak jsme již včera poznamenali, byla obviněna ze spoluúčasti na partyzánských honičkách na Letovicku. Šest světových jazyků ovládající dívku přivedlo novoevropské vojáckování a nebezpečné hry s revolverem, při nichž přišlo o život několik českých duší, až na popraviště. Podle rozsudku byla dnes ráno neveřejně popravena. — Druhým, u koho se naplnila trestající spravedlnost, byl vrchní kriminální tajemník brněnského gestapa Leopold Eibl. Jeho činnost začínala členstvím v SS a vrcholila surovým a horlivým vykonáváním služby u gestapa. Eibl patřil k těm, kdož se účastnili stovek akcí proti levicovému odboji, zostřených výsledků, mučení vězňů a nejpříšernějších vyhrožování a týrání. Zavinil tím těžké ublížení na těle a ztrátu svobody velkého počtu obyvatel republiky a v neméně než 63 případech smrt českých lidí. V roce 1942 dostal za své zásluhy osobní po-

chvalu od Himmlera a Keitla. Dnešní jeho odměna za dlouhou řadu poprav českých vlastenců a zmučených obětí koncentráků byl neveřejně vykonaný trest smrti, který nad ní mlyněl senát dr Bainara.

ru. — Sláva gestapáka Franze Radiffa, naposledy bytem v Brně, Akademická č. 20., byla založena, jak se zjistilo dnes před lidovým soudem v Brně, na české krvi. Tou si Radiff vysloužil také hodnost obršturmführera. Radiff zavraždil v prosinci 1944 ve Ždárně Aloise Pavloně, který ukrýval raněného partyzána. Dále byl Radiff zástupcem tak zvaného levicového referátu u brněnského gestapa a referentem pro rozhlas, zbraně a zpravodajství. Fungoval také jako člen létatci komise kripa a gestapa. Účastnil se četných akcí proti partyzánům v Doubravici, Frenštátě, Blatnici, Ždárně a Leskovci. Měl na svědomí také několik osob, vězněných ve Svatobořicích. Podle žaloby způsobil Radiff deportaci, těžké ublížení na těle s trvalými následky a smrt většího počtu lidí. Senát rady dr Páska vyměřil Radiffovi trest smrti. Poprava byla vykonána v 16 hodin.

## Pohřeb ředitele Nečase

nosti, věrnosti a kolegiálnosti. Ředitel Nečas se těšil v Brně velké oblibě, d

## Provaz s delikventkou se přetrhl

ru. - B r n o 8. ledna. Při dnešní popravě 23leté gestapačky Marie Rittichové z Brna došlo k nemilé příhodě. Pod její tíhou se přetrhl provaz a Rittichová spadla pod šibenici. Technická porucha byla však ihned odstraněna a exekuce pak byla hladce provedena. Šetřením bylo zjištěno, že provaz, uložený před popravou ve vlhké místnosti a upevněný na šibinici asi půldruhé hodiny před popravou, promrzl tak, že ztratil pevnost a povolil.

**DENNÍ ZPRÁVY**